

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GRAFİK TASARIMI

DIŞAVURUMCULUKTA YAPAY ZEKANIN ETKİLERİ:
RESİM SANATINDA YENİ BOYUTLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİRCAN ÜSTÜNDAŞ

İSTANBUL, 2025

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GRAFİK TASARIMI

DIŞAVURUMCULUKTA YAPAY ZEKANIN ETKİLERİ:
RESİM SANATINDA YENİ BOYUTLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİRCAN ÜSTÜNDAŞ

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ NURİ SEZER

İSTANBUL, 2025

KABUL VE ONAY

BİRCAN ÜSTÜNDAŞ tarafından hazırlanan “**DIŞAVURUMCULUKTA YAPAY ZEKANIN ETKİLERİ: RESİM SANATINDA YENİ BOYUTLAR**” adlı tez çalışmasının savunma tarihi 03.03.2025 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği ile İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Grafik Tasarımı programı Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Dr.Öğr. Üyesi Nuri SEZER

İstanbul Gelişim Üniversitesi

.....

Eş Danışman

Doç. Dr. Ülkü GEZER

İstanbul Arel Üniversitesi

.....

Üye

Dr.Öğr. Üyesi Kevser SOYDAN

İstanbul Esenyurt Üniversitesi

.....

İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun
..... tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

.....

Prof. Dr. Ali AKDEMİR

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**DIŞAVURUMCULUKTA YAPAY ZEKANIN ETKİLERİ: RESİM SANATINDA YENİ BOYUTLAR**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

03.03.2025

BİRCAN ÜSTÜNDAŞ

ÖZET

**DIŞAVURUMCULUKTA YAPAY ZEKANIN ETKİLERİ: RESİM
SANATINDA YENİ BOYUTLAR
YÜKSEK LİSANS TEZİ
BİRCAN ÜSTÜNDAŞ
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GRAFİK TASARIMI
(DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ NURİ SEZER)**

İSTANBUL, 2025

Dışavurumculuk, 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve sanatçının duygularını ve fikirlerini doğrudan ve samimi bir şekilde ifade etmesine odaklanan bir sanat akımıdır. Bu akımda sanatçılar, geleneksel sanat formlarını ve tekniklerini reddederek yeni ve özgün sanat eserleri yaratmaya çalışmışlardır. Yapay zekâ (YZ), son yıllarda resim sanatı da dahil olmak üzere birçok farklı alanda devrim yaratmaktadır. YZ sistemleri, yeni sanat eserleri üretmek, mevcut sanat eserlerini analiz etmek ve sanatçıların yeni araçlar ve teknikler keşfetmelerine yardımcı olmak için kullanılmaktadır.

Bu tez, dışavurumculuk akımında YZ' nin etkilerini ve resim sanatında açtığı yeni boyutları incelemektedir. Tez kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

- YZ, dışavurumcu sanatçıların duygularını ve fikirlerini nasıl ifade etmesine yardımcı olabilir?
- YZ, dışavurumcu sanat eserlerinin yaratılmasında nasıl kullanılabilir?
- YZ, dışavurumculuk akımında hangi yeni estetik ve tekniklerin ortaya çıkmasına katkıda bulunabilir?
- YZ, dışavurumculuk akımının geleceğini nasıl etkileyebilir?

Tez çalışmasında, YZ'nin dışavurumculuk akımındaki etkilerini analiz etmek için nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılacaktır. Nitel araştırma yöntemleri kapsamında, YZ ile çalışan sanatçıların röportajları ve sanat eserlerinin analizlerine yer verilecektir. Nicel araştırma yöntemleri kapsamında ise, YZ sanat eserlerinin ve geleneksel dışavurumcu sanat eserlerinin izleyici üzerindeki etkileri araştırmalar ve denemeler yoluyla karşılaştırılacaktır.

Tez çalışmasının sonucunda, YZ'nin dışavurumculuk akımında önemli bir etkiye sahip olduğu ve resim sanatında yeni boyutlar açtığı ortaya konacaktır. YZ'nin, dışavurumcu sanatçıların duygularını ve fikirlerini daha özgün ve etkili bir şekilde ifade etmelerine yardımcı olabileceği, yeni estetik ve tekniklerin ortaya çıkmasına katkıda bulunabileceği ve dışavurumculuk akımının geleceğini şekillendirmede önemli bir rol oynayabileceği gösterilecektir.

Anahtar Kelimeler: Dışavurumculuk, Yapay Zekâ Resim Sanatı, Yeni Boyutlar, Yaratıcılık, Duygu İfadesi, Sanatın Geleceği

ABSTRACT

THE EFFECTS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EXPRESSIONISM: NEW DIMENSIONS IN THE ART OF PAINTING

MASTER'S THESIS

BIRCAN USTUNDAS

GRADUATE SCHOOL, ISTANBUL AREL UNIVERSITY

GRAPHIC DESIGN

(SUPERVISOR: ASSIST. PROF. DR. NURİ SEZER)

İSTANBUL, 2025

Expressionism, an art movement that emerged in the early 20th century, focuses on artists expressing their emotions and ideas directly and sincerely. In this movement, artists have sought to create new and original works of art by rejecting traditional art forms and techniques.

Artificial intelligence (AI) has been revolutionizing many different fields, including the art of painting, in recent years. AI systems are used to create new works of art, analyze existing works of art, and help artists discover new tools and techniques.

This thesis examines the effects of AI on the Expressionist movement and the new dimensions it opens up in the art of painting. Within the scope of the thesis, the following questions will be answered:

- How can AI help Expressionist artists express their emotions and ideas?
- How can AI be used in the creation of Expressionist works of art?
- What new aesthetics and techniques can AI contribute to the Expressionist movement?
- How can AI affect the future of the Expressionist movement?

In the thesis, qualitative and quantitative research methods will be used to analyze the effects of AI on the Expressionist movement. Within the scope of qualitative research methods, interviews with artists working with AI and analyses of works of art will be conducted. Within the scope of quantitative research methods, the effects of AI artworks and traditional Expressionist artworks on the audience will be compared through research and experiments.

As a result of the thesis study, it will be revealed that AI has a significant impact on the Expressionist movement and opens up new dimensions in the art of painting. It will be shown that AI can help Expressionist artists express their emotions and ideas more originally and effectively, contribute to the emergence of new aesthetics and techniques, and play an important role in shaping the future of the Expressionist movement.

Key Words: Expressionism, Artificial Intelligence, Painting, New Dimensions, Creativity, Expression of Emotions, Technology and Art.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ŞEKİL LİSTESİ.....	v
ÖNSÖZ.....	vii
1 GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	3
1.2 Araştırmanın Önemi.....	4
1.3 Tezin Kapsamı	4
1.4 Beklenen Sonuçlar	5
2 RESİM SANATI VE AKIMLAR	6
2.1 Sanat Akımları	8
2.1.1 Orta Çağ Sanatı (500-1400)	9
2.1.2 Rönesans Dönemi (1400-1600) Rönesans Sanatı	10
2.1.3 Maniyerizm (1527-1580)	11
2.1.3.1 Barok (1600-1750).....	12
2.1.3.2 Neoklasisizm (1750-1850).....	13
2.1.3.3 Romantizm (1780-1850)	14
2.1.3.4 Realizm (1848-1900)	15
2.1.3.5 İzlenimcilik (1865-1895)	17
2.1.3.6 Sembolizm (1880-1910).....	19
2.1.3.7 Fovizm (1905-1910)	21
2.1.3.8 Dışavurumculuk (Ekspresyonizm 1905-1920)	23
2.1.3.9 Kübizm (1908-1920).....	25
2.1.3.10 Fütürizm (1909-1918)	27
2.1.3.11 Sürrealizm (1917-1950)	29
2.1.3.12 Pop Art (1950-1960)	30
2.2 Ekspresyonizmin Günümüz Sanatındaki Yansımaları.....	37
2.2.1 Ekspresyonizm (Dışavurumculuk).....	37
2.2.1.1 Önemli Ekspresyonist Sanatçılar	39
2.2.1.2 Ekspresyonizmin Günümüz Sanatındaki Yansımaları.....	40
2.2.2 Duygusal Yoğunluk ve İçsel Yansıma	40
2.2.3 Toplumsal Eleştiri	41
2.2.4 Dışavurumculuk, günümüz sanatında nasıl kendisini göstermektedir?	44
2.2.5 21. Yüzyıl Dışavurumculuğunun Özellikleri	46
2.2.5.1 21. Yüzyıl Dışavurumcu Sanatçılar ve Eserleri	46
2.2.5.2 Türk Dışavurumcu Ressamlar ve Eserleri	47
2.3 Yapay Zekâ ve Dışavurumcu Sanat: Birbirlerini Geliştiren Ve Sınırlandıran Yönler	51
2.3.1 Yapay Zekânın Dışavurumcu Sanata Katkıları.....	51
2.3.2 Yapay Zekânın Dışavurumcu Sanatı Sınırlandıran Yönleri.....	53
2.3.3 Yapay Zeka ve Dışavurumculuğun Olası Geleceği	56
2.3.4 Yapay Zekâ ve Dışavurumcu Sanat İlişkisi	58

2.3.5	Yapay Zekâ ve Geleneksel Sanat Eserlerinin İzleyici Üzerindeki Etkisi.....	69
2.3.6	Yapay Zeka ve Geleneksel İzleyiciler Üzerindeki Bıraktığı Etki.....	70
2.3.7	Geleneksel Sanat Eserlerinin İzleyicide Bıraktığı Etki.....	71
2.3.8	Yapay Zekâ ile Üretilen Sanat Eserlerinin Etkisi	73
2.4	Yapay Zekâ ve Dışavurumculuk.....	74
2.5	Yapay Zekâ	76
2.6	Yapay Zeka ve Sanat İlişkisi.....	79
2.7	Yapay Zekânın Sanatta Kullanımında Sanatçının Rolü.....	80
2.8	Yapay Zekâ ile Tasarlanmış İşler Sanat Eseri Midir?.....	83
2.9	Yapay Zekâ Sanatçı mı, Araç mı?.....	95
2.10	Yapay Zekâ ve Sanatla İlgili Olarak Gelecekte Neler Görebiliriz?	96
2.11	Yapay Zekâ ve Dışavurumculuk Arasındaki Uyum ve Farklılıklar.....	98
2.12	Yapay Zekâ ve Sanat İlişkisi.....	100
2.13	Yapay Zekâ ile Yapılmış Sanat Eserleri	101
2.13.1	Edmond de Belamy Portresi.....	101
2.13.2	Refik Anadol'un İmgesel Peyzajlar.....	102
2.13.3	Mario Klingemann'ın Üretken Sanatı	102
2.13.4	DeepDream	102
2.13.5	Midjourney.....	102
2.14	Yapay Zeka Sanatının Geleceği	102
2.14.1	Yapay Zekâ ve Yapılmış Dışavurumcu Sanat Eserleri.....	110
2.15	Resim Sanatında Yeni Boyutlar	112
2.16	Dışavurumcu Sanat Akımı (Ekspresyonizm).....	113
2.17	Yapay Zeka ve Dışavurumcu Sanatçılar	115
2.18	Yapay Zeka, Sanatın Özgünlüğünü Tehdit Eder.....	116
2.19	Yapay Zekâ Sanatın Özgünlüğünü Tehdit Eder.....	119
3	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	121
4	KAYNAKLAR	122
5	ÖZGEÇMİŞ.....	135

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 Lascaux Mağarasındaki Bir Görsel, M.Ö. 15.000- 10.000 Dolayları.....	7
Şekil 2.2 Adem'in Yaratılış Tablosu, Michalangelo.....	8
Şekil 2.3 Son Yargı, Michelangelo, Sistine Şapelindeki Tavan Resmi.	11
Şekil 2.4 Rembrandt, Gece Nöbeti Tablosu.....	13
Şekil 2.5 Horas Kardeşlerin Yemini	14
Şekil 2.6 Eugène Delacroix, Liberty Leading The People, 1830.....	15
Şekil 2.7 Günaydın Bay Courbet: Fransızca: Bonjour Monsieur Courbet) veya Orijinal İsmiyle Karşılaşma (La Rencontre)	17
Şekil 2.8 Claude Monet, İzlenim: Gündoğumu, 1872	19
Şekil 2.9 Carlos Schwabe, “Mezarcının Ölümü”	21
Şekil 2.10 Henri Matisse, Dans, Fovizm.....	23
Şekil 2.11 Henri Matisse, The Dessert (Harmonyin Red), 1908	23
Şekil 2.12 Çılgılık, Eduard Munch, 1893.....	25
Şekil 2.13 Picasso, “Avignon’lu Kızlar” – 1907.....	26
Şekil 2.15 Umberto Boccioni, Dinamismo di un Diclita (Bisikletçinin Dinamizmi), 1913, Peggy Guggenheim Koleksiyonu, Venedik.	28
Şekil 2.16 Salvador Dali'nin Belleğin Azmi Tablosu, Tuval üzerine Yağlıboya 24 *33,1931, Modern Sanatlar Müzesi New York, ABD	30
Şekil 2.17 Andy Warhol'un Marilyn Monroe Tablosu	34
Şekil 2.18 David Honkey Tablosu	35
Şekil 2.19 Roy Lichtenstein'in Çizgi Romanlardan Esinlendiği Bir Tablosu.....	35
Şekil 2.20 Andy Warhol'un Campbell Çorbaları Eseri	37
Şekil 2.21 Oskar Kokoschka (1886 – 1980) Lovers With Cat, 1917.....	39
Şekil 2.22 Alexej von Jawlensky (1864 – 1941) Schokko with Red Hat, 1909	40
Şekil 2.23 Banksy'nin Birleşik Krallık'taki Eserlerinden Birisi	42
Şekil 2.24 Fikret Mualla'nın Resmi, Kahvehane.....	48
Şekil 2.25 Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Resmi, Kız Kulesi	49
Şekil 2.26 Abidin Dino, Mutluluğun Resmi Tablosu	50
Şekil 2.27 Canan Tolon'un Zamanın İzleri Eseri	50
Şekil 2.28 Chat GPT'ye ‘Dışavurumcu akımın etkisinde bir resim yap ve yağlıboya tekniğinde olsun. Feryat eden bir kadın resmi olsun’ Diye Sorduğum Zaman Bana Sonuç Olarak Verdiği Görsel	61

Şekil 2.29 Chat GPTnin Günümüzdeki Dışavurumcu Ressamlardan İlham Alarak Verdiği Görsel.....	62
Şekil 2.30 Yapay Zekâ Chat GPT'nin Vincent Van Gogh Eserlerinden İlham Alarak Oluşturduğu Resim	63
Şekil 2.31 Yapay Zeka Chat GPT'ye Yeniden Yorumlamasını İstedğim Dışavurumcu Çalışmam	64
Şekil 2.32 Yapay Zeka ChatCPT'nin Şekil 31'den Esinlenerek Yeniden Yaptığı Resim	65
Şekil 2.33 ChatGPT nin Tekrar Yorumlamasını İstediminde Verdiği Sonuç.....	66
Şekil 2.34 Yapay Zeka Chat CPT'den Yorumlamasını İstedğim Farklı Bir Dışavurumcu Çalışmam.....	67
Şekil 2.35 Chat CPT'nin başka bir Dışavurumcu Çalışmam Olan Dışavurumcu Bir İnsan Tipten Esinlenerek Yaptığı Resim	68
Şekil 2.36 Yapay zeka Gemini Uygulamasından Tarif Ederek Yaptığım Yapay Zekâ ve Resim Sanatının İlişkisi Konulu Bir Resim	79
Şekil 2.37 Yapay Zekâ İle Yapılmış ve Birincilik Kazanmış Theatre Opera Spatial İsimli Eser	88
Şekil 2.38 Yapay Zeka Ürünü, Edmond Belamy'nin Portresi, 70 x 70 cm, 2018 ...	106
Şekil 2.39 Rembrandt Tarzında Yapay Zeka İle Yapılmış Portre Resim	109

ÖNSÖZ

Yüksek lisans öğretim sürecim ve tez aşamamda destek ve katkılarını esirgemeyen tez danışmanım Nuri SEZER başta olmak üzere bütün Arel Üniversitesi, Grafik Tasarımı Bölümü öğretim kadrosuna, değerli yorumlarından ve yönlendirmelerinden dolayı Dr. Öğr. Üyesi Nuri SEZER ve danışmanım sayın Ülkü GEZER hocalarıma; hoş görüleri, sabırları ve destekleri için aileme ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

03.03.2025

BİRCAN ÜSTÜNDAŞ

1 GİRİŞ

Yapay zeka, insan zekasını taklit etmeyi amaçlayan bir teknoloji alanıdır ve geleneksel bilgisayar bilimlerinin ötesinde, makinelerin öğrenme, problem çözme ve mantıklı karar verme yeteneklerini geliştirmeyi hedefler. YZ, ilk olarak John McCarthy tarafından 1956 yılında “zeki makineler ve zeki bilgisayar programları yapma bilimi ve mühendisliği” olarak tanımlanmıştır (Ekrem ve Daşıkın, 2021). Başlangıçta YZ, mantık ve kural tabanlı sistemlerden oluşuyordu, fakat zamanla makine öğrenmesi ve derin öğrenme gibi yenilikçi yöntemlerin geliştirilmesi ile büyük bir gelişim göstermiştir (Bingöl ve ark., 2020). Makine öğrenimi, bilgisayarların veriyle öğrenmesini sağlayarak, belirli görevler için istatistiksel modeller geliştirmelerine olanak tanır (Bingöl ve ark., 2020).

Yapay zekanın ortaya çıkışı, 20. yüzyılın ortalarına dayansa da, günümüzdeki etkisi, sağlık, mühendislik, hukuk ve eğitim gibi birçok alanda kendini göstermektedir. Özellikle sağlık sektöründe, hastalıkların tanı ve tedavisinde YZ uygulamaları giderek daha yaygın hale gelmiştir. Örneğin, sağlık yönetimi öğrencilerinin yapay zeka uygulamalarına yönelik yaklaşım ve bilgi düzeylerinin incelendiği çalışmalar yapılmıştır (Erişen ve Yılmaz, 2023). Ayrıca, halk sağlığı alanında yapay zekanın kullanımı, epidemiyolojik analizler, sağlık risklerinin belirlenmesi ve hastalıkların erken tanısı için kritik bir önem taşımaktadır (Alıcılar ve Çöl, 2021).

Yapay zeka, yalnızca sağlık alanında değil, mühendislik ve ürün tasarımı süreçlerinde de devrimsel değişiklikler yaratmaktadır (Yalçın, 2020). Mühendislikte, yapay sinir ağları gibi algoritmalar, çeşitli mühendislik problemlerinin çözümünde kullanılmaktadır (Yalçın, 2020). Özellikle derin öğrenme sayesinde, görsel ve duyuşsal algılamalarda önemli ilerlemeler kaydedilmiştir (Çivilibal ve ark., 2023). Bununla birlikte, yapay zekanın hukuk alanında karar verme süreçlerinde kullanılması da olmakta, bu durum yargılamanın hızını artırma potansiyeline sahiptir (Karabel ve Aydemir, 2023).

Yapay zeka, çok çeşitli alanlarda etkili bir şekilde kullanılmakta ve insan yaşamının birçok yönünü dönüştürme kapasitesine sahip bir teknolojik gelişim olarak

öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, etik sorunlar ve insan hakları gibi konular da yapay zekanın gelişimi ile birlikte tartışılmakta ve bu bağlamda hukuksal normların belirlenmesi gerekliliği söz konusudur (Dost, 2023).

Yapay zekâ, günümüzde sanat alanında dönüşüm yaratan en önemli teknolojilerden biri haline gelmiştir. Geçmişte yalnızca matematiksel hesaplamalar ve veri analizi gibi teknik alanlarda kullanılan Yapay zekâ, artık sanat ve tasarım dünyasında da kendine sağlam bir yer edinmiştir. Genellikle insan yaratıcılığını taklit etmeye yönelik uygulamaları ile anılan Yapay zekâ, sanatçılar ve tasarımcılar için yeni yaratım süreçleri ve olanaklar sunarak sanat üretiminde ezber bozan bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, Yapay zekâ destekli sanat uygulamaları, geleneksel sanat üretim yöntemlerinin ötesine geçerek sanatçılara farklı disiplinlerde deneysel çalışmalar yapma fırsatı tanımaktadır.

Örneğin, Midjourney gibi Yapay zekâ tabanlı platformlar, kullanıcılara yapay zekâ destekli görsel içerikler oluşturma imkânı sağlayarak sanatta yeni bir dijital yaratım alanı sunmaktadır. Bu tür platformlar, yalnızca bireysel sanat üretimine katkı sağlamakla kalmayıp aynı zamanda sanatçılar arasında etkileşimi teşvik ederek sanatsal işbirliklerini artırmaktadır (Çeken ve Şen, 2023). Grafik tasarım ve dijital sanat alanlarında Yapay zekânın sunduğu yenilikçi yaklaşımlar, sanatçılar için yeni bir yaratım ekosistemi oluşturarak, geleneksel sanat anlayışını yeniden şekillendirmektedir (Atiker, 2024).

Yapay zekânın sanat alanındaki etkisi yalnızca üretim süreçleriyle sınırlı kalmayıp, yaratıcılığın algılanış biçimini de değiştirmektedir. Geleneksel olarak sanat, insanın duygu ve düşüncelerini ifade etme biçimi olarak görülürken, Yapay zekânın bu sürece dahil olması sanatçı ile sanat eseri arasındaki ilişkiyi farklı bir noktaya taşımaktadır. Sanatçılar, Yapay zekâyı bir işbirlikçi veya yaratıcı bir asistan olarak kullanarak, yeni estetik ve anlatım biçimleri oluşturma şansı elde etmektedirler (Rozental ve ark., 2024). Bu süreçte, Yapay zekânın sunduğu beklenmedik çıktılar, sanatçılar için yaratıcı keşif alanlarını genişletmekte ve sanatta yenilikçi yönlerde ilerleme kaydetmelerine yardımcı olmaktadır (Yusa ve ark., 2022). Dolayısıyla, yapay zekâ yalnızca bir araç değil, aynı zamanda sanatın üretim sürecinin aktif bir parçası haline gelmektedir.

Ancak, yapay zekâ ile üretilen sanatsal eserlerin ortaya çıkışı, beraberinde çeşitli etik sorular ve tartışmalar da getirmektedir. Yapay zekânın oluşturduğu eserlerin sahipliği, özgünlüğü ve sanatta yaratıcılığın sınırları üzerine süregelen tartışmalar, bu teknolojinin gelecekte nasıl konumlandırılacağına dair önemli soruları gündeme getirmektedir (Chi, 2024). Örneğin, Yapay zekânın oluşturduğu bir eserin telif hakkı kime aittir? Sanatçının yaratıcı katkısı ne kadar belirleyicidir? Yapay zekâ sanatın özünde yer alan bireysel ifade biçimini zayıflatıyor mu, yoksa onu daha ileriye mi taşıyor? Bu sorular, sanatçılar, teknoloji uzmanları ve etikçiler arasında kapsamlı tartışmaların doğmasına neden olmaktadır.

Bu bağlamda, etik standartların korunması ve sanatın geleceğinin sağlıklı bir biçimde yönlendirilmesi için sanatçılar, teknoloji geliştiricileri ve kültürel aktörler arasında bir iş birliği geliştirilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır (Atiker, 2024). Sanatçılar, yapay zekâyı yaratıcı süreçlerine entegre ederken, aynı zamanda etik ve yasal çerçevelere de duyarlı olmak zorundadırlar. Bu noktada, sanatın temel değerlerini koruyarak yapay zekâyı sorumlu bir şekilde kullanmak, yaratıcı süreçlerin sürdürülebilirliğini sağlamak açısından büyük önem taşımaktadır.

Yapay zekâ, sanat dünyasında hem yaratıcı süreçleri derinleştiren hem de geleneksel sanat algısını sorgulayan bir yenilik dalgası yaratmaktadır. YZ tabanlı sanat uygulamaları, sanatçılara yeni yollar sunarak estetik ve üretim biçimlerini yeniden şekillendirirken, aynı zamanda etik ve hukuki tartışmaların da merkezinde yer almaktadır. Sanat pratiğinin bu yeni teknolojilerle nasıl evrileceği, gelecekte sanatın nasıl tanımlanacağı ve sanatçının rolünün nasıl değişeceği gibi sorular, önümüzdeki yıllarda sanat dünyasının en önemli meseleleri arasında yer almaya devam edecektir (Çeken ve Şen, 2023; Rozental ve ark., 2024).

1.1 Araştırmanın Amacı

Yapay zekâ, son yıllarda sanat dünyası da dahil olmak üzere pek çok alanda devrim yaratmıştır. Geleneksel olarak insan yaratıcılığı ve duyguların bir yansıması olarak görülen sanat, yapay zekânın gelişmesiyle yeni boyutlar kazanmış ve sanatçıların ifade olanaklarını genişletmiştir. Bu tez çalışmasının temel amacı, yapay zekânın dışavurumcu resim sanatı üzerindeki etkisini incelemek ve bu yeni

teknolojinin sanatçılara sunduğu fırsatları, yaratıcılık sürecine kattığı yenilikleri ortaya koymaktır.

Bu kapsamda, yapay zekânın dışavurumcu sanat eserlerinde nasıl bir rol oynadığı, sanatçının yaratıcılık sürecini nasıl etkilediği ve bu yeni teknolojinin sanatın algılanmasına olan katkıları değerlendirilecektir. Aynı zamanda, yapay zekânın sanatçının orijinalliğini ve duygusal anlatımını ne ölçüde etkilediği de tartışılacaktır.

1.2 Araştırmanın Önemi

Dışavurumculuk, sanatçının iç dünyasını, duygularını ve deneyimlerini tuval üzerine yansıtma çabasıyla ortaya çıkmış bir sanat akımıdır. 20. yüzyılın başlarından itibaren sanatçılar, güzellik kaygısından öte insan ruhunun derinliklerini resim aracılığıyla görünebilir hale getirmeye çalışmıştır. Bugün yapay zekânın sanata entegrasyonu, bu geleneksel yaratıcılık anlayışına yeni bir perspektif sunmakta ve sanatın geleceği hakkında kritik sorular ortaya koymaktadır.

Yapay zekâ ile dışavurumculuk akımının kesişimi, sanatçının kendi duygularını ve içsel dünyasını ifade etme yöntemlerinde büyük bir dönüşüm yaratabilir. Yapay zekâ destekli sanat eserleri, geleneksel sanat anlayışının dışına çıkarak sanatçılara daha çeşitli ve yenilikçi teknikler sunmaktadır. Bu tez, yapay zekanın sanatçının yaratıcı sürecine olan katkısını ele alarak, sanatın geleceği açısından taşıdığı potansiyeli analiz etmeyi amaçlamaktadır.

1.3 Tezin Kapsamı

Bu tez çalışmasında, öncelikle dışavurumculuk akımının tarihsel gelişimi, temel özellikleri ve sanat tarihindeki yeri detaylı bir şekilde incelenecektir. Daha sonra, yapay zekâ teknolojisinin resim sanatındaki kullanımına odaklanarak, bu yeni teknolojinin sanatçılara sunduğu fırsatlar ve yaratıcılık sürecine etkileri ele alınacaktır.

Tezin ana bölümünde, yapay zekânın dışavurumcu resim sanatında nasıl yeni boyutlar yarattığı detaylı bir şekilde analiz edilecektir. Bu kapsamda şu sorulara yanıt aranacaktır:

Yapay zekâ, sanatçıların iç dünyalarını ve duygularını daha etkili bir şekilde ifade etmelerine nasıl yardımcı olabilir?

Yapay zekâ ile üretilen sanat eserleri, geleneksel dışavurumcu eserlerden farklı olarak ne sunabilir?

Yapay zekâ, sanatçının yaratıcılık sürecine ne tür katkılar sağlar, onu nasıl dönüştürür ve sanatçının rolünü yeniden nasıl tanımlar?

Yapay zekâ ile üretilen dışavurumcu eserler, sanat piyasası ve sanat eleştirisi tarafından nasıl karşılanmaktadır?

Ayrıca, yapay zekânın sanatçının yarattığı eserin orijinallığı ve etik boyutları konusundaki etkileri de ele alınacaktır. Yapay zekânın telif haklarına ve sanatçının yarattığı eserin sahipliğine etkileri de bu bağlamda tartışılacaktır.

1.4 Beklenen Sonuçlar

Bu tez çalışmasının sonunda, yapay zekânın dışavurumcu resim sanatına getirdiği yeni boyutları anlamaya ve bu teknolojinin sanat dünyasında yarattığı potansiyel etkileri çözümlemeye yönelik bir farkındalık oluşturulması amaçlanmaktadır. Elde edilen bulgular, hem sanatçılar hem de sanat tarihçileri, eleştirmenler ve yapay zekâ araştırmacıları için değerli bir kaynak olacaktır.

2 RESİM SANATI VE AKIMLAR

Sanat, insanlık tarihinin en köklü ve en etkileyici ifade biçimlerinden biridir. İnsanlığın varoluşuyla birlikte şekillenen sanat, toplumsal ve kültürel değişimlerle sürekli evrilmiş, her dönemde farklı anlamlar kazanmıştır. Kimi zaman gerçekliği yansıtmaya aracı, kimi zaman hayal gücünün bir temsili, kimi zaman ise yalnızca estetik bir haz sunan bir uğraş olarak var olmuştur. Sanat, ortaya çıktığı dönemin düşünsel yapısını, sosyal dinamiklerini ve kültürel kodlarını yansıtmaya bakımından büyük önem taşır. Bu nedenle, sanatın tarih boyunca geçirdiği dönüşümleri, dönemin hâkim düşünce yapıları ve sanatsal akımlar çerçevesinde incelemek, onu daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Tarihin derinliklerine bakıldığında, sanatın ilk izlerine Fransa'daki Lascaux Mağarası'nda yer alan duvar resimlerinde rastlanmaktadır. Bu resimler, tarih öncesi çağlarda insanın çevresini ve yaşadığı dünyayı algılama biçimini yansıtmaktadır. Medeniyetlerin gelişimiyle birlikte sanat da farklı formlara bürünmüş, özellikle Eski Yunan ve Roma dönemlerinde Batı sanatının temelini oluşturacak estetik anlayışlar ortaya çıkmıştır. Rönesans ile birlikte sanat, bireysel ifade ve bilimsel perspektifin birleştiği bir noktaya evrilirken, barok, empresyonizm ve sürrealizm gibi akımlar, sanatçının dünyayı algılama biçimini yeniden tanımlamıştır. Empresyonizm, ışık ve rengin doğadaki etkilerini vurgularken, sürrealizm bilinçaltının derinliklerine inerek sanatta yeni bir anlatım biçimi oluşturmuştur (Kayserili, 2020).

Türkiye'de sanatın gelişimi de benzer bir süreç izlemiştir. Cumhuriyet dönemiyle birlikte Türk resim sanatı, toplumsal ve kültürel dönüşümlerin sanatsal yansıması olarak büyük bir önem kazanmıştır. Bu süreçte sanatçılar, eleştirel yaklaşımlar geliştirerek toplumsal olaylara duyarlılık göstermiş, eserlerinde mizah, hiciv ve dramatik unsurları işlemişlerdir. Örneğin, tren kazaları ve benzeri toplumsal olaylar, sanatçılar için güçlü bir anlatım aracı haline gelmiş, sanat eserlerinde toplumsal bilinç oluşturmak adına önemli bir rol oynamıştır. Aynı zamanda, sanatçılar farklı malzemeler ve teknikler kullanarak eserlerinde yenilikçi yaklaşımlar sergilemiş, geleneksel karikatür anlayışının ötesine geçen özgün anlatım biçimleri geliştirmiştir (Kayserili, 2020).

Sanatın eğitimdeki rolü de büyük bir öneme sahiptir. Görsel sanatlar eğitimi, bireylere kendilerini ifade etme, yaratıcılık ve özgünlük gibi temel beceriler kazandırmanın yanı sıra, sanatsal düşünme yetisini geliştirmelerine de katkıda bulunur. Sanat eğitimi, bireylerin farklı akımları tanımalarına, sanatın toplumsal etkilerini keşfetmelerine ve estetik duyarlılık kazanmalarına olanak tanır (Aydın & Yıldız, 2024). Disiplinler arası yaklaşımlar, sanatı yalnızca bir ifade biçimi olmanın ötesine taşıyarak, eğitim ve düşünsel gelişimde önemli bir araç haline getirmektedir (Helvacı & Yılmaz, 2020). Özellikle harp sanatı gibi özel alanlarda disiplinler arası bir yaklaşım sergilemek, sanat eğitiminin kapsamını genişleten önemli unsurlardan biridir (Erim, 2021).

Sanat ve özellikle resim sanatı, insanlık tarihindeki en önemli kültürel miraslardan biridir. Sanatın tarih boyunca geçirdiği dönüşümler, onun sadece bireysel bir yaratım süreci olmadığını, aynı zamanda toplumsal ve kültürel değişimlerin bir yansıması olduğunu göstermektedir. Farklı sanat akımları, her dönemde sanata yeni bir bakış açısı kazandırarak, sanatın evrimini şekillendirmiştir. Günümüzde sanat eğitimi, bireylerin sanatı daha derinlemesine anlamalarına yardımcı olurken, sanatın toplum üzerindeki etkisini keşfetmelerine de olanak sağlamaktadır. Bu nedenle, sanatın tarihsel sürecinin anlaşılması, hem bireysel yaratıcılığın gelişimi hem de toplumsal dönüşümlerin kavranması açısından büyük bir öneme sahiptir (Hiçyılmaz & Kayserili, 2019).

Şekil 2.1 Lascaux Mağarasındaki Bir Görsel, M.Ö. 15.000- 10.000 Dolayları

(Kaynak: <http://yenicegri.comcom> Erişim Tarihi 25 Mart 2025 12:43)

1940 yılında Güney Fransa’da çocuklar tarafından tesadüfen bulunan Lascaux Mağarası, tam 17.000 yıllık bir geçmişe sahiptir. Av sahneleri,kahramanlık,günlük hayattan haberleşmeler ya da günlük yaşamdenn kesitler olduğu tahmin edilen bu görsellerin konuları genellikle vahşi hayvanlar ve av sahneleridir.

Şekil 2.2 Adem’in Yaratılış Tablosu, Michalangelo

(Kaynak:canvastar.com/blog Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 16:44)

2.1 Sanat Akımları

Geçmişten günümüze sanat akımları ve temsilcilerinin değişmektedir. Fransa’nın Lascaux kentindeki mağaralarda bulunan hayvan figürleri ve taş oymaları, sanatın ilk ortaya çıkışı olarak kabul ediliyor. Genellikle bu dönemde doğal pigmentlerle ya ritüeller ya da nesneler ve hayvanlar sanatın konusu oluyordu. MÖ 4000 ve MS 400 yılları arasındaki Antik Sanat dönemi, Çin, Hindistan, Mısır ve Yunanistan gibi yerleşik toplumlar tarafından üretilen pek çok sanat eserine ev sahipliği yapmıştır. Şimdi geçmişten günümüze sanat akımları nelerdir, daha detaylıca inceleyelim:

2.1.1 Orta Çağ Sanatı (500-1400)

Orta Çağ Sanatı (500-1400), Batı Avrupa'nın sanatsal ve kültürel gelişiminde önemli bir dönüşüm sürecini temsil etmektedir. Roma İmparatorluğu'nun çöküşüyle başlayan bu dönem, kimi zaman "Karanlık Çağ" olarak anılsa da, özellikle dini sanatın gelişimi açısından son derece zengin bir evre olmuştur. Sanat, büyük ölçüde Hristiyanlık etkisinde şekillenmiş, kilisenin rehberliğinde mimari, resim, heykel ve el yazması süslemeleri gibi alanlarda önemli eserler üretilmiştir.

Bu dönemde sanatsal üretimin merkezinde dini temalar yer almış, özellikle Bizans ve Romanesk sanat anlayışları ön plana çıkmıştır. Bizans sanatı, mozaikler ve ikonalarındaki simgesel anlatımıyla dikkat çekerken, Romanesk üslup, kalın duvarlar, küçük pencereler ve yarım daire kemerlerle karakterize edilmiştir (Minh, 2014). 12. yüzyıldan itibaren ise Gotik sanatın yükselişi, mimaride büyük değişimlere yol açmış, özellikle yüksek ve zarif yapılar, sivri kemerler ve geniş vitray pencerelerle süslenen katedraller bu dönemin en etkileyici eserleri arasında yer almıştır (Dellacherie et al., 2009).

Orta Çağ sanatı yalnızca mimariyle sınırlı kalmamış, el yazmaları, heykeller ve vitray desenler de önemli sanatsal ifadeler olarak gelişmiştir. Özellikle el yazmalarındaki ayrıntılı süslemeler ve altın varaklı tasvirler, dönemin sanatsal estetiğini gözler önüne sermektedir. Viking ve Anglo-Sakson sanatı gibi bölgesel üsluplar da bu dönemde gelişmiş, ulusların kendine özgü sanatsal kimliklerini şekillendirmiştir. Sanatın bu dönemdeki en belirgin özelliği, Hristiyanlık inancının teolojik ve ruhani yönlerini yansıtmasıdır. Ortodoks ve Roma Katolik kiliselerinin ayinleri ve dini ritüelleri, sanatın hem konusu hem de amacını oluşturmuştur.

Öte yandan, Orta Çağ sanatı bireyselliğin ve insani ifadenin ön plana çıkmaya başladığı bir süreç olarak da değerlendirilebilir. Daha önce kolektif bir anlayışla üretilen eserler, Gotik döneme gelindiğinde sanatçıların bireysel tarzlarını yansıttığı kompozisyonlara dönüşmüştür (Leier et al., 2007). Böylece, sanatçılar dini temaları işlerken aynı zamanda insan figürlerini daha gerçekçi ve duygusal bir şekilde yansıtmaya eğilimi göstermiştir.

Orta Çağ sanatı, kilisenin güçlü etkisi altında şekillense de, zaman içinde bireyselliği ve estetik gelişimi ön plana çıkaran bir sürece evrilmiştir. Bizans mozaiklerinden Gotik katedrallere uzanan bu sanatsal miras, Batı sanatının temel taşlarını oluşturan önemli bir dönem olarak değerlendirilmelidir.

2.1.2 Rönesans Dönemi (1400-1600) Rönesans Sanatı

Rönesans sanatı, 14. yüzyılın sonlarından 16. yüzyılın başlarına kadar Avrupa’da gerçekleşen kültürel ve sanatsal bir yeniden doğuş sürecini ifade etmektedir. Orta Çağ’ın dini ve skolastik düşüncesinden uzaklaşarak, antik Yunan ve Roma kültürüne olan ilginin yeniden canlandırılması bu dönemin en belirgin özelliklerinden biridir. Hümanizmin etkisiyle insan, evrenin merkezine konumlandırılmış ve sanatçılar, eserlerinde insan bedenini ve zihnini idealize ederek betimlemeye başlamışlardır.

Rönesans sanatında doğalcılık ve gerçekçilik ön planda olmuştur. Sanatçılar, doğayı ve insanları olduğu gibi yansıtmayı hedefleyerek perspektif, ı ışık-gölge oyunları ve anatomik doğruluk gibi teknikleri geliştirmiştir. Bu dönemde, sanat ile bilim arasındaki etkileşim giderek derinleşmiş; anatomi, geometri ve perspektif bilgisi sanatsal üretim sürecinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Correa-Herran et al., 2020). Özellikle Leonardo da Vinci ve Michelangelo gibi sanatçılar, insan anatomisini titizlikle inceleyerek eserlerinde bu bilgileri kullanmışlardır.

Sanatta bireysellik vurgusu, Rönesans’ı Orta Çağ sanatından ayıran en önemli noktalardan biridir. Orta Çağ'da sanatçılar genellikle anonim kalırken, Rönesans sanatçıları eserlerine imza atarak kişisel kimliklerini ön plana çıkarmışlardır. Aynı zamanda mitolojik konular, tarihi olaylar ve klasik kahramanlar, sanatın temel temaları arasında yer almaya başlamıştır (Morrow, 2003).

Rönesans’ın zirve noktalarından biri, sanatı ve hümanizmi destekleyen Floransa’daki güçlü Medici ailesinin himayesi altında gerçekleşmiştir. Bu destek, sanatçıların özgün teknikler geliştirmelerine ve dönemin sanatsal anlayışını şekillendirmelerine olanak tanımıştır. Özellikle Bondone, Sfumato ve Chiaroscuro gibi teknikler, sanatçılar tarafından kullanılmış ve daha sonra gelen birçok sanat akımını etkilemiştir.

Rönesans sanatı yalnızca kendi döneminde değil, günümüz sanatına kadar uzanan etkileriyle de önemli bir dönüm noktası olmuştur. İnsanın bireysel ve özgür bir varlık olarak ele alınması, doğaya olan ilginin artması ve sanatta bilimsel bir yaklaşımın benimsenmesi, bu dönemin sanat anlayışını kalıcı kılan temel unsurlar arasında yer almaktadır (Bohrer, 2007).

2.1.3 Maniyerizm (1527-1580)

Maniyerizm sanat akımları ve temsilcilerinden en önemlileri, Leonardo da Vinci, Raphael ve Michelangelo'dur. Rönesans dönemi sanatında orantı, denge ve ideal güzellik ön plandayken Maniyerizm akımında bu tür nitelikler abartılır ve genellikle asimetrik veya doğal olmayan bir şekilde zarif kompozisyonlara önem verilir. Zaten Maniyerizm de "Tarz" ve "Stil" anlamına gelen İtalyanca Maniera kelimesinden türemiştir. Maniyerizm sanat akımları kısaca ifade edilecek olursa yapay özellikleriyle dikkat çekmektedir. Maniyerizm gizemli bir sanat akımıdır. Rönesansın getirdiklerine karşı çıkarak, kendisinden sonra gelen sanat akımlarına ön ayak olmuştur. Klasik sanattan Barok sanatına geçiş olarak da bilinen bu akımı başlatan sanatçı Michelangelo Buonarroti'dir. Bu dönemde figürler uzamış, figürlerin estetik görünümü önemsenmiş, Rönesansın uyumlu formlarına karşı gelinmiştir (Geçen, 2021).

Şekil 2.3 Son Yargı, Michelangelo, Sistine Şapelindeki Tavan Resmi.

(Kaynak: www.pustoodunya.com Erişim Tarihi 22 Mart 2025,14:22)

2.1.3.1 Barok (1600-1750)

Barok sanatı, Portekizce düzensiz inci anlamına gelen *barocco* kelimesinden türetilmiş olup, 16. yüzyılın sonlarından 18. yüzyılın ortalarına kadar Avrupa'da etkili olmuş görkemli bir sanat akımıdır. Kesin sınırlarla belirlenemeyen bu dönem, özellikle mimari, resim ve heykel alanlarında kendine özgü bir estetik anlayışıyla öne çıkmıştır. Barok tarzı, hareketliliği, kontrastı, derin renkleri, coşkulu detayları ve ihtişamı bir araya getirerek izleyiciye etkileyici bir deneyim sunmayı amaçlamıştır.

Bu dönemde sanat, din ve güç ile olan ilişkisini daha dramatik bir şekilde yansıtırken, ışık ve gölge oyunlarının ustaca kullanımı eserlerin duygusal yoğunluğunu artırmıştır. Caravaggio ve Rembrandt gibi sanatçılar, özellikle *Chiaroscuro* (ışık-gölge) tekniğini ustalıkla kullanarak izleyiciyi eserin içine çekmeyi başarmışlardır (Çelikbağ, 2022). Barok sanatının karakteristik özellikleri arasında hareketli kompozisyonlar, abartılı süslemeler ve güçlü duygu ifadeleri yer alırken, bu dönemde sanat sadece doğayı değil, insanların içsel dünyasını ve ruh hallerini de yansıtmıştır (Paçalı, 2022; Düz & Özdemir, 2024).

Özellikle mimari alanda büyük yankı uyandıran Barok üslubu, görkemli ve abartılı süslemeleriyle dikkat çeker. Barok tarzındaki yapılar, geniş ve oval formlar, dinamik çizgiler ve dramatik ışık kullanımı ile ön plana çıkmıştır. Resim alanında ise Caravaggio, Rembrandt, Rubens ve Vermeer gibi sanatçılar bu dönemin en önemli temsilcileri arasında yer almıştır. Barok sanatı yalnızca estetik bir anlayış sunmakla kalmamış, aynı zamanda insanın duygu dünyasını en derin şekilde yansıtan bir anlatım biçimi haline gelmiştir. Modern sanat ve grafik tasarım üzerinde de etkisini sürdüren bu akım, günümüzde hâlâ sanatçılar için önemli bir ilham kaynağı olmaya devam etmektedir.

Şekil 2.4 Rambrandt, Gece Nöbeti Tablosu

(Kaynak: www.woggusto.com Erişim Tarihi 22 Mart 2025,16.07)

2.1.3.2 Neoklasizm (1750-1850)

Geçmişten günümüze sanat akımları nelerdir diye sorduğumuz zaman, tarih boyunca önemli bir etkisi bulunan Neoklasik dönemden bahsetmemiz gerekir. Neoklasizm ilkeleri, zarafet ve simetriye odaklanmış klasik dönemin yeniden keşfedilmesiyle ortaya çıkmıştır. Antik Yunan ve Roma'nın farklı sanat türlerindeki stilleri ve fikirleri somutlaştırmıştır. Neoklasik sanat, Barok 'un aşırı dekoratif ve şatafatlı tarzına karşı ortaya çıkmış olan sanatçılar Antik Yunan ve Roma Sanatından ilham alarak bu dönemleri yeniden canlandırmayı amaçlamışlardır. Neoklasik sanat akımları ve temsilcileri olarak Antonio Canova ve Thomas Jefferson örneklerini verebiliriz (Güngör, 2021).

Neoklasizm, 18. yüzyılın sonlarında ve 19. yüzyılın başlarında ortaya çıkmış antik Yunan ve Roma sanatının devamı niteliğindedir. Bu dönemde sanatçılar, rasyonellik, denge ve ideal güzelliğe vurgu yaparak eserler üretmişlerdir. Neoklasik tablolar, genellikle mitolojik, tarihi veya edebi konuları içeren duygusal içerikten ziyade net çizgiler, simetri ve idealize edilmiş figürlere vurgu yapıldığı görülür (Güngör, 2021).

Şekil 2.5 Horas Kardeşlerin Yemini

(Kaynak: <http://tr.wikipedia.org/wiki/> Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 12:00)

2.1.3.3 Romantizm (1780-1850)

Geçmişten bugüne kadar gelen bütün sanat akımları içinde önemli bir yeri bulunan Romantizm, 18. yüzyılın sonlarına doğru Avrupa'da ortaya çıkmış olan bu akım edebiyat, müzik, felsefe, resim gibi pek çok alanda etkili olmuş entelektüel bir akımdır. Özellikle 1800-1850 yılları arasındaki dönemde zirveye ulaşan romantizm sanatında bireycilik ve doğa ön plandadır. Doğanın güzelliklerinin derinden takdir edilmesi, duygunun mantığa ve duyuların zekaya karşı genel bir yüceltilmesi ve insan kişiliğinin ve ruh hallerinin ve zihinsel potansiyellerinin yoğun bir şekilde incelenmesi gibi tutumlar üzerinde durulmuştur. Ortaya çıkmasında Fransız İhtilali sonrası toplumsal, siyasal ve düşünce yapısının etkisi olmuştur. Aynı şekilde romantizm sanat akımları, siyasi ideolojiler üzerinde de etkili olmuştur ‘‘Özellikle Fransız ihtilalinin simge tablosu olan ‘Halka Yol Gösteren Özgürlük’ tablosunu örnek gösterebiliriz (Süvari, 2007).

Şekil 2.6 Eugène Delacroix, *Liberty Leading The People*, 1830

(Kaynak: images.app.google.com 24 Mart 2015 Erişim Tarihi 13:30)

2.1.3.4 Realizm (1848-1900)

Realizm sanatı, 1848 Fransız Devrimi'nden sonra Fransa'da başlamıştır. Romantizme karşı tepki olarak ortaya çıkmış, çağdaş insanlığa ve günlük yaşama odaklanıp bu yüzyılda gerçekleşen endüstriyel gelişmeler, oluşan toplumsal sınıfların belirginleşmesi insanları duygular dünyasından çıkartıp gerçek dünyaya itmiştir. Sanatçıların Romantizme tepki olarak Realizm sanat akımını oluşturdular. Önemli temsilcileri olarak sıralanabilecek ve Realist hareketin en etkili liderleri Realizm sanat akımı ile âdeta gerçekliğin aynası olmaya çalışmışlardır.

Realizm, 19. yüzyılda ortaya çıkan ve sanatın gerçekliğini olduğu gibi yansıtma çabasına odaklanan önemli bir akım olup kendisinden sonraki akımları da etkisi altına almıştır. Romantizmin idealize edilmiş ve duygusal yaklaşımına tepki olarak doğan realizm, sanatı günlük yaşamın ve toplumun gerçeklerine daha yakın hale getirmiştir. Realist sanatçılar, konularını günlük hayattan, sıradan insanlardan ve

olaylardan seçerek gerçekliğe olan bağlılıklarını ifade etmişlerdir. Realist sanatçıların eserlerinde figürler ve mekanlar olabildiğince gerçekçi bir şekilde tasvir edilerek, ışık-gölge oyunları, dokular ve perspektif gibi unsurlara büyük önem verilir. Realist sanatçılar, eserlerinde sıklıkla toplumsal adaletsizlikleri, yoksulluğu ve işçi sınıfının sorunlarını konu edinerek toplumsal eleştiri yapmışlar. Sanatçılar, kişisel dünyalarını ve yargılarını bir kenara bırakarak konuyu olduğu gibi yansıtmışlar. Realist sanatçıların seçtikleri konular, köy hayatı, şehir yaşamı, işçi sınıfı, çiftçiler, günlük hayatın genel görünümü gibi yaşamın farklı kesimlerini işledikleri konulardır. 19. yüzyılda yaşanan hızlı sanayileşme, kırsal kesimden kentlere göçler ve toplumsal sınıfların belirginleşmesi gibi büyük değişimler, sanatçıları gerçekliği yansıtmaya itmiş ve bu akım doğal bir süreç olarak ortaya çıkmıştır. Romantizm akımının abartılı duygusal ifadelerine karşı çıkmış olan realist sanatçılar daha sakin ve objektif bir yaklaşımla eserlerini ele almışlardır. Dönemin bilimsel gelişmeleri, sanatçılara doğayı ve insanı daha gerçekçi bir şekilde gözlemlemesine katkı sunmuştur. Realizm akımını önemli sanatçıları ve eserlerinden bahsederek, Gustave Courbet "Asırlık Meşe" ve "Taş Kırıcılar" gibi eserleriyle realizmin öncülerinden biri olarak kabul edilir. Jean-François Millet'in köy hayatını ve çiftçileri realist bir şekilde resmettiği 'Başak Toplayan Kadınlar tablosu da önemli bir realist akım eseridir. Edouard Manet, önemli modern realizmin öncülerinden biri olarak kabul edilir. "Olympia" eserini de örnek verebiliriz.

Realizm, sanat tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuş, özellikle empresyonizm ve natüralizm gibi akımların ortaya çıkmasında büyük bir etkisi olmuştur.

Realizmin etkileri günümüz sanatında da etkileri görülmektedir. Foto gerçekçilik gibi akımlar, realist geleneği daha çağdaş ve farklı bir boyutuyla da devam ettirirken, birçok çağdaş sanatçı da eserlerinde gerçekliğe farklı açılardan konu edinmektedir. Sonuç olarak realizm, sanatın gerçekliği olduğu gibi yansıtmaya çabasına verdiği önemle sanat tarihinde önemli bir yer edinmiş, Gündelik yaşamı ve toplumun gerçeklerini sanat eserlerine taşıyarak hem sanat dünyasını hem de çağı etkilemiştir. Fransız ressam, Gustave Courbet'tir.' Courbet'in 'Günaydın Bay Courbet 'Tablosunu bu durumu açıklamak için örnek verebiliriz.'

Şekil 2.7 Günaydın Bay Courbet: Fransızca: Bonjour Monsieur Courbet) veya Orijinal İsmiyle Karşılaşma (La Rencontre)

(Kaynak: <http://wikipedia.org/wiki/günaydın-Bay-Courbet> Erişim Tarihi 24 Mart 2025, 16:27)

2.1.3.5 İzlenimcilik (1865-1895)

1800'lerin sonlarında, radikal bir sanat hareketi olan İzlenimcilik empresyonizm olarak da adlandırılırken tüm sanat akımları içindeki en etkili sanat akımlarından biridir. İzlenimcilere göre resmedilmesi gereken, sanatçıların yaşadıkları iç dünyasıydı. Işığın cisimler üzerindeki etkisi, bu akımın en önemli özelliği olarak bilinmektedir. Ayrıca İzlenimcilik akımını önemli kılan bir diğer özelliği de çağdaş sanat akımlarının ilki olmasıdır. Tarihsel veya dini konulardan ziyade, olan biteni anlık olarak resmederken, sanatçının içsel dünyasını tuvale aktarmaktır. Tüm bunların yansıra ışığın en doğru etkisini yakalamayı amaçlayan sanatçılar, oldukça hızlı çalışıp fırça darbelerini belirginleştirirken kontürleri eritmişlerdir. Özellikle renk oyunları ile ışığı doğru resmetmeye odaklanan İzlenimcilik sanat akımları ve temsilcilerinin en ünlüsü, Monet'dir. 'Monet'in Gündoğumu Tablosunu buraya örnek olarak verebiliriz.' Işığın bu denli önemli olduğu bu akımda genellikle lirik konular ele alınmıştır. Işığın hareketinin daha kolay gözlemlenebileceği dış mekân ve natürmort gibi konuları daha fazla resmetmişlerdir. Işığın ve rengin dansı olarak nitelendirilen Empresyonizm (izlenimcilik) akımı, 19. yüzyılın ikinci yarısında Fransa'da ortaya çıktıktan sonra ve sanat dünyasında devrim yaratan bir akım halini almıştır. Adını, Claude Monet'nin "İzlenim, Gündoğumu" adlı tablosundan alan bu akım, geleneksel

sanat anlayışına tamamen karşı çıkarak, ışık, renk ve anlık izlenimleri ön plana çıkarmıştır. Empresyonistler için ışık, resmin temel öğesidir. Işığın nesneler üzerindeki etkisi ve renklerin sürekli değişimi, tablolarında en önemli detaydır. Empresyonistler, anlık izlenimleri yakalamak için hızlı fırça darbeleri kullanırlar. Bu sayede, nesnelerin yüzeylerindeki ışığın etkisini ve hareketliliğini doğru bir şekilde resmederler. Bu sebepten dolayı özellikle de Empresyonistler, stüdyolar yerine doğada, açık havada resim yapmayı tercih ederler. Bu durumda ışığın doğal koşullardaki değişimini yakından ve en doğru haliyle yakalar ve gözlemlerler. Empresyonistler, nesneleri olduğu gibi değil, kendi gözlemleri ve içsel duygularını da ön planda tutup yorumlayarak resme aktarırlar. Empresyonistler, sürekli değişen doğanın bir anını yakalamaya çalışırlar. Bu nedenle, tablolarında belirsiz hatlar ve tamamlanmamış bir his uyandırarak kontürlerin erimesine neden olur. Bu durum daha sonra eleştirilmiş ve Post Empresyonizm yaklaşımını oluşmasına neden olmuştur. Özellikle Van Gogh'un "Yıldızlı Gece ve Gece Kahvesi" eserlerini incelediğimizde eserlerdeki fırça darbelerindeki kontör farkını daha iyi gözlemleyebiliriz (Ayaydın, 2015; Alıcı, 2017).

Fotoğraf makinasının 1820'li yıllardan sonra icadı, sanatçıları geleneksel resim anlayışını sorgulamaya itmiştir. Empresyonistler, fotoğrafın yakalayamadığı anlık izlenimleri ve ışık oyunlarını resme taşımayı amaçlamışlardır. Hızla değişen sanattaki algı, üslup, arayış dünya, sanatçıları yeni ifade biçimleri aramaya yöneltmiştir. Empresyonizm, bu değişime cevap veren önemli bir sanat akımı olarak ortaya çıkmıştır. Claude Monet'in "İzlenim"(Gündoğumu) ve "Nymphéas" (Sulu Zambaklar) gibi eserleriyle akımın önemli bir sanatçısı ve temsilcisi olarak tanınır. Aynı zamanda 'Gün Doğumu' tablosu bu akıma adını veren eserdir. Akımın diğer önemli sanatçılarına birkaç sanatçı ve eserleri ile örnek verecek olursak; Pierre-Auguste Renoir: "Dans Salonu'nda", "Luncheon of the Boating Party", Edgar Degas: Dansçılar, Camille Pissarro gibi önemli sanatçıları örnek verebiliriz (Gündüz, 1999).

Empresyonizm, sanat tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuş ve sonraki birçok sanat akımını etkilemiştir. Özellikle, Fovizm, Kübizm ve Ekspresyonizm gibi akımlar, empresyonizmin izlerini hem teknik hem üslup hem de konu olarak taşır (Gündüz, 1999).

Empresyonizm, sanatı özgürleştirmiş, farklılaştırmış çok özgün bir noktaya taşımış olup sanatçılara kendi duygularını ve gözlemlerini ifade etme şansı vermiştir.

Şekil 2.8 Claude Monet, İzlenim: Gündoğumu, 1872

(Kaynak: www.oggusto.com Erişim Tarihi 22 Mart 2025, 09:13)

2.1.3.6 Sembolizm (1880-1910)

Sembolizm, realizm ve natüralizme tepki olarak 19. yüzyılın ikinci yarısında Fransa ve Belçika’da doğmuş, zamanla Avrupa’ya yayılan önemli bir sanat akımıdır. Dış dünyanın basit ve nesnel gerçekliğini yansıtmak yerine, sanatçının içsel dünyasını, duygularını ve bireysel algılarını ön plana çıkaran bu akım, sanatın görsel bir dil aracılığıyla soyut kavramları ve mistik temaları ifade etmesine olanak tanımıştır (Okcu, 2023).

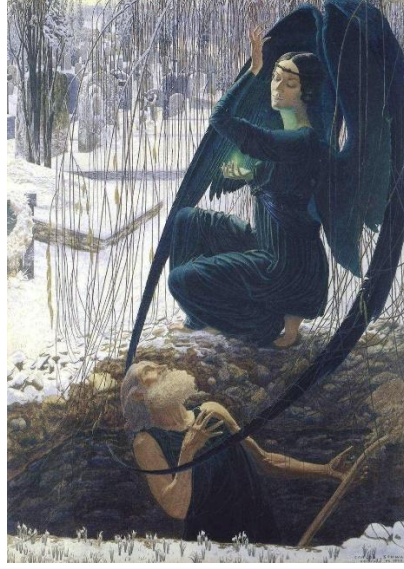
Sembolist sanatçılar, eserlerinde doğrudan anlatım yerine imgeler ve metaforlar kullanarak, izleyiciye farklı anlamlar yükleyebileceği çok katmanlı bir anlatım sunmuşlardır. Özellikle doğa olayları, renkler ve şekiller gibi unsurlar, kişisel ve öznel algılamalar çerçevesinde sembolik anlamlar kazanmıştır. Bu bağlamda,

Sembolizm akımı, melankolik ve rüya gibi atmosferler yaratarak, izleyiciyi görünenden öteye, bilinçaltına ve ruhsal bir keşfe yönlendirmiştir (Soydaş, 2021).

Sembolizm, romantizmin duygusal ve hayal gücüne dayalı anlayışından etkilenmiş, aynı zamanda bilimsel aklın ve rasyonelliğin yükselişi karşısında ruhani ve mistik deneyimlere olan ilgiyi yeniden canlandırmayı amaçlamıştır. Bu akımın önemli temsilcileri arasında Gustave Moreau, Odilon Redon ve Carlos Schwabe gibi sanatçılar yer alırken, Vincent Van Gogh, Paul Gauguin ve Georges Seurat da izlenimcilik sonrası Sembolizm'in etkisi altında eserler üretmişlerdir (Soydaş, 2021). Özellikle Schwabe'nin *Mezarcının Ölümü* adlı eseri, Sembolizmin görsel dünyasını özetleyen önemli bir çalışma olarak kabul edilmektedir.

Sanatın yalnızca bir gözlem aracı olmaktan çıkıp bireyin ruhsal dünyasına dokunan bir ifade biçimi hâline gelmesini amaçlayan bu akım, edebiyat alanında da etkili olmuştur. Fransız edebiyatının önde gelen isimlerinden Charles Baudelaire ve Stéphane Mallarmé, bireysel deneyimlerin ve içsel duyguların semboller aracılığıyla ifade edilmesine büyük önem vermiştir (Soydaş, 2021).

Sembolizm, 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan Art Nouveau, Ekspresyonizm ve Sürrealizm gibi sanat akımlarını doğrudan etkilemiştir. Bu akımlar, Sembolizmin çok katmanlı anlatım tarzını, ritmik uyum içindeki renk ve çizgi kullanımını benimseyerek, sanatın izleyici üzerindeki etkisini artırmaya devam etmiştir. Hızla değişen dünyada artan şehirleşme ve insanın bireyselleşmesi, anlam arayışını güçlendirmiş ve Sembolizmin sanat tarihinde kalıcı bir yer edinmesini sağlamıştır.

Şekil 2.9 Carlos Schwabe, “Mezarcının Ölümü”

(Kaynak: www.google.com Erişim Tarihi 22 Mart 2025, 09:15)

2.1.3.7 Fovizm (1905-1910)

Sanat tarihi boyunca, akımlar hem bir önceki döneme tepki olarak doğmuş hem de kendisinden sonraki sanat anlayışlarını etkilemiştir. 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan Sembolizm, realizm ve natüralizmin katı nesnelliğine bir tepki olarak doğmuştur (Okcu, 2023). Bu akım, sanatçıların iç dünyasını, duygularını ve soyut kavramları semboller aracılığıyla ifade etmeyi amaçladığı bir akım olarak sanat tarihinde önemli bir yer edinmiştir. Carlos Schwabe'nin "Mezarcının Ölümü" adlı eseri, sembolist anlayışın görsel bir özeti olarak kabul edilir. Gustave Moreau ve Odilon Redon, bu akımın önemli temsilcileri arasında yer alır.

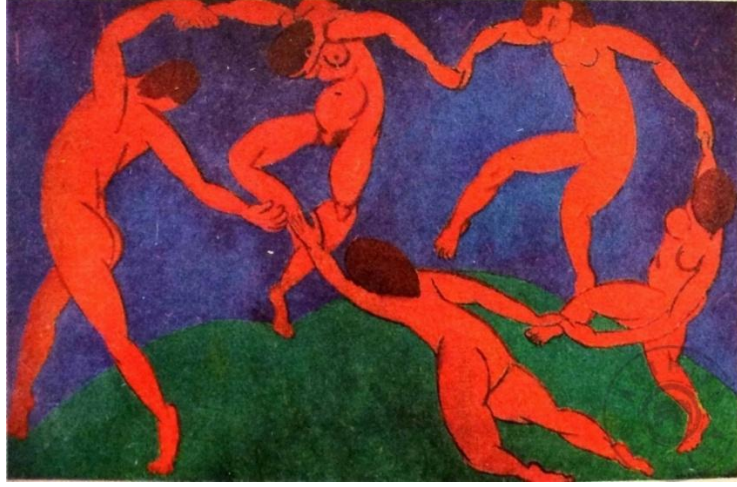
Sembolist sanatçılar, doğayı ve dış dünyayı olduğu gibi resmetmek yerine, kendi ruh hallerini ve sezgilerini sanatlarına yansıtarak, izleyiciye çok anlamlı ve yoruma açık eserler sunmuşlardır (Soydaş, 2021). Charles Baudelaire ve Stéphane Mallarmé, Fransız edebiyatında sembolist akımın önde gelen temsilcileri olmuş, eserlerinde bireysel deneyimlere ve içsel dünyaya önem vermişlerdir (Soydaş, 2021). Sembolizm, yalnızca resim ve edebiyatla sınırlı kalmayıp, müzik ve tiyatro gibi diğer sanat dallarını da etkilemiş ve soyut temaların ön plana çıkmasına zemin hazırlamıştır.

20. yüzyılın başlarına gelindiğinde ise sanatçılar, renk ve biçim kullanımında daha radikal bir yaklaşım benimseyerek Fovizm akımını ortaya çıkarmışlardır. Henri Matisse, André Derain ve Maurice de Vlaminck gibi sanatçılar, cesur renkler, güçlü fırça darbeleri ve basitleştirilmiş formlar kullanarak sanatta yeni bir ifade biçimi yaratmışlardır. Matisse'nin "Kırmızılı Oda" eseri, Fovizm'in en önemli temsil çalışmalarından biridir.

Fovizm, Fransızca "yaban hayvanı" anlamına gelen "fauve" kelimesinden türetilmiştir ve sanatçıların kullandığı vahşi, doğrudan tüpten çıkmış gibi görünen çığ renkler nedeniyle bu adı almıştır. Bu akımda, nesnelerin geleneksel tasvirinden uzaklaşmış ve renkler, sanatçının ruh halini ve duygularını aktarmak için bilinçli olarak abartılmıştır. Işık ve gölge kullanımını reddeden Fovistler, derinliği ve hacmi yalnızca renk kontrastlarıyla vermeyi tercih etmişlerdir. Van Gogh'un eserleri, renk kullanımı açısından Fovizm'e ilham kaynağı olmuştur.

Fovizm, Kübizm ve Ekspresyonizm gibi modern sanat akımlarını etkileyerek, sanatın geleneksel kurallarını yıkmış ve sanatçılara kendi iç dünyalarını özgürce ifade etme imkânı sunmuştur. Rengin saf ve bağımsız bir anlatım aracı olarak kullanılabileceğini gösteren bu akım, heykel ve grafik sanatları da etkileyerek modern sanatın gelişimine önemli katkılar sağlamıştır.

Sembolizm ve Fovizm, sanat tarihinde önemli kırılma noktaları olmuş ve sonrasında gelen sanat akımlarına ilham vermiştir. Sembolizm, görünmeyeni anlatmaya ve soyut duygulara odaklanırken, Fovizm, renklerin ve biçimlerin özgürleşmesiyle sanatın sınırlarını zorlamıştır. Her iki akım da, sanatın yalnızca bir gerçeklik yansıtma aracı olmadığını, aynı zamanda yeni bir gerçeklik yaratabileceğini göstermiştir.

Şekil 2.10 Henri Matisse, Dans, Fovizm

(Kaynak: sanatabasla.com Erişim Tarihi 23 Mart 2025 ,10:59)

Şekil 2.11 Henri Matisse, The Dessert (Harmony in Red), 1908

(Kaynak: sanatabasla.com Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 11:02)

2.1.3.8 Dışavurumculuk (Ekspresyonizm 1905-1920)

19. yüzyılın başlarında ortaya çıkan modern sanat akımları, sanatın geleneksel sınırlarını zorlayarak yeni ifade biçimleri geliştirmiştir. Bu bağlamda, Fovizm ve

Dışavurumculuk, sanatçının iç dünyasını ve duygusal deneyimlerini merkeze alan iki önemli akım olarak öne çıkmıştır.

Fovizm, Henri Matisse'nin öncülüğünde, 20. yüzyılın ilk avangart hareketlerinden biri olarak şekillenmiştir. Cesur ve yoğun renk kullanımı, belirgin fırça darbeleri ve yüzeyin düz kompozisyon anlayışıyla karakterize edilen bu akım, sanatçının iç dünyasını doğrudan yansıtmayı amaçlamıştır. Adını Fransızca "fauve" (yaban hayvanı) kelimesinden alan Fovizm, renkleri doğayı birebir yansıtmak için değil, izleyicide güçlü duygusal etkiler uyandırmak için kullanmıştır (Jafarzadeh & Mina, 2017). Matisse'nin *Kırmızı Oda (Kırmızılı Uyum)* adlı eseri, bu akımın temel özelliklerini barındıran önemli bir örnektir. Fovist sanatçılar, ışık ve gölge kullanımını ihmal ederek renklerin doğrudan kontrastlarıyla hacim ve derinlik hissi oluşturmuşlardır. Kübizm ve Dışavurumculuk gibi akımlara öncülük eden Fovizm, sadece resim sanatını değil, heykel ve grafik sanatlarını da etkilemiş, modern sanatın gelişimine önemli katkılar sunmuştur (Csörgő, 1979).

Benzer şekilde, Dışavurumculuk (Ekspresyonizm) da bireysel duyguların sanatta güçlü bir şekilde ifade edilmesini amaçlamıştır. 1905 ile 1920 yılları arasında gelişen bu akım, sanatçının iç dünyasını ve ruhsal durumunu ön plana çıkarmıştır. Sanatçılar, nesnelerin fiziksel gerçekliğinden çok, kendi algılarını ve duygularını eserlerine yansıtmış, çarpıtılmış biçimler ve abartılı renklerle izleyicide derin etkiler uyandırmayı hedeflemişlerdir (Nakayama, 2020). Edvard Munch'un *Çılgılık* adlı eseri, Dışavurumculuğun en çarpıcı örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Wassily Kandinsky ve Egon Schiele gibi sanatçılar da bu akımın önemli temsilcileri arasında yer almakta olup, eserlerinde insan ruhunun karmaşık yapısını ve toplumsal eleştiriyi işlemektedirler (Csörgő, 1979).

Fovizm ve Dışavurumculuk, sanatçının bireysel ifadesini merkeze alarak, sanatın yalnızca doğayı taklit etmekten öte, yeni bir gerçeklik yaratabileceğini göstermiştir. Renk ve biçim kullanımındaki özgürlükleriyle modern sanatın gelişimine katkı sağlayan bu akımlar, sanatın toplumsal olaylarla olan etkileşimini de sorgulama imkanı sunmuştur. Günümüzde hâlâ ilham kaynağı olmayı sürdüren bu akımlar, sanatın bireysel ve duygusal boyutunu vurgulayan önemli bir miras bırakmıştır.

Şekil 2.12 Çığlık, Edvard Munch, 1893

(Kaynak: resimbiterken.wordpress.com Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 11:05)

2.1.3.9 Kübizm (1908-1920)

Modern sanat akımları içinde kendine yer bulan Kübizm, 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan avangart sanat akımıdır. Resim ve heykel sanatında Avrupa’da yankı uyandırmış, edebiyat ve müzik sanat dallarına da ilham kaynağı olmuştur. Kübistlerin sanatında nesneler soyutlanmış, deforme edilmiş ve yeniden yorumlanmış bir biçimde analiz edilir, parçalanır ve yeniden birleştirilir. Nesneler tek bir bakış açısından tasvir edilmek yerine, konu daha çok boyutlu bir kapsamda ele alınır. Kübizm, 20. yüzyılın başlarında Paris’te ortaya çıkan ve sanat dünyasında önemli bir modern sanat akımıdır. Bu akım, nesnelerin geleneksel olarak tek bir bakış açısından değil, aynı anda birden fazla açıdan biçimlenmesi üzerine tasarlanır. Kübist sanatçılar, nesneleri geometrik şekillere (küp, koni, silindir gibi) dönüştürecek ve bu şekilleri farklı açılardan bir araya getirerek deforme ederek resmederler. Çoklu perspektifi uygulayarak, tek bir sabit nokta yerine, nesnelerin farklı açılardan görünen yüzleri aynı anda tuval üzerine aktarılır. Bu sayede, nesnelerin hacmi ve derinliği vurgulanmıştır. Nesneler, küçük parçalara bölünerek ve bu parçalar farklı yerlere yerleştirilerek

yeniden bir araya getirilmek suretiyle parçalanmış görüntüler elde edilir. Bu, nesnenin farklı zamanlarda veya farklı ışık koşullarında nasıl görünebileceğini gösterir. Nesnelerin üç boyutlu olmaktan ziyade, düzlemsel bir yüzey üzerinde yer almış gibi gösterilmesi sağlanır (Gögebakan, 2020).

Pablo Picasso ve Georges Braque tarafından geliştirilmiş bu akım, geleneksel perspektif anlayışını reddederek, nesneleri farklı bir şekilde görselleştirmenin yollarını aramışlardır. Paul Cezanne de bu akımın gelişiminde yeni yorumlarla etkili sanatçılardan biri olmuştur. Kübizm, sadece resim sanatını değil, heykel, mimari ve tasarım gibi birçok alanda etkili olmuştur. Bu akım, sanatın sınırlarını zorlamış, sanatçıların daha özgür ve deneysel çalışmasına olanak sağlamıştır. Kübizm akımı, 20. yüzyılın modern sanatının gelişiminde katkı sunan akımlardan biri olmuştur. Kübizm, sanatın geleneksel kurallarını ve beklentilerini aşarak, yeni bir görsel üslup doğurmuştur. Nesnelerin gerçekçi tasvirinden uzaklaşarak, sanatçının zihnindeki soyut formlara dönüştürülmesi, soyut sanatın gelişimine etki etmiş bir akım olmuştur (Haşlakoğlu, 2015; Sezer, 2009).

Şekil 2.13 Picasso, “Avignon’lu Kızlar” – 1907

(Kaynak: pivada.com Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 16:02)

sky tablo.com Erişim tarihi 23 Mart 2025 16:19 Guernica Pablo, Picasso

(Kaynak: sky tablo.com Erişim tarihi 23 Mart 2025 16:19)

2.1.3.10 Fütürizm (1909-1918)

Fütürizm sanat akımının sanatçıların anlatmak istediğı şey, İnsanoğlunun makineleştiğini ifade ederken bunu hareket temalı kompozisyonlar, formlar, çizgiler kullanarak anlatmak olmuştur. Çağdaş sanat akımlarından biri olan Fütürizm 'in amacı her zaman yeniliğe açık olmaktır. Fütüristlerin konuya uygun olarak hareket halindeki cisimler önemli olduğundan, çizilen konular otomobiller, trenler, dans eden balerin, koşan hayvanlar gibi temalardı. Estetik olarak Kùbizm ile bağlantılıydı ve soyutlamaya, parçalanmış perspektiflere ve devinim halindeki hareketlere odaklandı. Fütürizm sanat akımı geleceğın sanatı olarak tanımlanmıştır.20. yüzyılın başlarında, İtalya'da ortaya çıkan ve modern dünyanın hızını, enerjisini ve teknolojik gelişmelerini kutlayan bir sanat akımıdır. Geçmişe ve geleneklere karşı duruş sergileyen fütüristler, geleceğı ve yeniyi kucaklayarak sanat dünyasında çığır açmışlardır. Fütürist sanatçılar, modern dünyanın hızını ve hareketliliğini eserlerine yansıtmışlardır. Bu nedenle trenler, arabalar, koşan atlar, fabrikalar gibi hızlı hareket eden nesneler sıkça konu edilmiştir. Fütüristler, teknolojinin ve makineleşmenin verdiği değişim ve dönüşümü hareketlilik ile ilerleme ve gelecekçilik vurgusu yapmışlardır. Fabrikalar, makineler ve şehir hayatı, eserlerinde sıkça yer verdikleri konulardır. Fütüristler, savaşı ve şiddeti bir güç ve yenilenme kaynağı olarak görmüşlerdir. Bu nedenle, savaş sahneleri ve şiddet içerikli temalar da eserlerinde karşımıza çıkan konulardandı. Fütüristler,

geçmişin sanat geleneklerine ve kurallarına karşı çıkmışlar. Fütüristler, kübistler gibi nesneleri farklı açılardan ve aynı anda göstererek hareket hissini güçlendirmişlerdir.

Hızlı sanayileşme ve şehirleşme, insanların yaşam tarzlarını kökten değiştirmiştir. Fütüristler, bu değişimi eserlerine böyle yansıtmakla birlikte bilim ve teknolojiye hızlı ilerlemeleri, fütüristleri geleceğe işaret eden yeni bir sanat anlayışının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Önemli fütürist sanatçılardan şu örnekleri verebiliriz; Filippo Tommaso Marinetti: Fütürizm hareketinin kurucusu ve manifesto yazarıdır. Umberto Boccioni: Heykel ve resim alanında çalışmaları olan bir sanatçı. Carlo Carrà: Genellikle savaş temalarını işleyen bir fütürist ressamdır. Gino Severini: Dinamik kompozisyonlarıyla tanınan bir fütürist sanatçıdır. Fütürizm, sanatının gelişiminde önemli bir rol oynamış ve birçok sanat akımını etkilemiştir. Kübizm, Dadaizm ve Sürrealizm gibi akımlar, fütürizmin etkisini barındıran akımlardır. Modern dünyanın hızını, enerjisini ve teknolojik gelişmelerini anlatan bu akım, geçmişe ve geleneklere karşı çıkar, sanatı geleceğin sanatı olmayı amaçlamıştır (Önder, 2022; İlgaz, 2015; Özyön, 2017).

Şekil 2.14 Umberto Boccioni, Dinamismo di un Ciclista (Bisikletçinin Dinamizmi), 1913, Peggy Guggenheim Koleksiyonu, Venedik.

(Kaynak: tr.m.wikipedia.org/wiki Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 14:24)

2.1.3.11 Sürrealizm (1917-1950)

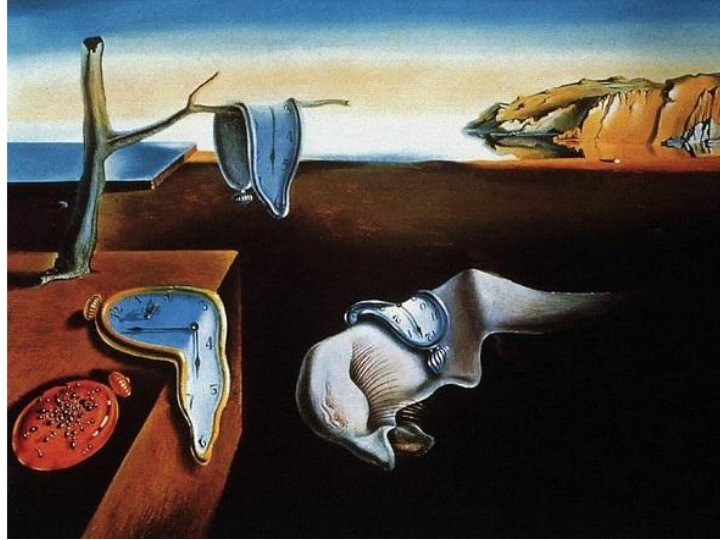
Sürrealizm, sanat dünyasında oldukça dikkat çekici bir akım olarak öne çıkar ve sadece sanatla sınırlı kalmayıp edebiyat, kültür ve hatta siyasete kadar geniş bir alanda etkisini göstermiştir. Sanatçılar, bu akım sayesinde alışılmışın dışında eserler yaratarak kendi özgün bakış açılarını ve algılarını ifade etmişlerdir. Sürrealizm 'in en önemli temsilcilerinden biri Salvador Dali'dir. Bu akım, I. Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa'da ortaya çıkmış ve Dadaizm'den büyük ölçüde etkilenmiştir. Sürrealizm, yirminci yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve bilinçaltının derinliklerine inerek, mantık sınırları aşan bir kültürel bir sanat akımıdır. Gerçeküstücülük olarak da bilinen bu akım, rüyalar, hayaller ve otomatik yazım gibi yöntemlerle ortaya çıkan imgeleri kullanarak, rasyonel düşüncenin ötesinde insanın adeta bilinç altındaki içsel dünyasını resmetmeye çalışır. Sürrealist sanatçılar, Sigmund Freud'un psikanaliz teorilerinden etkilenerek, bilinçaltının gizemli dünyasını keşfetmeye çalışmışlar, rüyalar, fanteziler, çılgın ve gerçekçi olmaktan uzak tasvirler ve deforme olmuş biçimler yaparak insan psikolojisini adeta sembolleştiren görsel ve düşünceler, eserlerinde sıkça yer alır.

Sürrealist eserlerde, gerçek dünyanın mantık kurallarına aykırı, tuhaf ve birbiriyle çelişen imgeler sıkça kullanılır. Örneğin, bir insanın başka bir canlının türü ile resmedilmiş başı olması veya bir saatin erimiş olması gibi ilginç resimlemeler vardır. Sürrealistler, bilinçaltının kontrolsüz bir şekilde ifade edilmesi için otomatik yazım ve boyama gibi teknikleri kullanmışlardır. Bu sayede, aklın filtrelerinden geçmiş olmayan, tuhaf imgeler ortaya çıkmıştır. Sürrealist sanatçılar, nesnelere ve olaylara kişisel anlamlar yükleyerek, sembolik bir dil kullanmış olup, bu semboller, genellikle rüyalar, bilinçaltı, cinsellik, ölüm, gibi temalara gönderme yapar. Sürrealist eserlerde, mizah ve absürtlük ön plandadır. Bu durum, izleyicide şaşkınlık ve merak uyandırmayı sağlar. Birinci Dünya Savaşı'nın Etkisi ile savaşın yarattığı yıkım ve kaosa karşı tepki olarak, sanatçılar gerçekliğin ötesine geçen tasvirler kullanarak gerçeküstücülüğü yaratmışlardır.

Psikanalizin Etkisi ile Sigmund Freud'un psikanaliz teorileri, bilinçaltının keşfi konusunda yeni bir bakış açısı sunmuş ve sürrealistleri bunu eserlerine yansıttıklarını görürüz. Sürrealistler, geleneksel sanatın kurallarına ve konularına karşı çıkmış ve sanatı daha özgür ve deneysel bir hale getirmeye çalışmışlardır. Önemli Sürrealist Sanatçılar Salvador Dali, Eriyen saatler, yumuşak saatler gibi ikonik eserleriyle

tanınır. René Magritte, Şemsiyelerle yağmur yağarken bir adamın elinde bir elma olduğu gibi mantık dışı denilecek alakası olmayan nesneleri resmetmesiyle dikkat çeker. Max Ernst: Kolej tekniği ile farklı malzemeleri bir araya getirerek karmaşık kolajlar oluşturmuştur. Joan Miro, renkli, canlı ve sıra dışı kompozisyonlarıyla dikkat çeken sürrealist bir sanatçıdır (Gögebakan, 2020; Mansuroğlu, 2022; Saygılı, 2019).

Sürrealizm, 20. yüzyıl sanatının gelişiminde önemli bir rol oynamış diğer sanat akımları gibi kendisinden sonra gelen birçok sanat akımını etkilemiştir. Pop art, Dadaizm ve popüler kültür gibi alanlarda sürrealizmin etkisine rastlarız. Sürrealizm sanat akımı, bilinçaltının gizemli dünyasını keşfederek, sanatın sınırlarını zorlayan bir akımdır. Mantıksal kuralları saf dışı bırakmış bu akım, tuhaf ve hayal gücünü zorlayan imgelerle, izleyiciyi gerçekliğin ötesine taşımayı amaçlar (Agora, 1996)

Şekil 2.15 Salvador Dalí'nin Belleğin Azmi Tablosu, Tuval üzerine Yağlıboya 24 *33,1931, Modern Sanatlar Müzesi New York, ABD

(Kaynak: <http://bayaiyi.com> Erişim Tarihi 22 Mart 2025 11:59)

2.1.3.12 Pop Art (1950-1960)

20. Yüzyılın ortalarında, ilk olarak İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan Pop Art, sanat dünyasında çığır açan bir akım oldu. Bu akım, geleneksel sanat anlayışına tepki olarak doğan, günlük yaşamın içinden, tüketim toplumunun sembollerini ve imgelerini sanatın merkezine koymuştur. Pop Art, sadece bir sanat

akımı olmakla kalmayıp, aynı zamanda o dönemin sosyal ve kültürel değişimlerinin bir öncü hareketi olarak yansımıştır.

Çizgi roman, seri baskı gibi tekniklerle de yapılan bu sanat akımında amaç, sanatta popüler kültürün imgelerini kullanarak imalarda bulunmak olmuştur. Pop Art hareketi, Soyut Dışavurumculukta kullanılan yöntemlerden farklı olarak hızlı tüketime ve kitle iletişim araçlarına meydan okuyan yenilikçi sanat eserleri yaratmaya odaklanmıştır. Andy Warhol'un ve Roy Liechtenstein, David Hockney'in, Richard Hamilton gibi sanatçılar pop art sanat akımları ve temsilcilerine örnek verilebilir.

Pop Art sanatının en belirgin özelliği popüler kültürden besleniyor olmasıdır. Çizgi romanlar, reklamlar, dergiler, ambalajlar, film yıldızları gibi günlük hayatın içinde karşımıza çıkan her şey, her imge, Pop Art sanatçılarının ilham kaynağı olabilir. Bu sanatçılar, bu imgeleri alarak, onları büyütüp, değiştirip-dönüştürüp, çoğaltıp farklı bir bağlamda sunarak, tüketim toplumunun yansıtıcı bir aynası haline getirmişlerdir.

Pop Art'ın en belirgin özelliği, teknik açıdan geleneksel sanat anlayışına karşı çıkmasıdır. Pop Art sanatçıları, yağlı boya gibi geleneksel malzemelerin yanı sıra, kolaj, serigrafi, baskı, gibi yeni teknikleri ve malzemeleri eserlerinde kullanmak suretiyle sanatın sınırlarını zorlayarak çok farklı bir anlayış getirdiler. Bu sayede, sanat daha erişilebilir ve daha gündelik bir hale geldi.

Pop Art'ın en önemli isimleri arasında Andy Warhol, Roy Liechtenstein, David Hockney, Richard Hamilton gibi sanatçılar yer alır.

Andy Warhol: Pop Art'ın en tanınmış isimlerinden biri olan Warhol, özellikle Marilyn Monroe, Coca-Cola şişesi. Konserve kutuları, serigrafi örnekleriyle ikonik imgeleri kullanarak, tüketim toplumunun yüzeyselliğini ve doğasını eleştirmiştir.

Roy Liechtenstein: Çizgi romanlardan esinlenen Liechtenstein, kalın çizgiler ve ben-day noktaları kullanarak, popüler kültürün basitleştirilmiş ve duygusal olmayan dünyasını yansıttığını ifade eden bir eleştirel bakış kullanarak, basitliğine vurgu yapmıştır.

David Hockney: İngiliz Pop Art'ının önemli temsilcilerinden biri olan Hockney, havuz kenarları, Los Angeles manzaraları gibi konuların yansısı gündelik

yaşamdan en sıradan nesneleri de ele alarak, özellikle de Kaliforniya yaşam tarzını ve popüler kültürün etkisini incelemiştir.

Pop Art, sanat dünyasında olduğu kadar, popüler kültürde de büyük bir etki yarattı. Moda, müzik, reklamcılık gibi birçok alanda Pop Art'ın izlerine rastlamak mümkündür. Pop Art, sanatın sınırlarını aşarak, sanatın günlük hayatla olan ilişkisini yeniden yorumlamıştır. Ayrıca, sanatın daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayarak, sanatın her kesime hitap edebilmesine katkıda bulunmuştur.

Pop Art, 20. yüzyıl sanatının en önemli akımlarından biri olarak kabul edilir. Tüketim toplumunun aynası olan Pop Art, günümüzde bile geçerliliğini koruyan ve sanat dünyasına yön veren bir akım olarak önemini ve anlamını arttırarak sürdürmektedir.

Andy Warhol'un Marilyn Monroe tablosu ikonik bir çalışma olarak karşımıza çıkar. Roy Lichtenstein'in çizgi romanlardan esinlendiği bir tablosu pop art denince akla gelen ilk görsellerdendir diyebiliriz. David Hockney'in bir havuz kenarı tablosu da kent yaşamına ironik bir bakıştır. Richard Hamilton'un Günümüz Evlerini Bu Denli Farklı, Çekici Kılan Tam Olarak Nedir? Adlı kolajı örnek eserler ünlü pop art eserlerinin çarpıcı bir kolaj örneği olarak belirtilebilir. Amerika, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Avrupa'nın içine düştüğü bunalımlı dönemi fırsata dönüştürerek, kurguladığı soyut sanat ve türevlerini sanat-piyasa ilişkisi bağlamını, sanatın yeni alanı olarak yaratmıştır. Andy Warhol'un İşadamı-Sanatçı kavramını ortaya atması; değişen sanatın bir yansıması olarak görülmelidir. Warhol, o dönemi şöyle tanımlamıştır: "Piyasa sanatı, Sanat'ın ardından gelen aşamadır. Ben bu işe ticari sanatçı olarak başladım ve piyasa sanatçısı olarak bitirmek istiyorum. Adına ister 'sanat' densin ister başka bir şey, bu işi yaptıktan sonra piyasa sanatına yöneldim. Sanatçı İşadamı ya da İşadamı Sanatçı olmak istedim" (Kuspit, 2006, s. 161) diyerek çok farklı bir açıdan sanata ve sanatçıya başka bir misyon yüklemiş ve bunu yaparken de öznelliğini ön plana koymuştur.

Pop sanat sıradan bir sanattır. Gündelik yaşamdan popüler olan her şey sanat olduğuna göre ne kötü ne de iyi sanat denemez; bu ikisinin ortasında bir yerde olabilir, gündelik gerçekliği konu edinen ve abartı yapan bir sanattır. bu "Pop sanat, gündelik

gerçekliğe eleştirel yaklaştığını iddia eder, ama aslında farkında olmadan onunla uyum içinde kalır (Kuspit, 2006, s. 105). “

Bu tanımlama, Warhol ve günümüzde, onun izlediği yoldan giderek bu konudaki tartışmaları daha da ileri boyutlara taşıyan Jeef Koons ve Damien Hirst gibi post-sanatçılar bağlamında düşünüldüğünde; sanatın yeni mecrası, sanatın özerk alanının geleceğin titreşimlerini içeren, bir düşünce ya da pratiğin yapılanmasından değil, her şeyin metaya dönüştüğü kapitalist düzen içerisinde, bir bakıma bizatihi piyasanın “kendisi” haline gelmesinden kaynaklı bir olgu olgudur artık. Çağdaş/Güncel sanat kavramları, günümüzde uluslararası galerilerin, müzayede evlerinin ve iş dünyasıyla iç içe olan küratörlerle, neredeyse bütünleşmiş bir yapıdadır.

Pop Art'ın en belirgin özelliklerinden biri, kitle kültürünün imgelerini kullanmasıdır. Çizgi romanlar, reklamlar, süpermarket ürünleri, ünlülerin fotoğrafları gibi popüler kültürün simgeleri, Pop Art sanatçılarının eserlerinde sıkça karşımıza çıktığını görürüz. Bu imgeler, sanatçılar tarafından alaycı bir dille yeniden yorumlanarak tüketim toplumunun değerlerine ve yaşam tarzına eleştirel bir bakış açısı sunar.

Pop Art, sanatın piyasa ile olan ilişkisini de dönüştürmüştür. Sanatçılar, eserlerini üretirken seri üretim tekniklerini kullanmış ve sanat eserlerini ticari bir ürün gibi pazarlamışlardır. Bu durum Pop Art sanatın ticarileşmesine yönelik eleştirilere rağmen, sanat piyasasının dinamiklerini değiştirmiş ve çağdaş sanatın gelişimine önemli katkılar sağlamıştır.

Pop Art, çağdaş sanatın önemli bir parçası olarak kabul edilir. Sanatın sınırlarını genişleterek yeni ifade biçimlerinin ortaya çıkmasına öncülük etmiştir. Pop Art'ın etkisi, günümüz çağdaş sanatında hala görülebilir. Birçok çağdaş sanatçı, Pop Art'ın tekniklerini ve yaklaşımlarını kullanarak kendi eserlerini üretmektedir. Pop Art, çağdaş sanatın popüler kültürle olan ilişkisini güçlendirmiş ve sanatın toplumsal ve kültürel konulara daha fazla odaklanmasını sağlamıştır.

Pop Art, kitle kültürü, piyasa ve çağdaş sanat arasındaki ilişkiyi yeniden tanımlayan bir sanat akımıdır. Tüketim toplumunun imgelerini kullanarak sanatın sadece belli bir kesim için, onların algısına ve beğenisine uygun yapısına meydan

okumuş, sanatın ticarileşmesine katkıda bulunmuş ve çağdaş sanatın gelişimine önemli etkiler sağlamıştır.

Koons bu duruma bakışını şöyle ifade etmiştir.

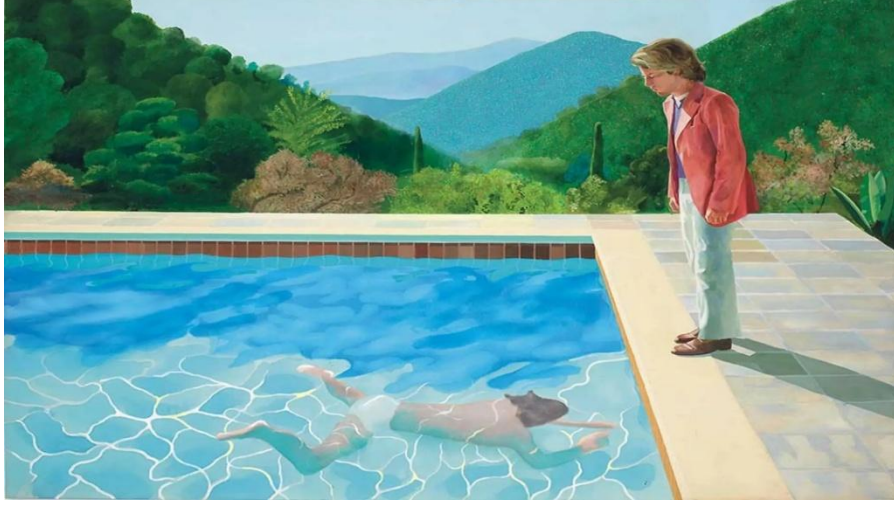
‘Bir zamanlar, avangard sanat kitsch’le karşıtlığı üzerinden tanımlanırdı; kitschi bağrına basmasının da hayret ve şaşkınlık uyandırıcı bir yanı olabilir, ama öncü bir meydan okuma ya da başkaldırı içermediği kesindir. Bilakis: “Her zaman, hiçbir seyircimi yabancılaştırmayan işler üretmeye çalıştım,” diyor Koons. “Eserlerimle insanlara geçmişleriyle, kimlikleriyle barışmalarını telkin ediyorum.” Koons’a göre, bu geçmiş, bu kimlik, “kitle kültürü tarihinin” sembolleri tarafından oluşturulur ve var olduğu haliyle “mükemmeldir (Foster, 2008’ den aktaran Boren, 2015).

Koons ’un da belirttiği gibi manipüle edilen ve sosyal-siyasal gerçekliğin algılanmasıyla ilişkisi bulunmayan bir “kimlik” kavramı, yalnızca üniter devletlerin bütünlüğüne bir sorunuymuş gibi toplumlara benimsetildiği gibi, sanattaki yansıması da bu türden ucu açık bir “yapay tartışma” alanları açıklaması, başta Amerika olmak üzere ve batı toplumlarındaki genel siyasi yapıların, tam da istediği...

Şekil 2.16 Andy Warhol'un Marilyn Monroe Tablosu

(Kaynak: images.app.goo gl Erişim Tarihi 22 Şubat 2025, 12:34)

Şekil 2.17 David Honkey Tablosu

(Kaynak: www.myartbroker.com Erişim Taarihi 22 Şubat 2025 14:07)

Şekil 2.18 Roy Lichtenstein'in Çizgi Romanlardan Esinlendiği Bir Tablosu

(Kaynak: www.sfmoma.org Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 13:10)

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte, ekonomik kalkınma ve refah artışı yaşanmıştır. Savaş sonrası dönemde tüketim toplumu hızla gelişmiş, insanların satın alma gücü ve tüketim hızı neredeyse yaşamın her alanına yansiyarak artmış bu da popüler kültürün yükselişine katkı sağlamıştır. 1950'lerin ortalarında ve 1960'ların başlarında, Batı toplumlarında tüketim kültürü hızla yayılmış özellikle iletişim araçları, pazarlama, reklam gibi faktörler yaygınlık kazanmıştır. Reklamlar, dergiler, televizyon, radyo ve diğer medya araçlarıyla tüketicilere yönelik yoğun bir pazarlama propagandası yapılmıştır. Bu süreç, popüler kültürün etkisini ve görsel çağrışımların ne denli etkili olduğunun gücünü göstermiştir. Sanat dünyasında, geleneksel sanatın elit ve soyut yaklaşımlarına karşı bir tepki ortaya çıkmıştır. Pop art hareketi ve sanatın toplumun geneline yönelik, günlük yaşamın nesneleriyle ifade edilmesini savunmuştur. Sanat eserlerinde kullanılan popüler kültür imgeleri ve nesneleri, eleştirel bir bakış açısıyla yorumlanmış ve araştırılmıştır. Pop Art'ın yükselişi, gençlik kültürünün ve sosyal protest hareketlerinin etkisi altında gerçekleşmiştir. Genç sanatçılar, toplumsal normlara ve geleneksel sanat kurallarına karşı bir isyan olarak bu akımı benimsemişler ve sanatlarını politik mesajlarla birleştirip özgün tekniklerle ortaya koymuşlardır. Medyanın ve teknolojinin gelişimi, pop art hareketinin hızlı bir şekilde yayılmasını etkilemiştir. Televizyon, radyo, fotoğrafçılık ve baskı tekniklerindeki ilerlemeler, sanatçılara yeni tekniklerle farklı ifade biçimleri yaratmalarını sağlamış ve popüler kültür imgelerinin sanat eserlerine uyumlanması kolaylaşmıştır (Osterwold, 2003; Honnef, 2004).

Pop art hareketinin önde gelen sanatçıları, 20. yüzyılın ikinci yarısında popüler kültür imgelerini ve tüketim nesnelerini sanat eserlerine taşıyan önemli kişilerdir. Bu sanatçılar, günlük yaşamın estetiğini ve popüler kültürün sembollerini kullanarak modern sanatın gelişimine büyük katkıda bulunmuşlar ve etkileri hala da sanata yön vermeye devam etmektedir.

Pop art eserleri, günlük yaşamın nesnelerini ve popüler kültür imgelerini resimler, heykeller, kişiler sanat nesnesi haline dönüştür ve eserler üzerinde kullanır. Reklamlar, çizgi romanlar, ürün ambalajları ve ünlüler gibi popüler kültürün sembolik imgeleri, sanatçılar tarafından yeniden yorumlanır ve çarpıcı bir dille sanat eserlerinde konu haline getirilir (Madoff, 1997).

Şekil 2.19 Andy Warhol'un Campbell Çorbaları Eseri

(Kaynak: whitney.org Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 13:25)

Pop Art akımı sıklıkla ironi ve mizahı kullanarak popüler kültürün sembollerini sorgular. Sanatçılar, popüler kültür imgelerini alışılmadık teknik ve kanallar kullanarak komik veya çarpıcı bir dilde yeniden yorumlayarak izleyiciyi şaşkınlığa uğratmakla birlikte düşündürür ve güldürür (Whiting, 1997).

2.2 Ekspresyonizmin Günümüz Sanatındaki Yansımaları

2.2.1 Ekspresyonizm (Dışavurumculuk)

Ekspresyonizm, 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan bu akım sanatçının iç dünyasını, duygularını ve deneyimlerini yansıtan bir sanat akımıdır. Bu akım, nesnel gerçekliğin yerine sanatçının öznel algısını, içsel dünyasını ve dünyaya bakışını, duygusal tepkilerini temel alır. Ekspresyonist sanatçılar, dış dünyayı olduğu gibi yansıtmak yerine, kendi iç dünyalarındaki yaşadıkları içsel duygularını, hayattaki endişelerini, felsefelerini tuval üzerine özgün bir biçimde aktarırlar (Coruh ve Azizoğlu, 2023; Keskin, 2014).

Ekspresyonizm, 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan Post-Empresyonizm akımının bir devamı niteliğindedir. Vincent van Gogh, Edvard Munch,

Wassily Kandisky gibi sanatçılar, kendi iç dünyalarını ve duygularını renk ve çizgi aracılığıyla ifade ederek bu akımın öncüleri olmuşlardır. Ekspresyonizmin temel özelliklere göz gezdirecek olursak (Ahmetoğlu ve Denli, 2013):

- Sanatçılar, eserlerinde yoğun duygusal durumları ifade etmek için renklerin, çizgilerini ve biçimlerin ifadesini coşkulu ve çarpıcı renklerle abartırlar. Bunun için çarpıcı renkler ve ifadelere daha fazla ağırlık verilir. Gerçekçi betimlemeler yerine, sanatçılar nesneleri ve figürleri duygusal etkiyi güçlendirmek için çarpıtırlar. Bu deformasyon, sanatçının iç dünyasının dışavurumunun bir yansımasıdır.
- Dışavurumcu sanatçılar, duygularını yoğun bir şekilde ifade etmek için renkleri, çizgileri ve formları abartılı bir şekilde kullanırlar. Keder, sevinç, korku gibi duygular eserlerde belirgin bir şekilde hissedilir. Deforme edilmiş gerçekçi tasvirlerden uzak, nesneler ve figürler, sanatçının duygularını daha iyi ifade etmek için çarpıtılmış, abartılmış ve her şey deforme edilmiştir.
- Renkler, belirli duyguları ve anlamları ifade etmek için sembolik olarak kullanılır. Örneğin, kırmızı renk genellikle öfke veya tutkuyu, mavi renk ise hüznün veya melankoliyi, siyah renk korkuyu ifade edebilir. Işık-gölge, sıcak-soğuk renkleri gibi kontrastlar, duygusal yoğunluğu artırmak için kullanılır.
- Çizgiler, sanatçının duygu durumunu yansıtmak için sert, belirgin ve keskindir. Dışavurumcu sanatçılar, duygularını daha doğrudan ifade etmek için genellikle kaba ve hızlı fırça darbeleri kullanırlar. Bu fırça darbeleri doygun ve kıvamlıdır.
- Ekspresyonistler, genellikle şehir hayatı, doğa, insan figürü ve içsel deneyimler, ruhsal bunalımlar gibi çeşitli konuları işlerler. Genellikle sosyal adaletsizlik, savaş, ölüm gibi temalar tercih edilir. Sanatçılar, bu konuları ele alarak toplumdaki sorunlara dikkat çekmek isterler.
- Ekspresyonizm, sadece resim sanatı değil, aynı zamanda heykel, müzik ve edebiyat gibi diğer sanat dallarını da etkilemiştir. Bu akım, modern sanatın gelişiminde önemli bir dönüm noktası olmuş ve sonraki sanat akımlarına ilham kaynağı olmuştur.

2.2.1.1 Önemli Ekspresyonist Sanatçılar

Edvard Munch: "Çılgılık" adlı meşhur tablosuyla tanınan ve ekspresyonizmin temsil resimlerinden biriyle ünlüdür. Norveçli sanatçı, yalnızlık, korku, kaygı, ölüm gibi evrensel temaları işler (Özdemir, 2022).

Vincent Van Gogh: Post-Empresyonist olmasına rağmen, Ekspresyonizm üzerinde büyük etkisi olan Hollandalı ressam, yoğun renkleri ve fırça darbeleriyle tanınır. Kendine has fırça darbeleri ve kullandığı renklerin yoğunluğu duyguları yansıtmadaki başarısını gözler önüne seren sanatçı, duygusunu yansıtmada en başarılı ressamlar arasında sayılabilir. Ayçiçekleri, Yıldızlı Gece Tablosu, Gece Kahvesi gibi resimlerinde bu ustalığı rahatlıkla gözlemleyebiliriz (Uysal 2021; Ünal, 2022).

Ernst Ludwig Kirchner: "Die Brücke" grubunun kurucularından olan Alman sanatçı, şehir hayatının karmaşasını ve modern insanın yabancılaşmasını konu alır.

Wassily Kandinsky: Soyut sanatın öncülerinden olan Rus sanatçı, renkleri ve biçimleri müzikal bir uyum içinde kullanır.

Şekil 2.20 Oskar Kokoschka (1886 – 1980) Lovers With Cat, 1917

(Kaynak: <https://www.wikiart.org> Erişim Tarihi 22 Mart 2025 13:09)

Şekil1 2.21 Alexej von Jawlensky (1864 – 1941) Schokko with Red Hat, 1909

(Kaynak: <https://en.m.wikipedia.org> Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 12:03)

2.2.1.2 Ekspresyonizmin Günümüz Sanatındaki Yansımaları

Ekspresyonizm, 20. yüzyılın başlarında, 1905-1920 yılları arasında, bireysel duyguların ve içsel yaşantıların dışa vurumunu ortaya çıkaran bir sanat akımıdır. Ekspresyonizmin etkileri yalnızca resim ve heykelde değil, sinema, tiyatro, edebiyat ve dijital sanat gibi birçok farklı alanda etkili oldu ve etkili olmaya devam eden bir sanat akımıdır (Keskin, 2014; Akman, 2001).

2.2.2 Duygusal Yoğunluk ve İçsel Yansıma

Günümüz sanatçıları eserlerinde bireysel duygulara ve içsel çatışmalara yer verme eğilimi daha fazla olup gelişmeye devam ediyor. Özellikle soyut sanat, ekspresyonizmin ruhunu yaşatan güçlü bir ifadeci vurgu alanı olmaya devam etmektedir.

Çağdaş ressamalar, duygularını renkler, dokular ve formlar aracılığıyla ifade etmeye büyük önem vermektedir. Gerhard Richter ve Cecily Brown gibi sanatçıların eserleri, duygusal yoğunluğun sanatsal ifadesine örnek olarak gösterilebilir.

Gerhard Richter hakkında bilgi vermek gerekirse, sanatçı 1932 yılında Almanya'nın Dresden kentinde doğmuş olup, çağdaş sanatın en etkili isimlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Foto-gerçekçilik, soyutlama ve enstalasyon gibi farklı sanat akımlarına yönelmiş olan Richter, sanat kariyerine Doğu Almanya'da sosyalist gerçekçilik eğitimi alarak başlamıştır. Ancak, 1961 yılında Berlin Duvarı inşa edilmeden kısa bir süre önce Batı Almanya'ya iltica etmiştir. Bu olay, onun sanatsal yöneliminde önemli bir dönüm noktası olmuş ve sosyalist gerçekçiliğe tepki olarak Batı'nın pop sanatına hicivli bir yanıt niteliğinde "kapitalist realizm" akımını geliştirmesine zemin hazırlamıştır.

Richter, özellikle bulanık fotoğraf-resimleri ile tanınmaktadır. Bu eserlerde, fotografik görüntüleri tuvale uygulayarak üzerine belirgin bir bulanıklık eklemiş, boyayı manipüle etmek için silecek kullanarak karmaşık dokular oluşturmuştur. Böylece, geleneksel resim anlayışının sınırlarını sorgulayan yenilikçi bir üslup geliştirmiştir (Reichelt, 2005; Eryılmaz, 2019).

Richter ayrıca vitray çalışmalarıyla da tanınır. 2007 yılında Köln Katedrali için geçmesiyle büyüleyici bir etki yaratır.

2.2.3 Toplumsal Eleştiri

Ekspresyonizm, bireyin toplumdaki rolüne eleştirel bir bakış getirmiştir. Günümüzde bu eleştirel bakış, çağdaş sanatın ana temalarından biri olarak varlığını sürdürüyor. Örneğin, Banksy'nin sokak sanatında kullandığı keskin toplumsal eleştiri, ekspresyonizmin modern bir yorumudur.

Şekil 2.22 Banksy'nin Birleşik Krallık'taki Eserlerinden Birisi

(Kaynak: tr.m.wikipedia.org /Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 12:13)

Banksy, gerçek kimliği doğrulanamayan ve hakkında birçok spekülasyon bulunan, İngiltere merkezli bir sokak sanatçısı, politik aktivist ve film yönetmenidir. Sanatçı, eserlerinde “Banksy” takma adını imza olarak kullanmaktadır (Baranseli, 2017).

Dijital teknolojiler, ekspresyonizmin duygu yoğunluğunu yeni medya ortamlarında da ifade etme imkânı sunmaktadır. Sanal gerçeklik (VR) ve artırılmış gerçeklik (AR) gibi teknolojiler, izleyicilere sanatçının iç dünyasını daha derinlemesine gözlemleme fırsatı tanımakta ve ekspresyonist anlatımın daha güçlü versiyonlarını deneyimleme olanağı sağlamaktadır.

Ekspresyonizm, 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkmasına rağmen günümüz sanatında etkisini sürdüren önemli bir sanat akımıdır. Çağdaş sanatçılar, bireysel

duygu ve düşüncelerini ifade etmek amacıyla ekspresyonist tekniklerden faydalanmaktadır. Bu sanat anlayışı, sanatın yalnızca estetik ve güzellikten ibaret olmadığını, aynı zamanda sanatçının iç dünyasını yansıtan güçlü bir araç olduğunu göstermektedir.

Ekspresyonist sanat, sanatçının iç dünyasını ve duygularını ön plana çıkararak, sadece görsel bir estetik sunmayı değil, aynı zamanda bireyin içsel deneyimlerini sanatsal bir dille ifade etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, renklerin, biçimlerin ve duyguların bütüncül bir yaklaşımla izleyiciye aktarıldığı görülmektedir (Baranseli, E. S., *Art as a Protest Medium, New Media Effect and the Banksy Case*).

Sanat tarihinde bireyin merkeze alınması, Romantizm akımıyla belirgin hale gelmiştir. Ekspresyonizm de bireyi merkezine alması açısından Romantizmin bir devamı niteliğinde değerlendirilebilir. Dışavurumcu sanatçılar, eserlerinde genellikle çarpıcı ve rahatsız edici öğeler kullanarak, iç dünyalarındaki çalkantıları güçlü bir şekilde yansıtmayı amaçlamışlardır. Toplum tarafından “çirkin” veya “ürkütücü” olarak nitelendirilebilecek biçimler ve temalar, ekspresyonist sanatçılar için etkili bir anlatım aracına dönüşmüştür.

Ekspresyonizm yalnızca resim sanatında değil, heykel, edebiyat, sinema, mimarlık ve müzik gibi birçok sanat dalında etkisini göstermiştir. Dışavurumcu sanat eserlerinde karakterlerin içsel dünyası ve algıları belirgin bir şekilde ön plana çıkar. Özellikle edebiyat ve sinema alanlarında bu etki daha da hissedilir. Ekspresyonist filmler, abartılı oyunculuklar, karanlık atmosferler ve sıra dışı sahnelemelerle karakterlerin iç dünyasını dramatik bir biçimde yansıtır (Selvi ve Koca, 2016).

Ekspresyonizm kelimesi Fransızcadan türemiş olup, Türkçeye "ifadecilik" veya "dışavurum" olarak çevrilmektedir. Bu akım, sanatçıların dış dünyayı öznel algılarıyla eserlerine yansıttığı bir anlayışı benimser. Dışavurumcu sanatçılar, iç dünyalarını özgürce yansıtarak eserlerini oluştururlar. Ekspresyonizm; Fovizm, Fütürizm, Dadaizm gibi farklı sanat akımlarıyla ilişkilendirilmekte olup, Brücke ve Blaue Reiter gibi sanatçı gruplarıyla da bağlantılıdır. Georges Seurat, Paul Gauguin, Edvard Munch ve Vincent Van Gogh gibi sanatçılar, ekspresyonizmin öncülerinden sayılmaktadır.

Ekspresyonizm, modern bir akım olarak 1890’larda Edvard Munch, Gustav Klimt ve James Ensor gibi sanatçılar tarafından eserlerinde uygulanmaya başlanmıştır. Bu akım, dönemin Almanya’daki politik istikrarsızlık, ekonomik çöküntü ve toplumsal buhran ortamında, pozitivizm, natüralizm ve empresyonizme karşı bir tepki olarak doğmuştur. Ekspresyonizm, doğayı olduğu gibi aktarmaya karşı çıkmış; bunun yerine, sanatçının iç dünyasının ve duygularının sanata etkisine öncelik vermiştir. Gerçekliği birebir yansıtmak yerine, sanatçının öznel yorumuyla yeniden biçimlendirdiği bir ifade biçimi olarak kabul edilmektedir. Akım, herhangi bir sanat üslubuna veya okula bağlı kalmaksızın, sanat yapıtında bir düşünceyi veya duyguyu dışa vurma amacı taşımaktadır (Satır, 2021).

Günümüzdeyse action painting¹ doğrultusundaki sanatçılar, lirik soyutlamacılar ve fluxus² sanatçıları, aynı yolda akımı izlemektedirler. Almanya’da sanat dallarının hepsinde etkili olan akım hem sanatta hem de toplumda kabul edilmiş biçim ve geleneklere bir başkaldırı niteliği taşıyan bir sanat akımıdır.

2.2.4 Dışavurumculuk, günümüz sanatında nasıl kendisini göstermektedir?

Dışavurumculuk, 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve sanatçıların ve sanatın içsel dünyayı, duyguları, deneyimleri yansıtmaları gibi temaları ön plana çıkaran bir sanat akımıydı. Bu akım, günümüz sanatında doğrudan aynı şekilde karşımıza çıkmamakta olup birçok farklı sanat dalında etkileri gözlemlemek mümkündür (Güler, 2017).

¹ Tuvalin üzerine boya dökmek, fırlatmak, serbestçe sürmek ve bazen doğrudan ellerle müdahale etmek gibi yöntemler kullanarak sanatçının iç dünyasındaki enerjiyi ve duygusal yoğunluğu yansıttığı resimleri anlatmak için kullanılmıştır.

² Fluxus: Latince “akmak”tan türetilmiştir. 1960 yılında Litvanyalı-Amerikalı sanatçı George Maciunas tarafından John Cage ve çevresindeki sanatçı ve müzisyenleri tanımlamak için kullanılmıştır.

Günümüz sanatçıların çoğunun, eserlerinde bireyseliğin ön plana çıktığını kişisel deneyimlerin, duyguların ve düşüncelerin ifade edilmesi için en çarpıcı yol olan dışavurumculuktan esinlendiği açıktır. Resim, heykel, performans sanatı gibi birçok farklı alanda duygusal ifadeyi ön plana alarak eser ürettikleri görülür. Özellikle bireyseliğin ön plana çıktığı bu çağda çok farklı temalarla kompozisyonlar yapmak bu akımla son derece verimli sonuçlar elde edilmesini sağlar. Dışavurumculukta olduğu gibi, günümüz sanatçıları da duygularını abartarak ve birbirinden farklı sembolik imgeler kullanarak daha güçlü bir vurgu yaratırlar. Birçok sanatçı, dışavurumculuğun geleneksel kalıplarını aşarak, güncel, psikolojik, sosyal veya politik birçok farklı sorunlara ve konulara dikkat çekmek için eserler üretirler (Albayrak, 2012). Günümüz sanatçıları, geleneksel sanat malzemelerini de kullanmanın dışında video, ses, yapay zekâ, gibi yeni araçlar kullanarak duygularını zengin bir çeşitlilikle ifade etmektedirler.

"Dışavurumculuk (Ekspresyonizm)" günümüz sanatında farklı biçimlerde varlık göstermeye devam etmektedir. Konu hakkında yapılan çalışmalardan bazılarında aşağıda yer verilmiştir:

"Çağdaş Heykel Sanatında Ekspresif Biçim Çözümlemeleri" başlıklı tez, dışavurumculuğun modern sanat akımları arasındaki konumunu ele almıştır. Çalışma, dışavurumculuğun sanat tarihindeki dönüşüm noktalarını ve çağdaş heykel sanatına etkilerini analiz etmektedir. Tez, ekspresif anlatımın farklı sanat dallarındaki yansımalarını inceler ve dışavurumculuğun bir anlatım biçimi olarak çağdaş sanat üzerindeki etkilerini ortaya koyar (Pourtarki, 2015).

"The Tendency of Neo-Expressionism in Contemporary Painting Art" adlı makale, Irak'ın Erbil şehrindeki sanatçıların Neo-Ekspresyonizm eğilimli eserlerini inceler. Çalışma, bu sanatçıların travmatik toplumsal olayları resimlerinde nasıl yansıttığını ve bu bağlamda Neo-Ekspresyonizm'in psikolojik boyutlarını ele alır. Bu inceleme, dışavurumculuğun günümüz sanatında yerel özelliklerle nasıl birleştiğini göstermektedir (Othman, 2023).

"Doğa Taklitçiliğinden Soyutlamaya" adlı makale, Ekspresyonizmin soyutlama sürecindeki rolünü tartışır. Çalışma, sanatçıların doğa gerçekliğinden uzaklaşarak, içsel dünyalarını sanat eserlerine yansıtma sürecini analiz eder.

Ekspresyonizmin bu bağlamdaki önemi vurgulanmıştır (Göğebakan ve Kılınç, 2020) “Dışavurumcular, görmeye yeni bir boyut getirerek pasif olan görmeyi aktifleştirmişler ve algıyı biçimlendirmede bireysel bir yorumu ve müdahaleyi ön plana çıkarmışlardır (Akkuş, 201)

Performans sanatı, dışavurumculuğun etkilerini en güçlü şekilde gösteren alanlardan biridir. Sanatçılar, bedenlerini, seslerini, yeteneklerini ve mekânı, kullanarak güçlü duygusal deneyimler yaşatırlar. Dışavurumculuk, sanatçılara duygularını özgürce ifade etme imkânı sunan, güçlü ve etkileyici bir sanat diline dönüşür. Günümüzün karmaşık ve hızlı değişen dünyasında, insanların iç dünyalarını ve deneyimlerini anlamaya çalışırken dışavurumcu sanat, bunu en açık şekilde ifade edebilmek için etkili bir yoldur.

2.2.5 21. Yüzyıl Dışavurumculuğunun Özellikleri

Kişisel duyguların, algıların, ifadenin öneminin daha fazla attığını gözlemlemekte olduğumuz 21. yüzyılda dışavurumcu sanatçılar, kişisel travmaları, sosyal endişeleri ve içsel çatışmaları eserlerinde kendilerine has tarzlarıyla yansıtmaya devam etmişlerdir.

Teknolojinin Etkisini yoğun bir şekilde teknik ve konularda görmek mümkündür. Dijital araçlar ve yeni medya, dışavurumcu sanatçılara daha önce mümkün olmayan ifade biçimleri çarpıcı bir dille sunma fırsatı buluyor.

Dışavurumculuk, günümüzde resim, heykel ve performans sanatı gibi farklı disiplinlerle birleşerek uçsuz bucaksız bir çizgide geliyor. Sanatçılar, güncel siyasal ve sosyal sorunlara dikkat çekmek için dışavurumcu bir dil kullanarak kendilerini daha etkili bir şekilde ifade etme şansını yakalıyor.

21. Yüzyılın sanatçıları, geçmişin dışavurumcu ustalarından ilham alırken, aynı zamanda çağdaş sanatın yenilikçi yaklaşımlarını benimseyerek, geçmiş ve şimdiyi harmanlıyorlar. Bu da modern ve gelenekselin birbirini tamamlamasını sağlıyor.

2.2.5.1 21. Yüzyıl Dışavurumcu Sanatçılar ve Eserleri

21.Yüzyılın dışavurumcu sanat sahnesi oldukça geniş ve çeşitlidir. Bu nedenle, yerli ve yabancı sanatçılardan birkaç sanatçı ve akımın genel özelliklerini yansıtan birkaç örnek verebiliriz:

Tracey Emin: İngiliz sanatçı Tracey Emin, kişisel deneyimlerini ve duygularını samimi bir şekilde ifade ettiği eserleriyle tanınır. Özellikle yatak, elbise ve not defteri gibi kişisel eşyaları kullanarak yarattığı kompozisyonları ile dikkat çeker (Emin, 2003).

Francis Bacon: 20. yüzyılın önemli dışavurumcu ressamlarından Francis Bacon'ın sanatının etkisi, günümüz sanatçılarında hala görülmektedir. Bacon'ın çarpıcı portreleri ve figüratif kompozisyonları, birçok sanatçıya ilham kaynağı olmaya devam etmektedir (Bacon, 1996).

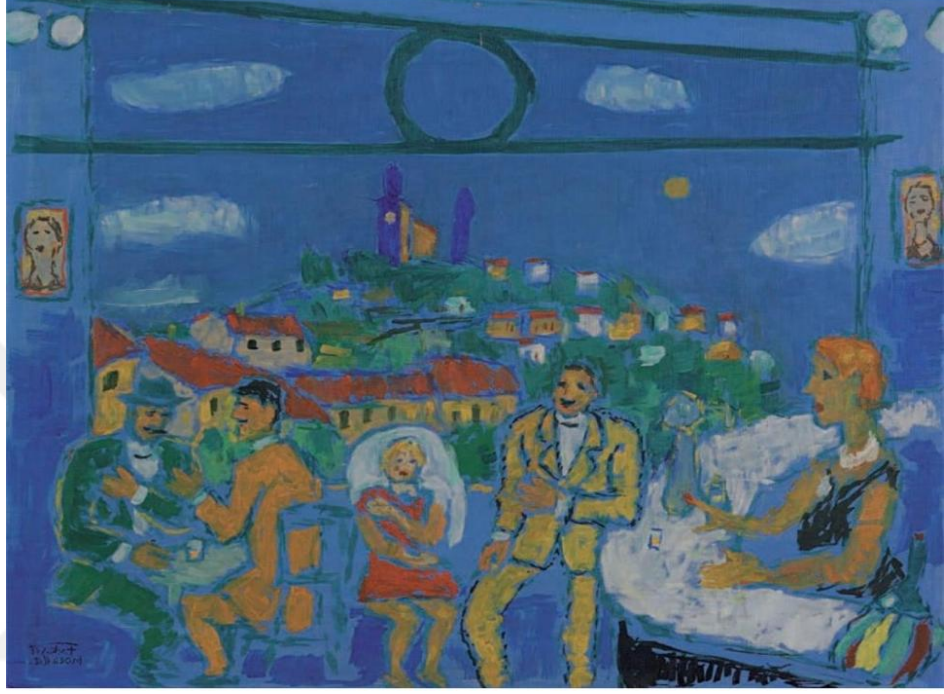
Günümüz Türk Dışavurumcu sanatçıları, Türkiye'de bir hayli fazla sanatçı, dışavurumcu ifade biçimlerini kullanarak güncel sorunlara ve kişisel deneyimlere sanatını icra ederken yer veriyor. Bu sanatçılar arasında, genellikle soyut ve figüratif kompozisyonlar yaratan isimler bulunmaktadır.

Dışavurumculuk, sanatçılara duygularını özgürce ifade etme imkânı sunan, güçlü ve etkileyici bir sanat dili olması tabi ki onu günümüzün karmaşık ve hızlı değişen dünyasında, insanların iç dünyalarını ve deneyimlerini anlatmaya çalışırken dışavurumcu sanat, önemli bir rol oynar. Ekspresyonizmin doğasında olan aykırılık bugünün pek çok tartışılmaya müsait yenilikleri için en uygun ifade biçimine dönüşüyor.

2.2.5.2 Türk Dışavurumcu Ressamlar ve Eserleri

Birkaç önemli Türk dışavurumcu sanatçı ve esrine değinecek olursak, Fikret Mualla: Türk dışavurumculuğunun en önemli temsilcilerinden biri olan Fikret Mualla, eserlerinde insanın iç dünyasını, yalnızlığını ve çaresizliğini yoğun bir şekilde yansıtmıştır. "Kahvehane", "Yalnız Adam" gibi tabloları, Türk resim sanatının klasikleşmiş eserleri arasındadır. Fikret Mualla, Türkiye'nin bohem ressamı olarak da nitelendirilir. Türk resim sanatının en önemli isimlerinden biridir. Çalkantılı yaşamı ve özgün sanat anlayışıyla Türk resim tarihine damga vurmuş bir sanatçıdır. Özellikle Paris'te geçirdiği dönemde bohem yaşam tarzıyla tanınmış ve eserleriyle dikkat

çekmiştir. Natürmort, portre ve figüratif çalışmalarıyla bilinir. Paris'te yaşayarak ve çalışarak "Paris Ekolü" olarak anılmıştır. Özellikle Paris yaşamının izlerini taşıyan eserleri dikkat çeker. Türk resim sanatına modern bir bakış açısı getirmiş, birçok sanatçıya ilham kaynağı olmuştur. Batılı sanat anlayışını Türkiye'ye getirmiş ve Türk resminin gelişimine önemli katkılar sağlamıştır (artam.com).

Şekil 2.23 Fikret Mualla'nın Resmi, Kahvehane

(Kaynak: artam.com Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 12:15)

Bedri Rahmi Eyüboğlu: Sadece resimle değil, aynı zamanda yazarlığı ve karikatürleriyle de tanınan Bedri Rahmi, eserlerinde İstanbul'un sokaklarını, insanların ve kendi iç dünyasını renkli ve canlı bir şekilde resmetmiştir. "Kız Kulesi", "Balıkçı" gibi tabloları, Türk resim sanatının önemli eserlerindendir. Sanatın ve Edebiyatın çok yönlü önemli bir kişiliğidir. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Türk sanat ve edebiyat dünyasının en önemli isimlerinden biridir. Hem ressam hem yazar hem de şair kimliğiyle Türk kültürüne büyük katkıları olmuştur. İstanbul'un sokaklarını, insanların, kedilerini, kilimlerini ve çaylarını tuvallerine yansıtan özgün bir üsluba sahiptir. İstanbul'a olan sevgisi, eserlerinde belirgin bir şekilde ön plana çıkar. İstanbul'un tarihi yarımadasını, sokaklarını ve insanların konu alan tablolarını kendine has çizgileriyle anlatmıştır (Beydiz, 2023; Negir ve Korkmaz, 2019).

Şekil 2.24 Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Resmi, Kız Kulesi

(Kaynak: tr.pinterest.com Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 12:31)

Abidin Dino: Soyut ve figüratif çalışmalarıyla tanınan Abidin Dino, eserlerinde toplumsal sorunları ve insan haklarını ele almıştır. "Sürgün" serisi, Türkiye'deki köy kalkınma projelerini eleştiren önemli bir eseridir. Abidin Dino'nun Sanat anlayışında toplumsal duyarlılığın ve modernliğin birleşimi vardır. Abidin Dino, yalnızca bir ressam değil, aynı zamanda bir karikatürist, yazar ve film yönetmeni olarak da tanınan çok yönlü bir sanatçıdır. Sanatı, toplumsal duyarlılığı, modern çizgileri ve özgün üslubuyla dikkat çeker. Abidin Dino'nun eserlerinde işçi, köylü, kadın ve çocuk gibi ezilen kesimler sıklıkla yer alır. Sanatında toplumsal adaletsizliklere dikkat çeker. Batı sanatındaki modern akımlardan etkilenerek eserlerinde soyut ve figüratif çalışmaları bir araya getirir. Ancak bu etkileri kendi kültürel kökleriyle harmanlayarak özgün bir üslup geliştiren güçlü bir dışavurumcudur. Eserlerinde yoğun bir şekilde görülen semboller, anlam yüklü bir derinlik taşır ve izleyiciyi derin düşünmeye sevk eder. Eserlerinde sıklıkla insanın doğa ile olan ilişkisi, toplumsal sınıflar arasındaki çelişkiler, savaş ve barış gibi evrensel temaları sembolik şekiller ağırlıklı olarak ele alır. "D Grubu" ve "Yeniler Grubu" gibi sanat topluluklarında yer alarak Türk modern sanatının gelişimine öncülük etmiştir (Terhan ve ark., 2015; Aydın, 2017; Güzel, 2008).

Şekil 2.25 Abidin Dino, Mutluluğun Resmi Tablosu

(Kaynak: images.app.goo.l, Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 12:31)

Canan Tolon: Soyut ve dışavurumcu eserleriyle dikkat çeken Canan Tolon, renklerin ve doğanın gücünü kullanarak iç dünyasını ifade etmiştir. "Zamanın İzleri" gibi tabloları, izleyicide derin duygusal etkiler bırakmaktadır (Güvenç, 2025).

Şekil 2.26 Canan Tolon'un Zamanın İzleri Eseri

(Kaynak: www.google.com Erişim Tarihi 23 Mart 2025,13.02)

Türk dışavurumcu sanatçılar da eserlerinde kendi iç dünyalarını, duygularını ve yaşadıkları dönemin karmaşasını yoğun bir şekilde kültürel değerlerle harmanlayarak eserlerinde yansıtmışlardır. Dışavurumculuğun genel özelliği olan abartılı çizgiler ve yoğun renkler, sanatçıların eserlerinde de sıklıkla görülür. Türk dışavurumcu sanatçı, eserlerinde çoğunlukla toplumsal sorunları ve adaletsizlikleri ele almıştır. Türk sanatçıları, eserlerinde doğa ile insan arasındaki ilişkiyi de sıklıkla işleyerek, doğanın iyileştirici gücüne de vurgu yapmışlardır. Dışavurumculuk, günümüzde de Türk resim sanatında önemli yer tutmaktadır. Yeni nesil sanatçılar, geleneksel dışavurumcu anlayışı kendi kişisel tarzlarıyla birleştirerek farklı ve özgün eserler ortaya koymaktadırlar.

2.3 Yapay Zekâ ve Dışavurumcu Sanat: Birbirlerini Geliştiren Ve Sınırlandıran Yönler

Yapay zekâ ve sanatın kesişimi, özellikle dışavurumculuk (ekspresyonizm) gibi duygusal derinliği ve bireysel ifade gücünü temel alan sanat akımları için oldukça dikkat çekici bir araştırma alanı sunar. Dışavurumculuk, bireysel duyguların, içsel gerçekliklerin ve insanın ruhsal deneyimlerinin soyut veya çarpıtılmış imgelerle ifade edildiği bir sanat anlayışının olduğunu düşünürsek bu anlamda katkı sunacağı seçenekler oldukça fazla olacaktır. YZ karmaşık algoritmalar ve makine öğrenimi yoluyla sanat yaratma süreçlerine katkıda bulunarak bu ifadenin sınırlarını genişletebilir veya daraltabilir. Sanatsal yaratıcılığı da aynı şekilde geliştirme ve sınırlandırma ihtimalleri de vardır.

2.3.1 Yapay Zekânın Dışavurumcu Sanata Katkıları

Yapay zekâ, sanat dünyasında çığır açan bir dönüşüm yaratmakta ve özellikle dışavurumcu sanat üzerinde derinlemesine etkiler oluşturmaktadır. Dışavurumcu sanat, sanatçının iç dünyasını ve duygusal yoğunluğunu güçlü bir şekilde yansıtmayı amaçlayan bir sanat akımıdır. Bu bağlamda, yapay zekâ destekli teknolojiler, sanatçıların yaratıcı süreçlerine yeni olanaklar sunarak hem sanatsal üretimin dinamiklerini hem de izleyicinin sanat eserlerini deneyimleme biçimini değiştirmektedir.

Özellikle makine öğrenimi ve derin öğrenme algoritmaları, sanat eserlerinin stilistik analizinde önemli bir rol oynamaktadır. Yapay zekâ, geniş veri setleri üzerinde gerçekleştirdiği analizler sayesinde, farklı dönemlerde üretilmiş dışavurumcu eserlerin ortak temalarını, renk kullanımlarını ve kompozisyon yapılarını derinlemesine inceleyebilmektedir (Audry, 2021). Bu süreç, sanatçılara kendi eserleri için yeni yaklaşımlar geliştirme imkânı tanırken, izleyicinin sanata bakış açısını da değiştirmektedir. Örneğin, bir dışavurumcu eserin duygusal yoğunluğunu artırmak amacıyla yapay zekâ destekli renk filtreleme ve ışık ayarlamaları gibi teknikler kullanılabilmekte, böylece sanatçının vermek istediği mesajın izleyiciye daha güçlü bir şekilde iletilmesi sağlanmaktadır (Reymond et al., 2020).

Yapay zekânın dışavurumcu sanat üzerindeki etkisini araştıran çalışmalar, sanat eserlerinin dijital ortamda işlenmesi ile izleyici arasındaki etkileşimin nasıl şekillendiğini ortaya koymaktadır. Dijital sanat galerileri, sanal gerçeklik (VR) ve artırılmış gerçeklik (AR) teknolojileri ile birleşerek sanatın algılanma biçimini yeniden tanımlamaktadır. Örneğin, izleyiciler bir yapay zekâ tarafından oluşturulmuş dışavurumcu bir eseri yalnızca görmekle kalmaz, aynı zamanda bu eserle etkileşime geçerek ona farklı perspektiflerden yaklaşabilirler. Sanatın bu şekilde dinamik ve değişken bir yapıya bürünmesi, izleyicinin deneyimini daha kişisel ve katılımcı hale getirmektedir (Reymond et al., 2020).

Ayrıca, yapay zekâ teknolojileri sayesinde dışavurumcu sanatın geleneksel formları dijital ortamda yeniden yorumlanabilmektedir. Özellikle stil transferi algoritmaları, geçmişte üretilmiş dışavurumcu eserlerin dijital replikalarını oluşturmakta ve bu eserlerin modern sanat bağlamında yeniden ele alınmasını sağlamaktadır (Lyu et al., 2021). Örneğin, Edvard Munch'un *Çılgılık* adlı eseri gibi dışavurumcu başyapıtlar, yapay zekâ algoritmaları aracılığıyla farklı renk paletleriyle yeniden üretilerek, izleyiciye alternatif duygusal deneyimler sunabilmektedir. Böylece, dışavurumculuğun temel dinamiği olan bireysel duygu aktarımı, teknoloji yardımıyla daha geniş bir yelpazeye yayılmakta ve izleyicinin sanata olan yaklaşımını dönüştürmektedir.

Bununla birlikte, yapay zekânın sanat üretim sürecine entegrasyonu, sanatçılara geleneksel yöntemlerin ötesinde yeni anlatım biçimleri keşfetme fırsatı sunmaktadır. Yapay zekâ destekli sanatsal üretim araçları, sanatçılara soyut ve

deneysel bir dil geliştirme olanağı tanımakta, böylece dışavurumculuğun özüne uygun bir biçimde bireyin içsel dünyasını farklı perspektiflerden sunma imkânı sağlamaktadır. Örneğin, bazı sanatçılar yapay zekâ algoritmaları ile belirli duygulara dayalı görseller üreterek, izleyicinin bu eserlerden aldığı duygu yoğunluğunu artırmayı hedeflemektedir (Silva, 2022).

Yapay zekânın dışavurumcu sanata etkisi çok yönlüdür. Bu teknoloji, bir yandan sanatsal üretim sürecini dönüştürerek sanatçıların yeni teknikler keşfetmesine imkân tanırken, diğer yandan izleyicinin sanatı deneyimleme biçimini köklü bir şekilde değiştirmektedir. Yapay zekâ destekli sanat, sanatçının iç dünyasını daha derinlemesine yansıtmasını sağlarken, izleyiciyi de aktif bir katılımcı haline getirmektedir. Bu süreç, sanatın evrimini hızlandırmakta ve sanat dünyasında yeni bir dönemin başlangıcına işaret etmektedir (Shamir et al., 2016; Audry, 2021).

2.3.2 Yapay Zekânın Dışavurumcu Sanatı Sınırlandıran Yönleri

Yapay zekânın dışavurumcu sanata olan katkıları kadar, bu teknolojinin doğurduğu sınırlamalar ve etik meseleler de giderek daha fazla tartışılmaktadır. Özellikle yapay zekânın sanatsal üretimdeki rolü, yaratıcı süreci nasıl etkilediği, sanatçının özgünlüğü üzerindeki potansiyel kısıtlamaları ve sanatsal eserlerin sahipliği gibi konular önemli bir çerçeve oluşturmaktadır.

Geleneksel dışavurumcu sanat, sanatçının kişisel deneyimlerini, derin duygularını ve bireysel perspektiflerini özgürce ifade edebildiği bir alan olarak kabul edilmektedir. Bu tür sanat eserleri, sanatçının iç dünyasının dışa yansımaları olarak görülür ve bu süreç büyük ölçüde spontanlık, duygusal yoğunluk ve bireysel anlam katmanlarıyla şekillenir. Ancak yapay zekâ, sanat üretiminde ağırlıklı olarak veriye dayalı ve algoritmik bir yaklaşım benimsemektedir. Yapay zekâ tabanlı sanat sistemleri, önceden belirlenmiş veri kümeleri ve öğrenme modelleri aracılığıyla sanat eserleri oluşturmakta, fakat bu süreç çoğu zaman insan sanatçının özgün yaratıcı ruhunu tam anlamıyla yansıtamamaktadır (Marburger, 2024; Chen, 2023).

Örneğin, yapay zekâ ile oluşturulan bir dışavurumcu sanat eseri, duygu yoğunluğunu ve bireyselliği barındırır da, bu duygular aslında algoritmaların analiz ettiği önceki sanat eserlerinden elde edilen verilerin bir yansımasıdır. Dolayısıyla, bu

eserlerin insan duygularını tam olarak yansıtip yansıtmadığı veya sadece veriye dayalı bir estetik model oluşturduğu konusunda ciddi tartışmalar mevcuttur. Bununla birlikte, yapay zekânın kullandığı sınıflandırıcı sistemler, sanat eserlerini belirli parametreler çerçevesinde değerlendirirken, insanların bireysel duygu ve düşüncelerini göz ardı edebilmekte ve sanatın doğasında bulunan öngörülemezliği kısıtlamaktadır (Shen & Yu, 2021).

Sanatta orijinallik, uzun yıllardır tartışılan bir konu olmasına rağmen, yapay zekânın sanatsal üretime dahil olmasıyla birlikte bu tartışmalar yeni bir boyut kazanmıştır. Yapay zekâ tarafından üretilen sanat eserlerinin kime ait olduğu, kimin bu eserlerin yaratıcısı olarak kabul edileceği ve eserlerin hangi etik kurallar çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği gibi sorular sanat dünyasında önemli bir yer tutmaktadır. Geleneksel olarak bir sanatçının yarattığı eser, o sanatçının kişisel bakış açısını, teknik becerilerini ve yaratıcı sürecini yansıtırken, yapay zekâ tarafından üretilen eserlerin kaynağı bir sanatçıdan ziyade belirli veri kümeleri ve algoritmalardır. Bu durum, sanatta sahiplik kavramını tartışmalı hale getirmektedir (Chen, 2023; Grba, 2022).

Sanatçılar açısından bir diğer önemli endişe ise, yapay zekâ aracılığıyla üretilen eserlerin, geleneksel sanatçılar tarafından üretilen sanat eserleriyle rekabet etmesi ve hatta onları gölgede bırakmasıdır. Yapay zekâ destekli sanatın gelişmesiyle birlikte, sanat piyasasında insan sanatçıların yerinin sorgulanması söz konusu olabilir. Bunun yanı sıra, yapay zekâ tabanlı sanat eserleri, başka sanatçıların eserlerinden öğrenerek yeni üretimler gerçekleştirdiği için, bu durum telif hakları ve etik sınırlar açısından da ciddi tartışmalara yol açmaktadır. Örneğin, bir yapay zekâ modeli, bir sanatçının belirli bir stilini taklit edebilir ve o sanatçının eserlerini temel alarak yeni eserler yaratabilir. Bu noktada, üretilen sanat eserlerinin özgün olup olmadığı ve yapay zekâ destekli sanatın etik boyutu hakkında derinlemesine bir değerlendirme gerekmektedir (Grba, 2022).

Yapay zekâ, sanat eğitiminde giderek daha fazla kullanılan bir araç haline gelmiştir. Eğitim ortamlarında yapay zekâ destekli sistemler, öğrencilerin sanatı öğrenme sürecini kolaylaştırabilir ve yaratıcı süreçleri destekleyebilir. Ancak bu durumun tersine bir etkisi de bulunmaktadır: Yapay zekânın sanat eğitime

entegrasyonu, öğretim yöntemlerini standartlaştırarak yaratıcılığı kısıtlayabilir (Li & Zhang, 2022; Durán & Resumen, 2023).

Sanat eğitimi, öğrencilerin kendi bireysel stillerini keşfetmelerini, farklı teknikleri denemelerini ve özgün ifadeler geliştirmelerini teşvik eden bir süreçtir. Ancak, yapay zekâ tabanlı eğitim araçları, belirli algoritmalara ve sistematik öğrenme yöntemlerine dayanarak öğrencilere belirli çerçeveler sunmaktadır. Bu durum, öğrencilerin kendi sanatsal ifade biçimlerini geliştirmeleri yerine, yapay zekâ tarafından sunulan seçeneklere bağımlı hale gelmelerine yol açabilir. Sonuç olarak, sanat eğitimi belirli programlarla sınırlı bir hâle gelebilir ve öğrencilere daha az yaratıcı özgürlük sunabilir (Durán & Resumen, 2023; Hemment et al., 2023).

Sanat eğitiminde yapay zekânın kullanılmasının bir diğer olumsuz yönü, öğretmenlerin ve eğitmenlerin rolünün nasıl değişeceği ile ilgilidir. Geleneksel sanat eğitiminde öğretmenler, öğrencilerin bireysel sanatsal yolculuklarını destekler, yönlendirir ve motive ederken, yapay zekâ destekli eğitimde bu süreçler daha mekanik hale gelebilir. Bu da öğrencilerin sanata olan ilgisini ve sanatsal üretim sürecine olan bağlarını zayıflatabilir.

Yapay zekânın dışavurumcu sanat üzerindeki etkileri çok yönlüdür. Bu teknoloji, sanat üretimini dönüştürme ve yeni estetik anlayışlar sunma potansiyeline sahip olsa da, beraberinde birtakım sınırlamaları ve etik sorunları da getirmektedir. Yapay zekânın sanatta kullanımı, yaratıcı özgürlüğün sınırlanması, sanat eserlerinin orijinalliği ve sahipliği ile ilgili etik problemler yaratması ve sanat eğitiminde standartlaşmaya yol açması gibi endişeleri beraberinde getirmektedir.

Bununla birlikte, yapay zekânın dışavurumcu sanatta nasıl bir rol oynayacağı, sanatçılar ve izleyiciler tarafından nasıl karşılanacağı ve bu yeni teknolojilerin sanatsal üretimi nasıl şekillendireceği ilerleyen yıllarda daha fazla araştırılmayı gerektiren konular arasında yer almaktadır. Bu süreçte, yapay zekânın sanatı nasıl dönüştürdüğünü anlamak ve insan yaratıcılığı ile teknolojik yenilik arasındaki dengeyi korumak büyük önem taşımaktadır. Gelecekte, yapay zekâ destekli sanat üretiminin sınırları daha net belirlenecek ve bu teknoloji ile insan sanatçılar arasındaki etkileşimin nasıl şekilleneceği daha açık hale gelecektir (Tao et al., 2018; Li, 2024).

2.3.3 Yapay Zeka ve Dışavurumculuğun Olası Geleceği

Yapay zekânın sanat üzerindeki etkileri, özellikle dışavurumculuk açısından büyük bir tartışma konusu hâline gelmiştir. Dışavurumculuk, sanatçının iç dünyasını, duygularını ve bilinçaltını doğrudan sanat eserine yansıttığı bir akım olarak bilinir. Bu bağlamda, Yapay zekânın sanatsal yaratım süreçlerine dâhil edilmesi, bireysel duyguların ve deneyimlerin ifadesinde yeni bir boyut kazandırma potansiyeline sahiptir. Geleneksel dışavurumcu sanat eserleri, sanatçının kendi içsel dünyasından beslenirken, yapay zekâ algoritmaları büyük veri analitiği ve makine öğrenimi yoluyla bu duyguları matematiksel ve algoritmik süreçlere dönüştürebilir (Elçiçek, 2024; Gümüş & Kasap, 2022).

Yapay zekânın dışavurumculuk ile birleşmesi, sanatsal üretimin doğasını dönüştürebilecek bir yenilik olarak görülmektedir. Yapay zekâ, sanatçıların yaratıcı süreçlerini destekleyerek mevcut sanat formlarını yeniden şekillendirme kapasitesine sahiptir (Ülker & Çamlı, 2023). Bu teknoloji, sanatçıların belirli stil ve teknikleri kullanarak eser üretmesini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda sanatçının eserlerini yaratırken farklı veri kümelerinden yararlanarak ilham almasına olanak tanır. Bu durum, sanatın yeni biçimlerini ortaya çıkarabilir ve sanatçıların kendilerini ifade etme yollarını daha geniş bir perspektife taşıyabilir.

Gelecekte, yapay zekânın dışavurumculuk ile entegrasyonu, sanatın anlamı ve algısı üzerinde köklü değişimlere neden olabilir. Örneğin, yapay zekâ algoritmaları, sanat eserlerini kişiselleştirilmiş bir şekilde oluşturabilir ve izleyicilere özel sanat deneyimleri sunabilir (Akkaya et al., 2021). Büyük veri analitiği ile donatılmış Yapay zekâ sistemleri, izleyicilerin sanat eserlerine verdikleri tepkileri analiz ederek, onların duygusal dünyasına hitap eden eserler yaratabilir. Bu, sanatın daha bireyselleşmiş ve kişiye özel hâle gelmesine olanak tanırken, sanatçılar için de yeni yaratım yöntemleri sunar. Böylece, teknolojinin ilerlemesiyle sanatsal deneyimler daha interaktif bir yapıya bürünebilir ve sanat, geniş kitlelere ulaşarak bireysel ifade biçimlerinin çeşitlenmesine katkıda bulunabilir (Eren et al., 2024).

Ancak yapay zekânın sanat üretiminde kullanılmasının yarattığı olanakların yanı sıra, bazı etik ve felsefi sorular da gündeme gelmektedir. Örneğin, yapay zekâ tarafından oluşturulan bir eserin gerçekten bir sanat eseri olup olmadığı, bu eserlerin

özgünlük taşıyıp taşımadığı gibi sorular, sanat dünyasında önemli bir tartışma konusudur (Salvarlı & Kayışkan, 2022). Geleneksel sanatta özgünlük ve bireysellik büyük bir değer taşırken, yapay zekâ temelli sanatın bu nitelikleri ne derece koruyabildiği sorgulanmaktadır. Çünkü yapay zekâ, kendi başına bilinçli bir varlık olmamakla birlikte, insan sanatçıların ürettiği verilerden beslenerek eserler üretmektedir. Bu da, yapay zekânın özgünlük kavramını nasıl yeniden tanımlayacağı sorusunu gündeme getirmektedir (Ece, 2024).

Bunun yanı sıra, Yapay zekâdestekli sanatın yaratıcı özgürlüğe etkisi de tartışmalı bir konudur. Geleneksel sanat, sanatçının doğrudan kişisel deneyimlerini ve duygularını aktardığı öznel bir süreçken, yapay zekâ daha çok algoritmik ve veriye dayalı bir yaklaşım benimsemektedir. Bu durum, sanatın insani duygularla yoğrulmuş doğasının zayıflamasına yol açabilir. Sanatçılar, yapay zekâ sistemlerine belirli girdiler sunarak eserler üretebilirler, ancak bu süreçte sanatçının doğrudan dokunuşu ve sezgisel kararları geri planda kalabilir. Böyle bir gelişme, sanatın ruhunu ve insan dokunuşunu kaybetme riskini beraberinde getirebilir.

Öte yandan, yapay zekânın sanatta kullanımı, eserlerin sahipliği ve telif hakkı konularında da hukuki ve etik sorunları beraberinde getirmektedir. Yapay zekâ ile üretilen bir sanat eserinin kime ait olduğu, sanatçının mı yoksa yapay zekâ sistemini geliştiren şirketin mi eser üzerinde hak sahibi olduğu belirsizliğini korumaktadır (Chen, 2023; Grba, 2022). Günümüzde bu konuya dair kesin kurallar bulunmasa da, ilerleyen yıllarda bu alanın hukuki çerçevesinin oluşturulması gerektiği açıktır. Sanatçılar, yapay zekâ destekli eserlerin kendi sanatsal ifadelerini tehdit edebileceği endişesi taşırken, bu teknoloji sayesinde sanatta yeni ufuklar açılabileceği görüşü de mevcuttur.

Bir diğer önemli nokta ise yapay zekânın sanat eğitiminde oynayabileceği roldür. Yapay zekânın sanat derslerinde ve eğitim ortamlarında kullanımı, öğretim yöntemlerini standartlaştırarak yaratıcı özgürlüğü sınırlayabilir (Li & Zhang, 2022; Durán & Resumen, 2023). Geleneksel sanat eğitimi, öğrencilerin kendi bakış açılarını keşfetmeleri ve sanata dair özgün yorumlar geliştirmeleri üzerine kurulu iken, yapay zekâ sistemleri genellikle belirli veri kümelerine ve algoritmalara dayanarak standartlaştırılmış çözümler sunmaktadır. Bu, öğrencilerin özgünlük arayışını kısıtlayarak, sanat eğitiminde tekdüze bir yapı oluşturabilir (Durán & Resumen, 2023;

Hemment et al., 2023). Özgün düşünme ve sanatsal yaratıcılık yerine, algoritmalar tarafından yönlendirilen bir sanat anlayışının benimsenmesi, sanat eğitiminde mekanikleşmeye neden olabilir.

Yapay zekânın dışavurumculuk üzerindeki etkileri hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle ele alınmalıdır. Yapay zekâ, sanatsal yaratım süreçlerini dönüştürerek sanatçılara yeni ifade biçimleri sunabilir ve sanatın daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayabilir. Aynı zamanda, yapay zekâ temelli sanatın özgünlük, yaratıcılık, etik ve telif hakkı gibi konularda yarattığı belirsizlikler, sanat dünyasında önemli tartışmalara yol açmaktadır. İnsan ve makine arasındaki etkileşimin derinleşmesiyle birlikte, yapay zekânın sanat üzerindeki etkileri giderek daha fazla önem kazanacaktır (Aktürk, 2024; Kılıçarslan, 2019). Sanatın geleceği, bu yeni teknolojilerin nasıl kullanıldığına ve insan yaratıcılığı ile nasıl bir denge içinde tutulduğuna bağlı olarak şekillenecektir.

2.3.4 Yapay Zekâ ve Dışavurumcu Sanat İlişkisi

Yapay zekânın sanatla olan ilişkisi, özellikle dışavurumculuk bağlamında, giderek daha fazla ilgi çeken ve tartışılan bir konu haline gelmektedir. Dışavurumculuk, sanatçının iç dünyasını, bireysel duygularını ve öznel deneyimlerini sanat aracılığıyla ifade ettiği bir akım olarak bilinir. Bu akımda önemli olan, sanatçının dış dünyayı olduğu gibi betimlemekten ziyade, kendi ruh hâlini, bilinçaltını ve psikolojik durumunu sanat eseri üzerinden aktarmasıdır. Yapay zekâ ise sahip olduğu öğrenme yetenekleri ve büyük veri analizi gibi tekniklerle, sanatsal yaratım sürecine yeni boyutlar kazandırmaktadır. Günümüzde, yapay zekâ destekli sanat uygulamaları, sanatçıların eser üretme süreçlerine yardımcı olmakta ve onların yaratıcı deneyimlerini genişletmektedir (Mattia et al., 2023; Yusa et al., 2022).

Yapay zekâ, dışavurumculuk akımını destekleyen en önemli unsurlardan biri olarak, sanatta bireysel ifadenin sınırlarını genişletmektedir. Yapay zekâ tabanlı programlar, sanatçıların duygularını, sanatsal geçmişlerini ve hatta yaratıcı tercihlerine dair veri analizi yaparak, onların ifade biçimlerini güçlendirmektedir. Özellikle derin öğrenme ve makine öğrenimi algoritmaları sayesinde, yapay zekâ sanatçının sanatsal tarzını analiz edebilir ve buna uygun önerilerde bulunabilir. Örneğin, bir sanatçının daha önce ürettiği eserlerin renk kullanımı, fırça darbeleri veya kompozisyon

tercihleri, yapay zekâ tarafından analiz edilerek sanatçının yaratım sürecine destek sağlanabilir. Bu sayede sanatçılar, dışavurumculuğun temel prensiplerinden biri olan özgünlük ve bireysel duygu aktarımını yapay zekâ ile daha ileriye taşıyabilir (Yusa et al., 2022; Fan & Liang, 2023).

Bununla birlikte, yapay zekâ sanat üretiminde yalnızca sanatçının yaratım sürecini desteklemekle kalmaz, aynı zamanda izleyicinin sanat deneyimini de dönüştürmektedir. Geleneksel sanat eserleri, izleyicinin duygusal tepkilerine göre anlam kazanan yapılar olarak değerlendirilirken, yapay zekâ bu etkileşimi daha dinamik ve kişiselleştirilmiş bir hâle getirebilir. Yapay zekâ destekli sanat uygulamaları, izleyicinin tepkilerini analiz ederek, ona özel sanat deneyimleri sunabilir. Örneğin, bir izleyicinin geçmiş sanat tercihlerine veya anlık yüz ifadelerine göre özelleştirilen bir sanat eseri, yapay zekâ tarafından oluşturulabilir. Böylece, sanat eserleri sabit ve değişmez olmaktan çıkıp, izleyicinin ruh hâline ve tercihlerine bağlı olarak dönüşebilen, yaşayan yapılar hâline gelir (Yusa et al., 2022; Chatterjee, 2022).

Ancak, yapay zekânın dışavurumculuk üzerindeki etkileri yalnızca sanatsal yaratımı ve izleyici deneyimini geliştirmekle sınırlı değildir. Aynı zamanda, sanatın ontolojik yapısı üzerine önemli tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Geleneksel dışavurumcu sanat eserleri, sanatçının iç dünyasını ve duygularını yansıtan özgün yapılar olarak kabul edilirken, yapay zekâ tarafından üretilen eserlerin ne kadar “sanat” olarak değerlendirilebileceği büyük bir soru işareti oluşturmaktadır. Bir sanat eserinin özgün ve yaratıcı kabul edilebilmesi için insanın bilinçli deneyimine dayanması gerektiği görüşü, yapay zekâ ile üretilen eserlerde sorgulanmaktadır. Yapay zekâ algoritmalarının sanatı yalnızca var olan veriler üzerinden yeniden üretmesi mi yoksa gerçekten özgün bir yaratım süreci mi gerçekleştirdiği tartışmalı bir konudur (Kirschke & Kirschke, 2022; Abadir et al., 2020).

Yapay zekâ tarafından üretilen sanat eserlerinin değerlendirileceği estetik ölçütler de hâlâ netlik kazanmamıştır. Geleneksel sanat eleştirisi ve estetik kuramları, insan deneyimine ve yaratıcılığına dayanırken, yapay zekâ tarafından üretilen eserler için bu kriterlerin nasıl uyarlanacağı belirsizdir. Özellikle, yapay zekânın sanatsal üretimde “sanatçının niyeti” kavramını nasıl karşılayabileceği büyük bir tartışma konusudur. Bir yapay zekâ sisteminin, bilinçli bir yaratım sürecine sahip olmaması, üretilen sanat eserinin gerçek bir “sanat eseri” olarak kabul edilip edilemeyeceği

sorusunu ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada, sanat ve teknoloji arasındaki ilişki yalnızca teknik bir mesele değil, aynı zamanda estetik ve felsefi bir problem olarak ele alınmalıdır (Ekellem, 2023; Ahmad et al., 2021).

Sonuç olarak, yapay zekânın dışavurumcu sanat üzerindeki etkisi, sanatın doğasına dair yeni düşünceleri beraberinde getiren karmaşık bir konudur. Yapay zekâ, sanatçılar için yaratıcı süreçleri destekleyen bir araç olarak işlev görebilirken, aynı zamanda sanatın anlamı, özgünlük ve estetik ölçütler gibi temel kavramlar üzerinde köklü değişimlere yol açmaktadır. Sanatçılar, yapay zekâ sayesinde daha deneysel ve yenilikçi sanat formları keşfedebilir, ancak bu süreçte sanatın felsefi boyutları göz ardı edilmemelidir. Yapay zekâ ile insanın sanatsal üretimde nasıl bir denge kuracağı ve yapay zekâ tarafından üretilen sanatın nasıl değerlendirileceği konuları, gelecekte sanat dünyasında giderek daha fazla tartışılacak ve yeni perspektifler sunacaktır (Athanassopoulos et al., 2023; Chatterjee, 2022).

Yapay zekâ, büyük veri setleri üzerinde çalışarak insan duygularını analiz edebilir şekilde tasarlanan yeni sürümleriyle gelişmiş yeni verilere dayanarak yeni duygusal ifadeler üretebilir. Bu sayede, sanatçılar daha önce keşfedilmemiş duygusal derinliklere inebilir ve eserlerine yeni bir boyut katabilirler. Yapay zekâ, geleneksel sanat yöntemlerinin ötesine geçerek yeni ifade biçimleri sunar. Örneğin, bir yapay zekâ algoritması, bir sanatçının duygusal durumuna göre tamamen yeni bir görsel dil oluşturabilir. Yapay zekâ, sanatçının kişisel verilerini kullanarak örneğin, kalp atış hızı, beyin dalgaları gibi veriler kullanarak tamamen kişiselleştirilmiş sanat eserleri üretebilir. Bu sayede, sanatçı kendi iç dünyasını daha derinlemesine keşfedebilir ve izleyicilere farklı bir deneyim sunabilir. Yapay zekâ, sanatçılara ilham veren bir araç olarak kullanılabilir. Örneğin, bir sanatçı, yapay zekâ tarafından üretilen bir eseri temel alarak kendi yorumunu katabilir ve yeni bir eser ortaya çıkarabilir. Yapay zekâ toplumun her kesimine ulaşabilir. Artık herkes, pahalı sanat malzemelerine veya özel yeteneğe ihtiyaç duymadan kendi sanat eserlerini yaratabilir. Ancak bu tabi ki gene de birtakım sınırlılıkları olan bir eser olacaktır. Yapay zekâ, bir kişinin duygusal durumunu analiz ederek ona özel bir tablo oluşturabildiği gibi bir sanatçının duygusal durumuna uygun müzikler besteleyebilir. Yapay zekâ tarafından üretilen eserlerin özgünlüğü ve sanatçının kişisel dokunuşunun ne kadar olduğu sorusu tartışma konusudur. Yapay zekânın sanat alanında kullanımıyla ilgili sorunları da beraberinde

getirmesi onca kolaylığın yanında önemli bir sınırlılıktır. Yapay zekâ tarafından üretilen eserlerin telif hakları sorununu da beraberinde getirir. Yapay zekâ, sanatçıların geleceğini tehlikeye atar mı? gibi birçok soru sorulabilir. Yapay zekâ, dışavurumcu sanatın geleceğini şekillendiren önemli bir faktör. Hem sanatçıların yaratıcılığını artırabilir hem de sanatın herkese ulaşmasını sağlayabilir. Ancak, bu teknolojinin etik ve sosyal etkileri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Yapay Zeka programlarından olan Chat GPT ye : “Dışavurumcu akımın etkisinde bir resim yap ve yağlıboya tekniğinde olsun. Feryat eden bir kadın resmi olsun” diye basit bir soru sorduğum zaman Chat GPT bana bu çok sade yalın istek karşısında bu görseli verdi. Çok fazla detay içermeyen bu soruya karşılık Chat GPTnin “feryat eden ” vurguyu ve renkleri, fırça izleri gibi dışavurum etkilerini gayet güzel uygulamışken cinsiyeti tam vurgulayamadığını gözlemledim. Şüphesiz başka soru ve konularla da pekiştirmek gerekcek olsa da yapay zekanın tam anlamıyla istenileni veremeyeceği gibi bir algı da oluştuğu gibi henüz birtakım sınırlılıkları var diye düşünebiliriz.

Şekil 2.27 Chat GPT’ye ‘Dışavurumcu akımın etkisinde bir resim yap ve yağlıboya tekniğinde olsun. Feryat eden bir kadın resmi olsun’ Diye Sorduğum Zaman Bana Sonuç Olarak Verdiği Görsel

(Kaynak: <https://chatgpt.com/> Erişim Tarihi 24 Aralık 2024, 23:08)

Günümüzdeki dışavurumcu ressamlardan örneklerden ilham alarak bana yeni bir dışavurumcu resim yapar mısın? Sorusunu sorduğum zaman herhangi bir detaylı konu verilmediği durumda Chat GPT’ nin verdiği görsel gayet başarılı. Ustaca yorumlanmış renk ve fırça darbeleri gerçekten bir insan eliyle resmedilmiş izlenimini kesinlikle vermektedir.

Şekil 2.28 Chat GPTnin Günümüzdeki Dışavurumcu Ressamlardan İlham Alarak Verdiği Görsel

(Kaynak: <https://ghatgpt.com> Erişim Tarihi 24 Aralık 2024, 23:08)

Chat GPT’ye Van Gogh’un eserlerinden bir derleme yapar mısın?’’ diye sordüğümüzda verdiği görsel gayet başarılı. Yapay Zeka ile özellikle eldeki verileri kullanarak yeni bir şeyi oldukça başarılı bir düzenleme ile yapan bu algoritma hiç şüphesiz şaşırtıcı ve bir o kadar da sınırsız görünüyor. İstedığımız hemen her şeyi yorumlama yetisine sahip görünüyor olmakla birlikte işin içine detaylı duygu metinleri

girince sınırlı olduğu da aşıkardır. Bundan sonraki aşamada kendi yaptığım dışavurum çalışmalarımı yeniden yorumlamasını isteyeceğim. Böyle bir durumda nasıl bir sonuçla karşılaşacağımızı da göreceğiz, ondan önce Yapay Zekaya Dışavurumcu alanında son derece iyi örnekler vermiş olan Vincent Van Gogh'un eserlerinden bir derleme yapmasını istedim. Chat GPT'ye 'Van Gogh un eserlerinden bir derleme yaparak yeni bir Van Gogh tablosu yapar mısınız? 'Diye sorduğumda verdiği görsel, Van Gogh'un eserlerinden kolaj gibi bir resim oluşturduğunu, renk, fırça darbelerini ve kompozisyonu ustaca yerleştirdiğini görüyoruz.

Şekil 2.29 Yapay Zekâ Chat GPT'nin Vincent Van Gogh Eserlerinden İlham Alarak Oluşturduğu Resim

(Kaynak:h <https://ghatgpt.com> Erişim Tarihi 24 Aralık 2024, 23:09)

Yapay zekâ ile yapılan sanat eserleri ile geleneksel yöntemlerle yapılmış sanat eserlerinin izleyici üzerinde bıraktığı etkiyi karşılaştırdığımızda elde edeceğimiz sonuçlara da baktığımızda, insanlar üzerinde düşündürücü ve hayranlık uyandırıcı bir sonuç elde ettiği görülür. Eğer bir eser, sanatçısının duygusal dünyasını ve sanat

birikimini göz önünde bulundurarak incelenecek olursa; elbette sanat eseri olma niteliği hakkında doğal olarak bir kıyaslama olacaktır. Fakat bunu yapan yapay zekâ ise nasıl bir izleyici algısı oluşturur ve izleyicide hayranlık uyandırır mı? Bu açıdan da yaklaşılması gerekmektedir. Yapay Zeka ile yapılmış ilk portre resim olan Şekil....."Portrait of Edmond de Belamy" tablosu ve geleneksel tekniklerle yapılan resimlerin katıldığı bir resim yarışmasında Yapay zekâ ile yapılmış 1. 'Iık kazanmış olan (şekil34) Theatre Opera Spatial isimli eserler izleyicide etki bırakabilmiş eserlerdir. Hatta Theaatre Opera Spatial isimli eseri Yapay Zeka ile yapıldığı anlaşılmamış, sonradan açıklığa kavuşmuş, tartışmalara yol açsa da eser ödül almış ve birincilik ile ödüllendirilmiştir.

Şekil 31'de gördüğünüz ve herhangi bir yerde yayımlanmamış olan özgün bir dışavurumcu çalışmamı yapay zeka Chat CPT'den yeniden özgün bir şekilde yorumlamasını ve resmetmesini istedim. Sonuç olarak gerçekten etkileyici bir görsel verdi.(Şeki32)

Şekil 2.30 Yapay Zeka Chat GPT'ye Yeniden Yorumlamasını İstedığım Dışavurumcu Çalışmam

(Kaynak: Kendi özgün dışavurumcu bir eserim 'Korkaklar' 24 Aralık 2024, 21:31)

Ben: bu gönderdiğim dışa vurumcu çalışmanın benzerini üretebilir misin ?

Chat CPT:” İşte yüklediğiniz resmin dışavurumcu tarzından ilham alan oluşturulan sanat eseri. Herhangi bir ayarlama istiyorsanız bana bildirin! “ şeklinde (şekil 31) görseldeki resmi Şekildeki resimden esinlenerek çok ustaca yeniden yorumlamış olduğunu gözlemlemekteyiz.

Şekil 2.31 Yapay Zeka ChatCPT’nin Şekil 31’den Esinlenerek Yeniden Yaptığı Resim

(Kaynak: <https://chatgpt.com> Erişim Tarihi 24 Aralık 2024, 21:31)

Ben: Aynı tarz ve stilleri göz önünde bulundurarak tekrar düzenler misin, aynı elden çıkmış gibi olsun lütfen.

Şekil 2.32 ChatGPT nin Tekrar Yorumlamasını İstedimde Verdiği Sonuç

(Kaynak: <http://chatgpt.com> Erişim Tarihi 24 Aralık 2024, 21:32)

Chat CPT: İşte orijinal imajınızın tarzına ve hissine uyum sağlamak için oluşturulan gözden geçirilmiş dışavurumcu parça. Daha fazla değişiklik isterseniz bana bildirin!

Yani yukarıda da gördüğümüz gibi yapay zeka gerçekten elindeki dataları kullanarak hayret verici bir ustalıklarla hem fikir almakta hem de sanatçıya fikir de verebilmekte olup, kompozisyon ve teknikte ustaca kusursuz işler yorumlamaktadır.

Şekil 2.33 Yapay Zeka Chat CPT'den Yorumlamasını İstedğim Farklı Bir Dışavurumcu Çalışmam

(Kaynak: Kendi özgün çizimlerimden bir örnek, 24 Aralık 2024, 21:32)

Ben: Bu dışavurumcu çalışmamı örnek alarak aynı teknik ve ifadeler ile çoklu figür ve tekli figür kullanarak aynı kalemde çıkmış gibi yeniden üretebilir misin? Soruma yanıt olarak; Şekil 34 Bu görseli oldukça detaylı yorumlayıp ve esinlenerek ele aldığını görüyoruz.

Şekil 2.34 Chat CPT'nin başka bir Dışavurumcu Çalışmam Olan Dışavurumcu Bir İnsan Tipten Esinlenerek Yaptığı Resim

(Kaynak: <https://chatgpt.com> Erişim Tarihi 24 Aralık 2024, 21:33)

Ben: Attığım fotoğrafın tamamen aynısı gibi üretir misin?

Chat CPT: Attığınız fotoğraf tam olarak özgün bir çalışmadır ve aynısını yeniden oluşturmak, orijinal sanat eserini birebir kopyalamak anlamına gelir. Bu, telif hakları veya sanatçı haklarına saygı çerçevesinde mümkün olmayabilir. Ancak, benzer bir tarzda ve ifadede yeni bir kompozisyon üretebilirim. Eğer belirli detaylara veya özelliklere özellikle önem veriyorsanız, lütfen bana söyleyin, buna göre çalışmayı yönlendirebilirim.

Görüldüğü üzere yapay zeka henüz orijinal olduğunu bildiği eserleri birebir kopyalayıp ama ustalıkla yorumlayarak aktarabilmektedir. Yapay Zekanın günümüzdeki sanatta ve gelecekteki sanat yolculuğumuzda bizi şaşırtacağı tartışmasız bir gerçek olmakla birlikte yorumlatmış olduğum eserlerimdeki ifadeleri ustalıkla yakalamış olması hayret vericidir.

2.3.5 Yapay Zekâ ve Geleneksel Sanat Eserlerinin İzleyici Üzerindeki Etkisi

Yapay zekâ (YZ) ve geleneksel sanat arasındaki etkileşim, günümüzün sanat dünyasının en çok tartışılan konularından biridir. Her iki yöntemle üretilen sanat eserleri, izleyici üzerinde farklı duygusal ve zihinsel algılamalarla değişik hisler uyandırır. Bu farklılıkları anlamak için, öncelikle her iki yöntemin özelliklerine ve izleyicinin algılama süreçlerine daha detaylı incelememiz gerekir.

Sanat, tarih boyunca insanlığın duygularını, düşüncelerini ve yaşantılarını ifade etmek için en etkili araçlardan biri olmuştur. Geleneksel sanat eserleri, insan yaratıcılığının ve estetik anlayışının sonucudur. Yapay zeka destekli sanat, teknolojik gelişmelerle sanat anlayışında yeni bir boyut açmıştır.

Geleneksel sanat eserleri, tarih boyunca toplumsal değerler, tarihi olayların ve kültürlerin nesilden nesillere aktarılabilmesi için bir tanık ve araç olma misyonuna sahiptir. Örneğin, Michelangelo'nun David heykeli ya da Van Gogh'un Yıldızlı Gece tablosu, yalnızca sanat eserleri değil, aynı zamanda dönemlerinin özelliklerini yansıtan kültürel sembollerdir. İzleyiciler, geleneksel sanat eserleriyle duygusal bağ kurarak geçmişini anlama ve hissedebilme duygusu uyandırır. Geleneksel sanatın izleyiciler üzerindeki en önemli etkilerinden biri, insanın ortaya koyduklarıyla sanatçı olarak becerisini eserlerinde olağanüstü yeteneklerinin görülebilmesidir.

Yapay zekâ ile üretilen sanat eserleri, sanat dünyasına yeni ve farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Yapay zekâ, karmaşık algoritmalar ve büyük veri setleri kullanarak özgün sanat eserleri oluşturur. Örneğin, 2018 yılında Christie's müzayedesinde 432.500 dolara satılan Edmond de Belamy portresi(Şekil.38), yapay zekâ destekli sanatın potansiyelini göstermiştir. Bu tür eserler, yaratıcı süreçte insan müdahalesinin sınırlarını sorgular ve sanatın ne olduğu konusunda izleyicileri yeni bir sanat algısı oluşturmaya iter. Sıradanlaşmış sanat algısı bakış açılarına daha farklı bir yönden görmeye olanak tanır.

Yapay zekâ sanatının izleyiciler üzerindeki etkisi genellikle merak ve hayranlık uyandırmak şeklindedir. Ancak bazı izleyiciler, bu eserlerin insani bir yaratıcılıktan olmadığı düşüncesiyle duygusal bağ kurmakta zorlanabilirler. Yine de YZ'nin sanatı,

sanat dünyasında çeşitliliği artırabilir. Hızla gelişen teknoloji kaçınılmaz olarak ona, uyum içerisinde kitleleri de yaratıyor, teknolojinin bu hızlı ilerleyişi karşısında birey gelişmelere uyum sağlıyor. Başka bir deyişle, bir birey olarak kitle kültürü içerisinde, sisteme dahil olmak zaten insan olmanın doğal hali olarak kendiliğinden gelişir. Benjamin'in kitle ve sanat ilişkisi açısından görüşünü şöyle belirtmiştir:

“Kitleler, kendilerini oyalayacak bir şeyler ararlar, oysa sanat, izleyicisinden kendini toplayıp odaklanmasını ister. Bu aslında herkese ortak olan bir alandır” (Benjamin, 2014, s. 75).Yapay Zeka ile sanat her ne kadar sanatın kısman demokratikleştiği algısı olsa da kısmen bu mümkün değildir. Çünkü ona erişebilmek için belli bir donanım ve imkân haricinde kültürel olarak da bilgi sahibi olunması gerekir.

2.3.6 Yapay Zeka ve Geleneksel İzleyiciler Üzerindeki Bıraktığı Etki

Yapay zekâ ve geleneksel sanatın izleyiciler üzerindeki etkileri, bireyin sanata dair beklentilerine ve algısına göre değişir. Geleneksel sanat, genellikle izleyicide geçmişe dönük bir anlam arayışı uyandırırken, YZ destekli sanat, geleceğe dair bir vizyon sunar. Yapay zekâ eserleri, teknolojinin estetik potansiyelini keşfetmek isteyen izleyicilere ilgi çekici gelirken, geleneksel eserler daha çok duygusal bir deneyim arayanlara hitap eder.Araştırmalar, geleneksel sanatın genellikle daha yüksek duygusal tepki ve estetik tatmin sağladığını, ancak yapay zekâ sanatının yenilikçi bir hayranlık duygusu uyandırarak teknolojik farkındalığı artırdığını göstermektedir. Çevrimiçi olarak yapılan bir araştırmada, yapay zekâ resimleri daha çok ilgi ve beğeni toplamıştır. Bu örneği göz önüne aldığımızda, popüler kültürün belirleyici bir etken olduğu günümüzün estetik algısı , yüksek kültürün sanat alanlarından biri olan resim sanatı için, bireyin sahip olduğu estetik anlayışının ne tür algısı ve birikimiyle karar verdiği dikkate alınmalıdır. Bu yüzeysel zevk veren bir estetik anlayışın mı yoksa; üzerinde derin düşünülmüş bir fikrin neticesinde mi verilmiş bir karar olma noktasında önem arz etmektedir. Huelsenbeck'e göre: “Sanatın ölümü, sanatın kitle toplumunda sürekli olarak eğlence ile karıştırılmasıyla ilgilidir. Kitle insanın sanatı nötrleştirmesinin bir başka yoludur bu. Sanattan zevk alması için onu sıradanlaştırması gerekir.” (Kuspit, 2006, s. 185). Huelsenbeck'in kitle kültürü ve sanatın ölümüne ilişkin söylemiş olduğu bu sözler teknoloji ile üretilen ve herkesçe ulaşılabilen bir sanatın değeri hakkında da bize fikir verebilir. Bir eseri değerlendirme işini konu

hakkında bilgisi olmayanlar değerlendirdiği takdirde, sonuçta nitelikli, eserleri ve sanatı bekleyen tehlike; basite indirgenmek, kolayca erişilmekle sıradanlaşmak, çabuk tüketmek gibi eleştiriyi de okuyabiliriz.

2.3.7 Geleneksel Sanat Eserlerinin İzleyicide Bıraktığı Etki

Geleneksel sanat eserleri ve teknikleri, binlerce yıllık bir geçmişe sahiptir. Geleneksel sanat eserleri, sanatçının içsel yaşamını, sanat deneyimini, bilgi birikimini, dünya görüşünü, el emeğini, duygu yoğunluğu kendine özgü bir bakış açısıyla ortaya çıkarmasıyla ortaya çıkarken. İzleyici, bu eserlerde sanatçının ruhunu, teknik ustalığını, kültürünü gözlemliyor ve hissediyor. El yapımı olmaları, eserlere bir dokunuş hissi ve ilk örnek oluşuyla orijinalliğini fark hissediyor. Bu durum, izleyicinin derinlemesine bir bağ kurmasına olanak tanıyor. Bu durum karşısında oluşan bir duygusal bağdan söz edebiliriz. Geleneksel sanat, genellikle sanatçının kişisel deneyimleri ve duygularını yansıtır. Bu durum, izleyicinin kendi duygularıyla empati kurmasına ve esere kişisel bir his yüklemesine ve duygusal bağ kurmasına neden olur. Geleneksel sanat eserleri, belirli bir dönemin veya kültürün değerlerini, inançlarını ve yaşam tarzını yansıtır. İzleyici, bu eserler aracılığıyla geçmişe yolculuk yapar ve farklı kültürleri öğrenme ve inceleme fırsatı bulur. El yapımı olması nedeniyle her bir geleneksel sanat eseri, ilk ve tek örnek olmasıyla eşsizdir. Bu durum, izleyicide hayranlık uyandırır ve sahip olma arzusuyla koleksiyon yapma isteği uyandırarak eserin değerini artırır diyebiliriz.

Geleneksel sanat eserlerinin izleyicide bıraktığı etki, yalnızca yüzeysel bir estetik hazla sınırlı kalmayıp, çok boyutlu bir deneyimi içermektedir. Sanatın izleyici üzerindeki etkisi, duygusal, bilişsel ve estetik unsurların bir araya gelerek oluşturduğu karmaşık bir süreçtir (Berger, 1972). İnsanlar, sanat eserlerini yalnızca bir görsellik unsuru olarak algılamaz; bunun ötesinde, eserlerle duygusal bir bağ kurarak, onların içinde barındırdığı anlamları derinlemesine keşfetme eğilimindedirler (Danto, 1981). Bu süreçte sanatın yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir boyut kazandığı da gözlemlenmektedir (Arnheim, 1969). Sanat eserleri, geçmişten günümüze, farklı kültürel bağlamlarda insanların duygu dünyasını şekillendiren ve onların estetik algılarını besleyen unsurlar olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir (Gombrich, 1995).

Sanat eserleriyle izleyici arasındaki ilişki, belirli bir mekânda ve belirli koşullar altında şekillenir. Örneğin, bir müzeye ya da sanat galerisine giden izleyicinin eserle kurduğu etkileşim, günlük yaşamın sıradan mekânlarında karşılaştığı sanat eserlerine göre çok daha yoğun olabilir (Malraux, 1951). Yapılan araştırmalar, müzelerin ve sergilerin sanatın izleyici tarafından algılanma biçimini derinleştiren özel ortamlar sunduğunu göstermektedir (Dewey, 1934). Bu tür mekânlar, izleyicilere yalnızca sanatı gözlemlene imkânı tanımakla kalmaz, aynı zamanda onları eserleri anlamaya ve yorumlamaya teşvik eden bir atmosfer sunar (Hein, 1998).

Sanat eserlerinin izleyicide bıraktığı etki yalnızca bireysel bir deneyim olarak kalmaz; aynı zamanda, kolektif bir bilinç oluşturma gücüne de sahiptir (Benjamin, 1936). Örneğin, bir tablo ya da heykel, sadece sanatçının kendi iç dünyasının bir yansıması olmakla kalmaz, aynı zamanda belirli bir dönemin ruhunu ve toplumsal olaylarını da yansıtabilir (Clark, 1973). Böylece sanat, izleyiciyi yalnızca bireysel düzeyde etkilemekle kalmayıp, ona ait olduğu toplumun ortak hafızasını hatırlatma ve bu hafıza içinde yeni anlamlar yaratma işlevini de üstlenir (Foucault, 1983).

Sanatın izleyici üzerindeki etkisini artıran önemli faktörlerden biri de, sanat eserlerinin sunum biçimidir. Bir eserin dijital ortamda mı, bir müzede mi, yoksa kamusal bir alanda mı sergilendiği, izleyicinin o eseri algılama ve onunla kurduğu bağın doğasını değiştirebilir (McLuhan, 1964). Sanatın farklı disiplinlerle etkileşimi de izleyici deneyimini şekillendiren unsurlar arasındadır (Bourriaud, 1998). Özellikle çağdaş sanat pratiklerinde sanatçılar, izleyiciyi doğrudan eserlerin bir parçası haline getiren interaktif deneyimler sunarak, geleneksel sanat anlayışının sınırlarını genişletmektedirler (Bishop, 2005).

Sanat eserleri ile izleyici arasında gelişen etkileşim, empati ve kimlik bağlantısının oluşmasına da katkıda bulunmaktadır. Bir sanat eserinin içinde barındırdığı duygular ve temalar, izleyicinin kendi yaşam deneyimleriyle örtüştüğünde, sanatın bireysel anlamda daha güçlü bir etki yarattığı görülmektedir (Freedberg, 1989). Bu etkileşim, izleyicinin eserle özdeşleşmesine, eserin içeriğine daha yoğun bir şekilde bağlanmasına olanak tanır (Barthes, 1977).

Geleneksel sanat eserlerinin izleyici üzerindeki etkisi, sadece estetik bir hazla sınırlı kalmayıp, bireyin duygu dünyasını, bilişsel süreçlerini ve sosyal algısını

etkileyen çok yönlü bir deneyim sunmaktadır. Sanat eserleriyle geçirilen zaman, mekânın atmosferi, sanatın sunum biçimi ve izleyicinin geçmiş deneyimleri gibi birçok faktör, sanatın birey üzerindeki etkisini şekillendiren unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanatın bu çok yönlü etkileri, hem bireysel düzeyde bir farkındalık yaratmakta hem de toplumsal hafızayı şekillendirmektedir (Adorno, 1997).

2.3.8 Yapay Zekâ ile Üretilen Sanat Eserlerinin Etkisi

Yapay zekâ ile üretilen sanat eserleri, büyük verilerden analiz edilerek yeni ve özgün görseller ortaya çıkarır. Bu eserler, genellikle belirli algoritmalarla elde edilen bir süreç sonucu oluşur ve sonsuz sayıda olasılıklarla yeniden veri oluşturulabilen bir yöntemle sahip olup, sürekli yenilenen ve öğrenen bir sisteme sahiptir. Yapay zekâ, insanın hayal gücünün ötesinde kombinasyonlar yaparak tamamen yeni ve sıra dışı görsel deneyimler sunabilir. Yapay zekâ tarafından üretilen sanat, genellikle kişisel bir anlatımdan yoksundur. Bu durum, eserin daha nesnel ve soyut bir yorumlanmasına olanak tanır. Yapay zekâ sayesinde herkes, kendi sanat eserini kolayca üretebilir ve paylaşabilir. Bu durum, sanatın herkes tarafından kolayca erişilebilir olmasına katkı sağlar. Yapay zekâ ile üretilen eserler için teknolojiye bir hayranlık duyma, izleyicide gözlenebilecek en doğal sonuçtur. Algoritmaların ve eldeki verilerin sonsuz sayıda özgün işler çıkarabilmesi düşüncesi izleyicide bir hayranlık uyandırır da ancak; insan eliyle yapılmış olmaması duygusal açıdan sahiplenme noktasında eksiklik uyandırabilir. Sonuç olarak, geleneksel sanat eserleri, genellikle daha güçlü bir duygusal bağ kurarken, yapay zeka sanatı daha çok zihinsel bir ilgi uyandırır diyebiliriz. Her iki yöntem de özgün eserler ortaya çıkarabilir ancak geleneksel sanatın özgünlüğü, sanatçının kişisel dokunuşuyla daha fazla değer katar. Yapay zekâ sanatı, daha geniş kitlelere ulaşma potansiyeli sunarken değer olarak sıradanlaştırırken, geleneksel sanat eserlerinin değeri, genellikle sanatçının ünü, eserin tekliği ve üretildiği dönemin önemi gibi faktörlere bağlıdır. Yapay zekâ sanatının değeri ise henüz tam olarak belirlenmemiş olsa da hazır verilerin birleştirilmesi noktasında herkesin deneyerek yapabildiği bir yöntem olmasıyla biraz daha sıradan olacağı gibi bir durum şimdilik öngörülebilir.

Sonuç olarak, yapay zekâ ve geleneksel sanat, izleyici üzerinde farklı etkiler yaratır. İzleyicinin tercihi, kişisel zevklerine, sanata yaklaşımına ve kültürel arka planına bağlıdır. Her iki yöntemin de kendine özgü avantajları ve dezavantajları vardır.

Önemli olan, sanatın çeşitliliğini kabul etmek ve her iki yöntemi de birer sanat formu olarak değerlendirmektir.

2.4 Yapay Zekâ ve Dışavurumculuk

Yapay zekâ ve dışavurumculuk arasındaki ilişki, sanatsal ifadenin evrimini ve yaratıcı süreçlerin yeniden tanımlanmasını teşvik etmektedir. Dışavurumculuk, sanatçının içsel duygularını ve izlenimlerini dışavurduğu bir sanat akımı olarak bilinirken, yapay zekâ bu duyguları farklı bir perspektiften ele alarak, daha önce keşfedilmemiş yaratıcı olanaklar sunmaktadır. Yapay zekâ, sanatsal yaratıcılığı desteklemekle kalmayıp, aynı zamanda sanatçıların düşünsel süreçlerini ve dışavurum yeteneklerini zenginleştirerek, izleyicilere daha derin bir estetik deneyim yaşatmaktadır (Samo & Highhouse, 2023). Bu durum, izleyici ve sanat eseri arasındaki etkileşimi artırmakta ve yeni deneysel sanat formlarını ortaya çıkarmaktadır (Drake & Jose, 2023).

Bununla birlikte, yapay zekânın dışavurumculuk üzerindeki etkileri yalnızca yaratıcı sürecin bir parçası ile sınırlı değildir. Yapay zekâ, sanatın genellikle öznel olan doğasını sorgulatarak, izleyicilerin estetik değerlendirmelerini de etkilemektedir. Yapay zekâ tarafından üretilen sanat eserlerinde, izleyicilerin takdir düzeyi, bu eserlerin beğeni ve duygusal deneyim gibi estetik yargı faktörlerine bağlı olarak farklılıklar göstermektedir (Grassini, 2024; Dio et al., 2023). Araştırmalar, insan sanat eserleri ile yapay zekâ tarafından üretilen eserler arasında belirgin duygusal ve estetik farklar olduğunu ortaya koymuştur; izleyiciler genellikle insan yapımı sanat eserlerine daha olumlu tepkiler vermektedir (Samo & Highhouse, 2023).

Yapay zekâ, estetik deneyimlerimizi dönüştürme potansiyeli taşıdığı gibi, aynı zamanda yaratıcı sürecin geleceği üzerine etik tartışmaları da gündeme getirmektedir. Yapay zekânın sanat üretimindeki rolü, yaratıcılık ve özgünlük kavramlarını sorgulatırken, aynı zamanda sanat eseri üzerindeki otorite ve mülkiyet konularını da karmaşık hale getirmektedir (Epstein et al., 2020; Chen, 2023). Örneğin, yapay zekâ destekli sanat eserlerinin kime ait olduğu konusu hâlâ tartışmalıdır; sanatçının mı, programı geliştiren kişinin mi, yoksa yapay zekânın kendisinin mi sanatçı olarak kabul edilmesi gerektiği sorusu, sanat dünyasında büyük bir yankı uyandırmaktadır. Bununla birlikte, yapay zekâ aracılığıyla üretilen sanat eserleri, insan yaratıcılığını tamamlayıcı

bir unsur olarak görülebilir mi, yoksa insan yaratıcılığının yerine geçebilir mi sorusu da günümüzde sanat felsefesinin önemli tartışma konularından biri hâline gelmiştir.

Bunun yanı sıra, yapay zekâ destekli sanatsal üretimin, sanatçının yaratıcı sürecine nasıl etki ettiği de ele alınması gereken bir konudur. Geleneksel dışavurumculuk, sanatçının kişisel ve içsel duygularını doğrudan yansıtan bir tarz iken, yapay zekâ tarafından üretilen eserlerde bu doğrudan yansıtma sürecinin nasıl gerçekleştiği belirsizdir. Algoritmaların belirli veri kümelerinden öğrenerek oluşturduğu sanat eserleri, özgünlük açısından nasıl değerlendirilmeli? Sanatçının ruh hâlini ve bireysel anlatımını yapay zekâ aracılığıyla dışa vurması, sanatın tanımını nasıl değiştirebilir? Bu tür sorular, yapay zekâ ve dışavurumculuğun kesişim noktasında derinlemesine incelenmesi gereken meselelerdir.

Ayrıca, yapay zekânın sanatsal üretim sürecine dâhil olmasıyla birlikte, sanatın izleyici tarafından algılanış biçimi de dönüşüme uğramaktadır. Yapay zekâ tarafından üretilen eserler, izleyicinin eserin ardındaki insan faktörünü sorgulamasına neden olabilir. İnsan eliyle yapılan eserlerde sanatçının duyguları, geçmişi ve sanatsal niyetleri göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılırken, yapay zekâ destekli eserlerde bu bağlam kaybolabilmektedir. Bu durum, izleyicinin sanat eserine yüklediği anlamı ve sanat ile kurduğu duygusal bağı nasıl değiştirebilir? Yapay zekâ ile üretilen sanatın, insan duyarlılığına ne ölçüde hitap ettiği ve bu eserlerin sanat olarak kabul edilip edilmeyeceği, gelecekte sanat dünyasında önemli tartışma başlıkları olmaya devam edecektir.

Yapay zekânın dışavurumculuk üzerindeki etkileri, yalnızca yeni eserlerin ortaya çıkmasında değil, aynı zamanda sanatın algılanma biçimlerinde de değişiklikler yaratmaktadır. Yapay zekâ, sanatçıların üretim süreçlerini genişleterek, onların düşünsel ufuklarını açmakta ve sanatın sınırlarını yeniden tanımlamaktadır. Ancak bu süreç, aynı zamanda sanatın özünü ve işlevini sorgulatarak izleyicilere ve sanatçılara yeni düşünsel yollar açmaktadır (Shojaei et al., 2024; Chatterjee, 2022). Yapay zekâ ve dışavurumculuğun kesiştiği bu noktada, sanatın geleceğine dair yeni perspektifler geliştirmek kaçınılmaz hale gelmektedir. Sanat dünyasının bu yeni paradigma ile nasıl başa çıkacağı, sanatçılar, eleştirmenler ve izleyiciler tarafından şekillenecek ve sanatın evrimi için belirleyici olacaktır.

2.5 Yapay Zekâ

Yapay zeka, insan zekâsının çeşitli fonksiyonlarını taklit edebilme yeteneğine sahip bilgisayar sistemleri ve yazılımlarını ifade eder. Bu teknoloji, bilgiyi analiz etme, öğrenme, problem çözme ve karar verme gibi bilişsel yetenekleri geliştirmek için algoritmalar ve çeşitli modelleme teknikleri kullanır (Ekrem & Daşıkân, 2021). Yapay zekanın temel özelliklerinden biri, büyük veri setlerini hızlı ve etkili bir şekilde işleyebilmesi ve bu verilerden anlamlı sonuçlar ve tahminler çıkarabilmesidir (Ekrem & Daşıkân, 2021).

Yapay zeka, genellikle iki ana bileşene ayrılabilir: makine öğrenimi ve derin öğrenme. Makine öğrenimi, sistemlerin belli verilerle eğitilerek tahminler yapabilmesine olanak tanırken, derin öğrenme, daha karmaşık veri setlerinden öğrenmeyi sağlayan çok katmanlı yapay sinir ağları kullanmaktadır (Yılmaz & Yılmaz, 2023).

Yapay zekanın farklı türleri arasında öneri sistemleri, doğal dil işleme, görüntü tanıma ve otonom araç teknolojileri gibi çeşitli uygulamalar bulunur. Bu türler, yapay zekanın farklı alanlarda nasıl kullanıldığını ve topluma hangi şekillerde entegre edilebileceğini göstermektedir (Salvarlı & KAYIŞKAN, 2022). Özellikle doğal dil işleme, insan dilini anlamak ve işlemek için yapay zekânın kullanıldığı bir alan olup, sesli asistanlar ve yazılı metin analizi gibi uygulamalarla yaygın olarak kullanılmaktadır (Ekrem & Daşıkân, 2021). Görüntü tanıma ise, yapay zekanın görsel verileri analiz etmesini sağlayarak güvenlik sistemlerinden sağlık hizmetlerine kadar geniş bir yelpazeye hizmet etmektedir (Ekrem & Daşıkân, 2021).

Yapay zekanın eğitim, sağlık, ulaşım ve üretim gibi birçok sektörde önemli uygulamaları bulunmaktadır. Eğitim alanında, yapay zeka, öğrenci öğrenme süreçlerini desteklemek ve özelleştirilmiş öğretim yöntemleri geliştirmek için kullanılabilir (Taşçı & DURMUŞÇELEBİ, 2020). Sağlık sektöründe ise, hastalık teşhisi ve tedavi süreçlerini hızlandırmak amacıyla yapay zeka kullanılmakta, böylece daha iyi sağlık sonuçları elde edilmektedir (Yılmaz et al., 2021). Ulaşımında ise, otonom araç teknolojileri insanların günlük yaşamını kolaylaştıracak yenilikçi çözümler sunmakta ve ulaşım sektöründe devrim yaratmaktadır (Ekrem & Daşıkân, 2021).

Yapay zeka, insan zekasının çeşitli fonksiyonlarını taklit edebilme kapasitesi sayesinde birçok alanda önemli bir rol oynamaktadır. Gelecek yıllarda, yapay zekanın daha da genişlemesi ve daha karmaşık sorunları çözebilme yeteneği, çeşitli endüstrilere ve sosyal hayata daha fazla etki yapacağı öngörülmektedir (Özsezer & Mermer, 2023).

Yapay zekâ, bilgisayar sistemlerinin insan zekâsının çeşitli işlevlerini taklit edebilmesini sağlayan bir teknoloji alanıdır. Bu teknoloji, bilgi işleme süreçlerini daha etkili hale getirmek amacıyla veri analizi, makine öğrenimi, doğal dil işleme, görüntü tanıma ve karar destek sistemleri gibi birçok yöntemi içerir. Yapay zekâ, büyük miktarda veriyi hızla işleyerek bu verilerden anlamlı sonuçlar çıkarabilme yeteneğine sahiptir. Bu sayede, çeşitli sektörlerde daha verimli ve etkili süreçlerin oluşturulmasına olanak tanımaktadır. Günümüzde yapay zekâ, otomatik karar verme mekanizmalarını geliştirerek insan hatalarını en aza indirmekte ve iş süreçlerinin daha hızlı, güvenilir ve hatasız bir şekilde yürütülmesini sağlamaktadır (Can & Sezgin, 2024).

Yapay zekanın uygulama alanları oldukça geniş bir yelpazeye yayılmaktadır ve günümüzde sağlık, finans, eğitim, üretim, ulaşım ve pazarlama gibi birçok sektörde etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Özellikle sağlık alanında, yapay zekâ hastalık teşhisi, tedavi planlaması ve hasta takibi gibi kritik görevleri üstlenmektedir. Tıp alanında kullanılan YZ algoritmaları, doktorların daha doğru teşhisler koymasını sağlarken, hasta verilerini analiz ederek bireysel sağlık planlarının oluşturulmasına katkıda bulunur. Yapay zekâ destekli görüntü işleme teknolojileri, tıbbi taramaları analiz ederek kanser gibi hastalıkların erken teşhis edilmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca, kişisel sağlık asistanları ve hasta takip sistemleri sayesinde hastalar uzaktan izlenebilir, böylece sağlık hizmetlerinin etkinliği artırılabilir (Diri, 2024; Çalık et al., 2024).

Finans sektöründe yapay zekâ, risk değerlendirme, dolandırıcılık tespiti ve piyasa tahminleri gibi alanlarda önemli bir rol oynamaktadır. Bankalar ve yatırım kuruluşları, YZ destekli sistemleri kullanarak müşteri davranışlarını analiz etmekte, kredi risklerini değerlendirmekte ve finansal dolandırıcılıkları önlemektedir. Aynı zamanda algoritmik ticaret sistemleri, piyasa trendlerini analiz ederek daha hızlı ve bilinçli yatırım kararları alınmasına yardımcı olmaktadır. Bu süreçler, finansal

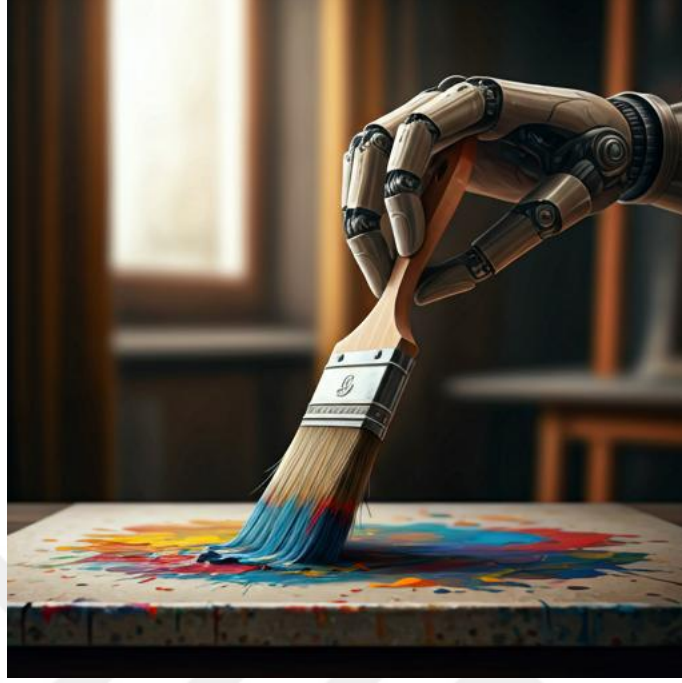
kurumların operasyonel verimliliğini artırmakta ve müşterilere daha güvenli bir hizmet sunmalarına olanak tanımaktadır (Can & Sezgin, 2024).

Eğitim alanında yapay zekâ, öğrenme süreçlerini daha bireyselleştirilmiş ve etkili hale getirmek için kullanılmaktadır. YZ destekli akıllı eğitim sistemleri, öğrencilerin performanslarını analiz ederek onların güçlü ve zayıf yönlerini belirleyebilmekte ve kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunmaktadır. Örneğin, yapay zekâ tabanlı adaptif öğrenme platformları, öğrencilerin hızlarına ve öğrenme stillerine göre içerik önererek daha verimli bir eğitim süreci sunmaktadır. Ayrıca, öğretmenlere eğitim materyalleri ve öğrenci değerlendirmeleri konusunda destek sağlayan otomatik değerlendirme sistemleri de Yapay zekanın eğitim sektöründeki katkılarından biridir (Tufan, 2025).

Üretim ve sanayi sektöründe yapay zekâ, robotik sistemlerin entegrasyonu ve akıllı fabrikaların oluşturulmasıyla süreçlerin daha verimli ve maliyet etkin hale gelmesini sağlamaktadır. Yapay zeka destekli otomasyon sistemleri, üretim hatlarında makinelerin bakım ihtiyacını önceden tahmin edebilmekte ve arıza risklerini en aza indirerek üretim süreçlerinin kesintisiz devam etmesine yardımcı olmaktadır. Akıllı robotlar, montaj, kalite kontrol ve paketleme gibi işlemleri hızla ve hatasız bir şekilde gerçekleştirerek insan gücüne olan bağımlılığı azaltmaktadır. Bu gelişmeler, işletmelerin maliyetlerini düşürerek rekabet avantajı elde etmelerini sağlarken, üretim süreçlerinde verimliliği artırmaktadır (Fındıkcı & Kavacık, 2024; Tunçkaya, 2020).

Sonuç olarak, yapay zekâ teknolojisi günümüzde birçok sektörde devrim niteliğinde değişimlere yol açmaktadır. Sağlık, finans, eğitim ve üretim gibi alanlarda sunduğu avantajlar sayesinde iş süreçlerini hızlandırmakta, verimliliği artırmakta ve insan hatalarını en aza indirmektedir. Yapay zekânın gelişimi, gelecekte daha da genişleyerek hayatın her alanına daha fazla nüfuz edecek ve hem bireyler hem de kurumlar için yeni fırsatlar yaratacaktır. Yapay zekâ, etik ve güvenlik konularında da dikkatli bir şekilde ele alındığında, toplumun birçok sorununa yenilikçi çözümler sunma potansiyeline sahiptir (Yegen, 2023).

2.6 Yapay Zeka ve Sanat İlişkisi

Şekil 2.35 Yapay zeka Gemini Uygulamasından Tarif Ederek Yaptığım Yapay Zekâ ve Resim Sanatının İlişkisi Konulu Bir Resim

(Kaynak: <http://gemini.google.com/app?hl=tr> Erişim Tarihi 8 Aralık 2024, 20:41)

Yapay zekâ teknolojisi, sanat alanında yeni olanaklar sunmakla beraber yeni sanatsal ifade alanları için imkân yaratır. Yapay zekânın sanat üretmek için kullanılması düşüncesi eskiden beri vardır. Sanatçı Harold Cohen tarafından 1973 yılında yazılan bilgisayar programı AARON, özgün ve sanatsal görüntüler oluşturmaktadır. Aaron'un yazılımı John McCarthy'nin ürettiği LISP programlama sistemiyle gerçekleştirilmiştir” (Wikipedia, 2019).

Cohen'in oluşturduğu algoritmalarla program çalıştırıldıktan sonra, sonsuz sayıda farklı çizimler yapabilmektedir. İlk zamanlarda AARON sadece siyah çizgiler çizebilmiş ve daha sonra renkler eklenmiştir. “İlerleyen zamanlarda AARON, Cohen'den bağımsız olarak çalışmaya başlamış, ve Cohen'in sanatsal tavrından oldukça farklı üretimler gerçekleştirmiştir

İngiliz bilgisayar bilimci Simon Colton'un yazmaya 2001'de başladığı The Painting Fool (resim yapan budala) programı ile olarak fotoğraf kütüphaneleri ile

“duygu durumlarını” alıp o duyguya uyumlu resimler üretmektedir. Bu çalışmalar gerçek ve online galerilerde sergilenmiştir. 2019 Haziran ayında “ilk ultra gerçekçi robot sanatçı olarak kabul edilen Aida” tanıtılmıştır. Mekanik yetenekleri, yapay zekâ tabanlı algoritmalarla birleştğinde, çizmesine, boyamasına ve heykel yapmasına olanak sağlamaktadır. Kalem kullanarak insanları çizebilmektedir. Aida’nın çalışmaları ve ilk kişisel sergisi, “Unsecured Futures”, 2019 Temmuz ayında Oxford Üniversitesinde sergilenmiştir. Aida gerçek bir insan duygu ve düşüncesine sahip değil ancak, serginin organizatörleri, Aida’nın gelişmekte olan teknolojilerinin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Yapay zekâyla çalışan bir robot resimler üretmeyi başarmıştır ve ortaya konan ürünler ise beğeni toplamıştır. . Harold Cohen’in tasarladığı AARON’un gelişiminde özgün işler üretebildiği, üç boyutlu figürleri konumlandırabildiği, müdahale yapılmadan sayısız çizimler yapabildiği, renkli çalışmalar üretebildiği ve bu çalışmaların büyük müzelerde sergilenmiştir. “Aida” Robot sanatçı olarak kabul edilmiş ve ilk kişisel sergisi Oxford Üniversitesinde sergilenmiştir. Yapay zekânın yaptığı eserlerin olduğu bu sergi birçok insanın beğenisini kazanmıştır Yapay Zekanın bir çok sanat dalı için önemli bir ilham kaynağı olabileceğini savunan ressam Ebru Güve bir röportajında şunu ifade etmiştir: “Yapay zeka, sanatçılara yeni ifade biçimleri ve yaratıcı süreçler sunarak, sınırsız bir ilham kaynağı olabilir. Yapay Zeka'nın sunduğu bu yeni perspektifler, sanatçıların kendi yeteneklerini ve yaratıcılıklarını daha da geliştirmelerine olanak tanır” Daha da çoğaltılabilecek örneklerin tamamı yapay zekânın sanatsal üretimde kullanıldığı çalışmaların resim galerilerinde, müzik albümlerinde, şiir kitaplarında ve başka alalarda da var olmaya başladığını insanlar tarafından beğenildiğini göstermektedir. Yapay zekânın sanatsal üretimde farklı yöntemlerle önceden tahmin edilemeyen özgün sonuçlara ulaşma yeteneği, sayısız varyasyon üretebilme avantajlarına sahip olduğu için oldukça cazip bir sanat malzemesi haline dönüşeceği ifade edilebilir.

2.7 Yapay Zekânın Sanatta Kullanımında Sanatçının Rolü

Günümüzde sanat disiplinlerinin çoğu kendi tarzında eserler ortaya koymaktadır. Bu eserleri ortaya koyarken, sanatçının yaratıcılığı, deneyimi kültürel birikim, alanındaki bilgi birikimi, hızlı hızlı gelişen çağın yapay zekayla şekillenmesinden sonra beraber kullanılma imkânı sağlamıştır. Bu durum sürekli gelişen yazılım ve donanımların sürekli yaratıcılık alanında pek çok avantaj

sağlamaktadır. Sanatçılar, tasarladığı çizim robotunu eğiterek robotun sanatsal çalışmalar üretmesini sağlayabilmektedir. Sanatçı, bu süreçte bilimsel bilgiyi kullanmakta, bilim insanları, tasarımcı, programcı gibi farklı disiplinlerle birlikte çalışmakta ve farklı disiplinlerin birleştiği bir durumda daha etkin bir şekilde işlerini üretmektedir. Bu gelişmeler sanatçının özgünlüğünü ve yaratıcılık sınırlarını geliştirmekte, sıradışı sonuçla elde edebilmesini sağlamaktadır (Güney ve Havuz, 2020).

Yapay sinir ağları, derin öğrenme, makine öğrenmesi ve yapay zekâ algoritmalarının kullanıldığı sanat üretimleri, sanatçının ya da tasarımcının müdahalesinin olmadığı ya da çok az olduğu sistemlerdir. Geçmişten günümüze gerçekleşen kültürel dönüşümler ve teknolojik gelişmeler ortaya çıkan yeni yapılanma insanların sanatı, bilimi ve teknolojiyi bir arada düşüncelerini gerekli kılmaktadır. Bugünün yeni sanatsal üretimlerini geleneksel sanat üretim yöntemleri ile kıyaslamak veya değerlendirmek uygun olmayacaktır. Yapay zekânın kullanıldığı sanat üretimleri de bilgisayar teknolojilerinin gelişmesiyle ortaya çıkan ve sanatçılara yeni alanlar açar (Gülpınar ve Boyraz, 2024).

Yapay zekâ, bilinç, olgusundan uzak yazılımdan oluşan, insan beyninin çalışma prensibinin taklidine dayalı biyolojik olmayan sistematik bir dille çalışan farklı alan uzmanlarının birlikte ürettiği dijital teknolojilerdir. Bilim insanlarının, beyinin çalışma prensiplerini çözümleyebildiği yazılım diline bilgisayarlar aracılığıyla uyarlayabildiği ölçüde gelişir. İnsanın ürettiği teknoloji insanın kendi performans limitini aklı sayesinde aşma çabasıdır. Akılda tutma ve hesaplama aklı sayesinde üretilen her teknolojik yenilik gibi yapay zekâ teknolojileri de günlük yaşamda yeni kullanım alanları oluşturmuştur. Eğitim, sağlık, ulaşım, hukuk ve daha birçok alanda yapay zekâ uygulamaları görülmektedir. Sürücüsü olmayan araçlar, hastaların kendi sağlıklarını kontrol etmeleri için yapay zekâ temelli sağlık uygulamaları, uyarı veren otomatik cihazlar, güvenlik sistemleri gibi alanlarda da hayatımızı kolaylaştıran uygulamalar gelişti ve gelişmeye devam etmektedir. Tabii ki bu gelişen sistemler günlük hayatımızı kolaylaştırdığı gibi sanat alanında da sanat hayatını kolaylaştıran teknikler, olağan dışı gelişmeler, sıra dışı tasarımlar, Hayal edilemeyeni ortaya koymak gibi sanatçının işini kolaylaştıran çeşitli parlak fikirler veren bir işlev sunan yapay zekâ sanatı bir açıdan da sanatçının işini bu kadar kolaylaştırırken sanatçıyı düşünsel ve tekniksel olarak

kendi başına yetme, üretme, yeteneğini köreltebilir. Fakat buna sadece bu yönden bakmaksızın sanata olan katkısı yadsınamayacak derecede olağan dışı ve inanılmazdır. Sanatı değişime uğratmış, yeni sanatsal ifadelerin doğmasına zemin hazırlamıştır. Değişen sanat için aynı zamanda sanatçının değişimini de mecbur kılmıştır (Gülpınar ve Boyraz, 2024).

Yapay zekâ teknolojilerinin gelişmesi ve yaşamımızda yer edinmesiyle birlikte sanatçıların teknolojileri, sanatsal üretim sürecini kullanmaya , resim yapmak yerine resim yapan robotik çalışmalar ve yazılımları kullandıkları görülmektedir. Sanatçılar, çalışmalarını üretirken robotik -genetik bilimcilerden, mühendislerden, veri bilimcilerden, yazılım uzmanlarından destek almak suretiyle bu eserleri yapmaktadır. Makine öğrenmesi ve derin öğrenme teknolojilerini bünyesinde barındıran yapay zekâ sistemleri, sanatçıların kullandıkları donanımlarla sanatçının elde etmek istediği, yapmayı planladığı sanatsal eser değişikliğe uğramakta, sanatçının öngöremediği sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Yani bir nevi sonuç sanatçıya da sürpriz olmaktadır. Yapay zeka kendinde bulunan algoritmaları, yetileri, son derece sınırsız sayıda ve özgün yapıda işler ortaya koyabilmektedir. Bu sonuç sanatçının verdiği direktif dışında yapay zekanın kendi algısıyla sınırlı kalabilmektedir (Güney ve Havuz, 2020).

Yapay zeka ve sanat dediğimizde gene insan ürünü olan yapay zekanın insan hayatında var olup devam edebileceği gibi sanatta da aynı kalıcı kalıcılığı sağlayacağını öngörebiliriz. Çünkü yapay zeka insan hayatını bu denli kolaylaştırdıktan sonra vazgeçilmez olacağı aşıkardır. Bugün bile pek çok akım için yapay zekadan yardım aldığımız takdirde memnun edici sonuçlar alabilmekteyiz. Yani sanatı ilerleten ,destekleyen bir konumdadır.

Sanat nedir sorusuna sanatı icra eden kimseler için yanıt bulması oldukça zor bir sorudur. Yüzyıllarca bu soruya farklı yanıtlar verilmiştir. Günümüz çağdaş tanımı “Sanat, estetik bilincin Artık bir refakatçi öge olmayıp temel amaç olduğu profesyonel bir faaliyet alanıdır.” (FelsefeninTemelleri,423)

Yaşamımızda nerdeyse tüm işlerimizi kolaylaştıran makineler son yıllarda hayatımızda daha fazla alanda kullanılır hale gelmeye başladı. Özellikle "akıllı" sıfatına sahip olanlar insan akli ve becerileriyle yarışıyor. Bu durum da insan-makine rekabeti gündemi oluşturmaya ve konunun daha da derinleşmesine neden oluyor. Bu

rekabette en merak edilen sorulardan biri, akıllı makinelerin insanlar gibi sıra dışı düşünüp sanat eserleri ortaya koyabilir mi? En basit ifadeyle yapay zekâ “sanatçı” olarak kabul edilir mi?

2.8 Yapay Zekâ ile Tasarlanmış İşler Sanat Eseri Midir?

Yapay zekâ aracılığıyla oluşturulan sanat eserlerine “yapay zekâ sanat eseri” deniyor. Şimdi bu tasarımların sınırlılıkları, sınırsızlıkları, sanat değeri taşıyabilme misyonunu çeşitli uzman görüşleri olarak değerlendireceğiz: Yapay zekâ ile hazırlanan tasarımlar, grafik ürünler, sanatçılar ve tasarımların gidişatı üzerine grafik sanatı ve yapay zekâ alanında bilgi sahibi uzmanlara sorulan sorular şöyledir:

1.Yapay zekâ ile hazırlanan dergi kapakları veya herhangi bir basılı tasarım hakkındaki görüşleriniz nelerdir, Bunların sanatsal ya da teknolojik bir görsel olduğunu mu düşünüyorsunuz?

2.Sizce yapay zekâ görsellerini hazırlayanlar, sanatçı ya da tasarımcı mıdır?

3.Sizce ileriki yapay zekâ tasarımlarında Resim Sanatı akımları gibi (Sürrealizm, Bauhaus,

Fütürizm, gibi) akımlar olacak mı?

4.Düşünerek tasarladıklarımızı yapay zekâ ile tasarlamak sizce sanat mıdır?

5.Bir sanatçının kendine ait rengiyle, fırça iziyle, dokusuyla bir tarzı vardır, sizce yapay zekâ bunu yapabilecek mi?

Gelişim Üniversitesi Grafik Tasarımı Bölümü Dr. Öğretim Üyesi Nuri Sezer:’

-Yapay zekâ ile hazırlanan dergi kapakları veya herhangi bir basılı tasarım hakkındaki görüşleriniz nelerdir?’’ Sorusuna yanıt olarak:

-’Sanatsal görsel olduğunu düşünmüyorum. Çünkü, onun tasarımlarını düşünce olarak belirleyen siz, ama uygulamasını yapan sanal zekaya başka bir tasarımcının tasarladığı yüklediği görsellerdir, sizin değil. Sanatçı hem kendi düşünür hem de kendi yapar. ‘’şeklinde değerlendirmiş olup yapay zekanın kendi düşünmediği

verilerden hareketle aynı zamanda başkalarının düşündüklerinin ve başkalarının tasarladıklarının birleşimiyle ‘ortaya konan ürün olması ‘onun ne kadar estetik olursa olsun sanat değeri taşımayacağını düşünmekte olduğunun haklı eleştirisini görürüz.

‘’-Sizce yapay zekâ görsellerini tasarlayanlar, sanatçı mı ya da tasarımcı mıdır?’’

-Teknoloji olarak düşünüyorum, sanatla bir ilgisi yok. Yapay zekâ görsellerini tasarlayan kişinin yaptığı işe göre, farklı olduğu için, sanatta olabilir, bazen telefonla çekilmiş fotoğrafın bile uygulama için öylesine konmuş görseller karşımıza çıkmakta, o da sanat ve tasarımı bozmaktadır.’’

-Sizce ileriki yapay zekâ tasarımlarında Resim Sanatı akımları gibi akımlar olacak mı?

Sorusuna: ‘Yapay zekada ileri aşamada tabi ki akımlar olacak, yapılan işlerde verilen komutlar doğrultusunda işler oralara kadar gelecek.’’

Düşünerek tasarladıklarımızı yapay zekâ ile tasarlamak sizce sanat mıdır? Sorusuna da:

‘’-Düşünerek yapay zekayla yapılan tasarımlar sanat değildir, düşünceden ileri gitmez sebebi,

-Tasarımlar başka bir kişinin elinden çıkacaktır. Sanat hem beyin hem de el işidir.’’

-Bir sanatçının kendine ait rengiyle, fırça iziyle, dokusuyla bir tarzı vardır, sizce yapay zekâ bunu yapabilecek mi? sorusuna:

‘‘Yapay zekada fırça iziniz olmayacak, sadece akımları örnek alacaklar, bence sanatçının yapmak istediği kendi fırça izi olamayacak.’’ Cevaplarını vermiştir.

Aynı sorulara Arel Üniversitesinden Grafik Tasarımı Bölümü Doç. Dr. Ülkü Gezer şu cevapları vermiştir:

1. soruda ‘‘ Yapay zekâ ile hazırlanan dergi kapakları veya herhangi bir basılı tasarım hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Sorulan soruma cevap olarak:

-‘Çalışmanın durumuna göre, her iki türlü de sonuçlanabileceklerini düşünüyorum. Yani sanatsal (veya tasarımsal demek daha doğru belki) açıdan da geçerli ve yeterli olma şansları vardır bence.

2. Soruya, ‘ Sizce yapay zekâ görsellerini hazırlayanlar, sanatçı ya da tasarımcı mıdır? Sorusuna cevap olarak:

- ‘Yapay zekâ görsellerini hazırlayanlar sanatçılar veya tasarımcılar da olabiliyorlar, meraklı herhangi bir kişi de olabiliyor.’

3. Soruya, Sizce ileriki yapay zekâ tasarımlarında Resim Sanatı akımları gibi (Sürrealizm, Bauhaus, Fütürizm, gibi) akımlar olacak mı? Sorusuna cevap olarak:

- ‘İleriki yapay zekâ tasarımlarla resimlerdeki akımlar gibi olup olmayacağı konusunda fikir yürütmek zor. Sanırım bildiğimiz anlamda akımlar oluşmayacaktır, şu anda öngöremediğimiz kategorilerde sonuçlar elde edebilir diye düşünüyorum.’

4. soruya ‘ Düşünerek tasarladıklarımızı yapay zekâ ile tasarlamak sizce sanat mıdır? Sorusuna cevap olarak:

‘-Düşünerek tasarladıklarımızı yapay zekâ ile yaptıklarımızın (sanatsal veya tasarımsal demek daha doğru olur belki) açıdan da geçerli ve yeterli olma şansları vardır bence.’

5.Soruya ise: Bir sanatçının kendine ait rengiyle, fırça iziyle, dokusuyla bir tarzı vardır, sizce yapay zekâ bunu yapabilecek mi? Sorusuna cevap olarak:

- ‘Bir sanatçının kendine ait bir fırça izi, rengi, dokunuşu, yapay zekâ ile de oluşabilir mi, bu konuda emin değilim; ama oluşturulma şansı olabilir. Ayrıca sanat ‘bir derdi olmak, onu bakınca yapay zekanın olanakları ile sanatsal ve tasarımsal doğru sonuçlara varılabilecektir. ‘Şeklinde yansıtmaya çalışmak’ diye düşünüldüğünde bütün uygulama teknikleri ‘araç’ oluyor, buradan cevaplandırmıştır.

Yine 1. Soruya: ‘Yapay zekâ ile hazırlanan dergi kapakları veya herhangi bir basılı tasarım hakkındaki görüşleriniz nelerdir, Bunların sanatsal ya da teknolojik bir görsel olduğunu mu düşünüyorsunuz?’ ‘Sorusuna Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarımı Bölüm Başkanı Doç. Dr. Nihat Dursun’un soruya ilişkin cevabı şöyle olmuştur:

”- Teknoloji geliştikçe üretim biçimleri tarihi dönem içerisinde değişmiştir. Pikaj kartonları

1990’lara kadar gelmiştir, bilgisayarın olmadığı dönemlerde, yine foto dizgi fotoğrafın kullanılmasından sonra daha önce linotip gibi... (1980-88-89) lardan sonra internetin devreye girdiğini görüyoruz.2000’lere yaklaştığımızda ve 2000’lerden sonra yeni baskı teknolojilerinde de e c tipilere direk baskı yapıldığını görüyoruz. Dolayısıyla bunların hepsinin teknolojik gelişme olduğunu söylemek mümkün. Yapay zekâ da aslında bu üretim biçimleri arasında Grafik Tasarımın hayır diyemeyeceği, karşı koymakta zorlanacağı yeni bir teknolojik gelişme. Tıpkı Photoshop un birtakım programların oluşması gibi yapay zekanın da bunların değişmiş bir versiyonu olduğunu söylemek mümkün. Yani teknolojik bir gelişmedir, bunlarla iletilen unsurlar da çok doğal bir baskı ürünüdür, böyle düşünülebilir. Yapay zekâ burada kullanıldığı için farklı adlandırmanın bir manası yoktur...”Diyerek gelişen sürekli değişen yeniliklerin sağladığı kolaylıkların olağan bir şekilde kullanıldığını, süreçle beraber geliştikçe de kullanılacağı olağan bir teknolojik araç olduğunu ifade etmiştir. Sayın Dursun’un ifade ettiği gibi geçmişten günümüze pek çok yenilik pek çok şeyle beraber değişti. Biz de her zaman olduğu gibi bazılarımız bu yeniliklere öncü, destekleyici, geliştirici tarafta yer aldık kimimiz de insanlığın, mesleğin, önceki icadın sonu olarak algıladık. Tıpkı sinemanın icadının fotoğrafı bitireceğinin düşünülüp çok farklı bir şey, yedinci sanat dalı olarak devam etmesi gibi diyebiliriz aslında. Tabi ki bu değişimler yapay zekâ kadar kapsayıcı ve sıra dışı olmasa da genelde insanlar hayret ya da çoğunlukla korkuyla karşılamaya devam edecektir. Fakat olası gelişmeler açısından açıklamalarla değerlendirme ve görüşlere devam edersek:

“Sizce ileriki yapay zekâ tasarımlarında Resim Sanatı akımları gibi (Sürrealizm, Bauhaus,

Fütürizm, gibi) akımlar olacak mı? Sorusuna cevap olarak:

‘‘-Tabi, zaten oluşturmuş bile. Yeni bir akımı olarak ortada duruyor diyebiliriz. Nasıl bir fütürizm, sürrealizm gibi bir yaklaşım varsa artık toplumda veya sanat çevrelerinde de veya tasarım çevrelerinde dünyadaki tüm üretim biçimlerinde etkili olan bir yapı söz konusu bu da yapay zekâ sürecinin sanata etkisi manasında böyle bir dönem olduğundan bahsetmek son derece normal; şaşırtıcı değil. Fütürizm denen şey nasıl varsa bir şair ortaya çıkıyor ve diyorsa, bir İtalyan Marinetti Fütüristik manifestoyu yazarken ‘‘teknoloji gelişiyor yaşam biçimler değişiyor, nasıl olur da bu kadar statik, görmemezlikten gelip hareket edersiniz, bunları yok sayarsınız? Diyerek yeni bir yaklaşım ortaya koyuyor aslında Fütürizmin geleceği, yeni teknolojiyi kabul etmeye yöneliktir. Böyle yaklaşılabilir. Dolayısıyla bunun üretim biçimine büyük oranda katkısı da var. Hatta yapay zekayla ödöl alan yanılmıyorsam 1. Olan bir çalışma var. Bir resim sergisinde yapay zekâ ile yapılan resim, birinciliği kazanıyor. Bunu daha sonradan öğrenmelerine rağmen kabul ediyorlar... Yani sanatın, sanat biçiminin içinde çok etkili bir şekilde var oluyor. Dolayısıyla buna bir akım denilebilir mi, gelecekte bir akıma dönüşebilir mi, yeni akımlar oluşturabilir mi? Çok olasıdır...Bugünkü yapay zekanın yaptığını, geçmişte bir dönem Bauhause yapıyor. Bauhaus’un amacı ne? Üretim biçimleri değişti demek, sanayi devrimiyle birlikte endüstrileşme ile toplum da makinalaşma dönemine girdi ve de çok üretim oldu. Bu üretim biçimleri sanayileşmiş yapıya katkı sunmalıdır diyor. Dolayısıyla var oluşunu buna bağlıyoruz. Grafik Tasarım, Mimarlık ve diğer Bauhaus okulu içindeki diğer üretim biçimleri sanayinin, endüstrinin diğer ihtiyaçlarını karşılamak üzere bunu yapar. Hatta hatırlarsanız AEG firması ilk Bauhause firmasında var olmasının temel unsurlarından bir tanesinin başlangıcını oluşturur. İlk bir birliktelik kurulur ve onun için bir tasarım anlayışı ortaya konur. Direkt sektörün ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik. Dolayısıyla bunu görmemezlikten gelmemiş Bauhaus yine aynı şekilde Fütüristik manifestoda da görmezlikten gelmemiş. Yani dönemin yaklaşımlarına kapı açmış ve bugün yapay zekanın kendisi bunu kabul etsek de etmese de bunun karşısında insanlar dursalar dahi Art and Kraft, William Morris gibi karşı çıksalar da hayatın kaçınılmaz bir gelişim sürecidir ve kendi gerçekleriyle birlikte oluşacaktır. Bana göre bugün bile bir akım haline gelmiştir. Akım demesek bile bir iz bırakmıştır. Sanat dünyasında veya tasarım dünyasında bir köşe taşı olmuştur; ama gelecekte de birtakım akımlara dönüşecektir. Son derece normaldir. Görsellerde, resimde veya sanat mesnevisinin üretildiği her alanda, heykelde hatta şimdi üç boyutlu yazıcılarda üretiliyor ama yapay zekâ ile üç boyutlu heykel veya üç boyutlu bir nesne gibi birtakım şeyler de üretilebilir. Elbette

üretiliyor ama konu yapay zekâ olduğu için söylemekte yarar var; iki ve üç boyutlu alanlarda yeni akımlar elbette oluşacaktır. Buna açıktır ve buna hayır diyemeyiz.” Şeklinde ilişkilendirmeler yapan Dursun, adeta gelecekte haber verircesine derin düşünülmesi gereken ifadelerle özetliyor. ’Nitekim Photoshop un son versiyonlarına baktığımızda herhangi bir görseli tamamladığınızı veya ürettiğinizi aynı şekilde illüstrasyonda birtakım promptlarla görsel oluşturduğunuzu söyleyebiliriz. Bunlar sanat mıdır, bunlara sanat unsuru olarak bakıldığında yaklaşımımız ne olur? Geleneksel manada üretenler olarak karşı çıksak bile, bu yaşamın son derece doğal bir sonucudur. Üretilenler bugün tıpkı photoshop, illüstrasyonda ürettiğimiz gibi teknolojik görsellerdir, teknolojik aygıtlar, teknolojik fırça gibi araç gereçlerdir. Üzerinde çok da durmanın bir manası yoktur diye düşünüyorum...” Şeklinde ifade etmiştir.

Yapay zekanın yaptığı resimle birinci oldu, sanat dünyasında tartışma yarattı” başlıklı Sözcü gazetesinin gördüğü bir haberde Dursun ‘un bahsettiği 1.’ilk alan ve sonradan yapay zekâ ile yapıldığı anlaşılmasına rağmen” ihlal yok” denilerek kabul edilen eserin öyküsüne de yer verecek olursak, haberi Sözcü Gazetesi şu başlıkla görmüştür: ’Colorado’da yapay zekâ (AI) tarafından oluşturulan bir tablo, sanat yarışmasında birinci olunca tartışma yarattı.

Şekil 2.36 Yapay Zekâ İle Yapılmış ve Birincilik Kazanmış Theatre Opera Spatial İsimli Eser

(Kaynak: <http://en.wikipedia.org> /Erişim Tarihi 22 Mart 2025, 15.27)

Sanatçı Jason Allen, Colorado Eyalet Fuarı'nın güzel sanatlar yarışmasında dijital sanat dalında birincilik kazanan "Théâtre D'opéra Spatial" adlı sanat eserini yapmak için Midjourney adlı bir yapay zekâ programı kullandı. Midjourney, metin kutusundaki sözcüklerden grafikler oluşturan bir program. Allen da Sincarnate kullanıcı adı altında, bu programı kullanarak resmi yaptığını ve eyalet fuarının güzel sanatlar yarışmasında dijital sanatlar kategorisinde birincilik kazandığını açıkladı:"100'lerce görüntü oluşturdum ve haftalarca ince ayar yaptıktan sonra, ilk 3'ünü seçtim ve bunları tuvale yazdırdım.

“...JÜRİ AÇIKLADI: "KURAL İHLALİ YOK” Allen gazeteye yapay zekâ programı kullanılarak yaptığı eser konusunda şeffaf olduğunu söyledi. Fuarı denetleyen iletişim direktörü Olga Robak da Allen'ın hiçbir kuralı ihlal etmediğini açıkladı. NBC'nin haberine göre ise, sanat yarışmasının jüri üyeleri, sanatçının yapay zekâ ile eseri yarattığını bilmiyorlardı. Allen yaptığı açıklamada, "İlk kez bir yarışmaya katıldım ve kazandım. Bence bu, gerçekten yapay zekanın gücünü gösteriyor ve ne yazık ki birçok insan bundan rahatsız oldu. “Ayrıca Allen, sunduğu eserden önce eserinin 900 tekrarını yaptığını, Photoshop'ta düzenlediğini ve tüm bunlar için toplam 80 saat harcadığını söyledi. “ (Kaynak: Sözcü Gazetesi 3 Eylül 2022 tarihli haberi.)

“Düşünerek tasarladıklarımızı yapay zekâ ile tasarlamak sizce sanat mıdır? sorusuna Dursun'un cevabı:

”- Burada öncelikle ‘sanat nedir’ diye bir soru sormak ve tanımını vermek gerekir. Sanatın Öyküsü kitabında Gombric şunu der: “Sanat diye bir şey yoktur, sanatçı vardır “ der. Burada zaman ve zamanın getirdiği koşullar önemlidir. Çünkü saat nesnesinde olduğu gibi yaşamın tüm alanlarında insanları etkileyen unsur var. Teknoloji, teknolojinin sosyal yaşama etkisi vs. Bu etkiler çıkacak tüm ürünlerini üretimi de etkileyecektir doğrudan etkileyecektir, nasıl olacağına dair. Örneğin herhangi bir sektördeki bir üretimi de etkileyecektir bu gelişim süreci. Sosyolojik yapı ve teknoloji, üretim içinde de bu anlamda etkileyecektir. Sanatçıyı da etkileyecektir. Sanatçı içinde bulunduğu toplumdan ayrı değil, o toplumun sundukları ürünü yoğurarak veya evrenle ilgili, yaşamla ilgili düşündüklerini sunmakla ilgili tüm bu çevresel faktörleri işleyeceği için etkilenecek üretecektir. Bu anlamda da günümüzün ortaya çıkardığı yeni bir teknolojik de yapay zekadır ve bundan etkilenmesi de son

derece normaldir sanat nesnesi üreten kişinin. Saat nesnesi üreten kişi sanatın ta kendisi olarak nitelendiriliyor ise o zaman yapay zekayı da bir aygıt gibi kullanabilir. Bunda bir sakınca yoktur. Bunları kullanırsa buna sanatçı denir mi? Bunlarla ilgili birtakım yaklaşımlar var. Mesela Refik Anadol'un yaptığı çalışmaları farklı şekillerde nitelendiren sanat yorumcuları var. Mesela, deniliyor ki Refik Anadol, bir anlamda bilgisayarlardaki sprinter (teknolojik ekran koruyucu) yapıyor gibi yaklaşımlar var. Halbuki diğer bir taraftan bakıldığında çok rahatlıkla şu söylenebilir. Eğer biz çevre ile var oluyorsak, ki öyledir, çevresel koşullar kişiyi var eder ya da algı denilen şey çevresel koşullarla var olan bir unsur. Lakin bunlar göz önüne alınacaksa, sanatçının yapay zekayı kullanması ve yapay zekâ görsellerinden yararlanması, çok ta ilginç olmaz. Koşulların sağladığı bir sonuç olarak nitelendirilebilir. Peki onları yapan kişilere sanatçı denir mi, tasarımcı denir mi? Tabi burada biraz sıkıntı var; o da şu: Sanat nesnesi üreten, geçmişten bugüne ya da varlığını buna bağlı kılan insanlar yapay zekadan yararlanabilirler. Bu başka bir şey; fakat sanat geçmişi olmayan birilerinin yapay zekayla üretim yapıp bunları sanat nesnesi olarak ortaya koymasına sanat denir mi, bunu yapan kişiye sanatçı denir mi? Böyle bir soru sorulduğunda şu ortaya çıkar bu sefer: Sanat nesnesi üreten sanatla ilgisi olmayan kişi, mesela Refik Anadol sanatla ilişkisi dolaylı olarak var olan, işin içinde olan birisi; fakat bunun çok dışında olan insanlar yapay zekayı kullanıp görseller oluşturdukları için şimdi bu insanlara ne deniyor, sanatçı mı deniyor, tasarımcı mı deniyor? Onlara promter deniyor yani birtakım sorgular birtakım billboardlarla sanat nesnesi ya da birtakım yapay zekâ nesnesi görseli oluşturdukları için daha çok bu tanım onlar için sanatçı ya da tasarımcı yerine promter denilebilir

*Bir sanatçının kendine ait rengiyle, fırça iziyle, dokusuyla bir tarzı vardır, sizce yapay zekâ bunu yapabilecek mi? Sorusuna cevap olarak Dursun'un yanıtı şöyle olmuştur.

“-İnsanı bir değerlendirdiğimizde, insan nedir? Diye bakıldığında aslında yapay zekadan hiç de farklı olmayan bir yaklaşıma varılır. Bir öğrenmeyi kavramak için birçok biriktirdiği deneyimlerden yararlandığını görürüz. Yani çocukluktan itibaren bir veri oluşturduğunu ve büyüdükçe, yıllar geçtikçe bu veriyi beyinde tutarak, bundan yararlandığını öğrendiğini görüyoruz. Bu deneyimlerin ona birçok yol gösterdiğini, hayat yaşamasına neden olduğunu görürüz. Varoluşunda, karar alışında

bu verilerin doğru karar almasına yönelik veya herhangi bir hayati karar almasında çok etkili olduğunu görürüz. Yani tüm bunlar aslında yapay zekayla benzer Yapay zekanın da insandan çok da farklı bir algoritması yok gibidir. Her ikisi de biriken veriyi alır ve kullanır. İşin duysal kısmının dışına çıkarak söylüyorum, sadece datayla ilgili Kısımına bakarak söylüyorum. Birikmiş bir veri her ikisinde de var ama yapay zekada daha büyük bir veri var ve bir insanın hiçbir şekilde depolamayacağı kadar muazzam bir veri de var. Şöyle söylemek mümkün olabilir: insan bu verilere dayanarak bir deneyimleme yaşıyor, öğreniyor Yapay zekâ da bu verilere dayanarak bir deneyimleme yaşıyor, öğreniyor veya analiz yapıyor. Yani algoritma diyoruz. Birtakım değerlerle bir sonuca varıyor. İnsan da böyle. Âmâ belki de o duyulara Yapay zekâ birtakım değerlerle, duyularla ilgili bir yaklaşım sergileyebilir mi, bu beceriyi kazanabilir mi? Yani kendine has özgün bir fırça darbesi, ya da kendisine has biriciklik oluşturabilir mi? Bu yapılabildiği zaman zaten sorunun yanıtını almış oluruz. Biriciklik hali, duysal yaklaşım hali olursa ancak olur. Duysal yaklaşım hali için şunu diyoruz: insan gibi yapamaz diyoruz ve hemen küçümsüyoruz. İnsanız ve bizim hissettiğimiz diyoruz. Halbuki, yürekten hissettiğimiz şeyi yapamaz diyoruz. Halbuki insanın tüm duyuları bir anlamda sayısal birtakım mekanizmalarla ölçülebilir hale gelmiştir. Kimin nasıl yalan söylediği, mimiklerden, göz hareketlerinden, kaslardan sayısal olarak bilinebiliyor artık. Veya hangi durumlarda nasıl tepki verdiğimiz, şaşkınlık halimizin nasıl olduğu, bayılma hali veya birtakım bir sürü unsurun sebeplerini sayısal olarak biliyoruz artık. Tıbbi olarak, fiziksel ya da kimyasal olarak veya psikolojik olarak hepsi de bilimsel anlamda bunu yanıtlatabiliyor. Yanıtlanamayan birtakım unsurlar varsa oralarda belki soru işaretleri olabilir. Ama yanıtlanabilir sayısal verilerle kanıtlanabilmiş tüm veriler yapay zekâ tarafından da kullanılabilir, belki de insandan daha da tutarlı bir şekilde tavır sergileyebilir. Milyonlarca hatta milyarlarca veri analizinde çok daha doğru kanıtlara ulaşılabilir.

Yapay zekâ kendine has bir fırça darbesi, bir kişilik, bir yaklaşım sergileyebilir mi? Öğrendikçe sergileyecektir... Yapay zekanın insana yaklaşmasının tek yolu sayısal verinin oluşabilmesi meselesidir. Eğer insandaki tüm unsurlar, tüm belirtiler, tüm yaklaşımlar sayısal olarak kayda alınabiliyor ise birtakım şeyler kayda alınamayabilir günümüzde; fakat tamamı alınmaya başlanırsa örneğin beyin fonksiyonları dalınıyor ama bazı açıklanamayan birtakım unsurlar hala var. Bütün bu veriler insanın duysal, sayısal veriler kayıt altına alınacaktır. Örneğin beynimizden

komut vererek kolu olmayan bir yapay kola sinyal yollayabiliyoruz. Buna yanıt bulabilmişiz. Bunun gibi birçok sayısal veri ortaya çıktığındaki bunun için çok uzun bir süre gerekmecektir. Yapay zekâ da kişisel tavır sergileyecektir. ‘

Yani özetleyecek olursak yapay zekanın kişisel biriciklik hali diye nitelendirdiği öznel beceriyi öğrendikçe yapabildiğini savunmakta olan Dursun, aynı zamanda bunun korkunç bir şey de olabileceğini öngören bilim adamlarına da değinerek Stephen Hawking ‘in de yapay zekâyı korku bulan bilim adamları arasında olduğunu belirterek yapay zekanın günün birinde her şeye yapabileceğini işaret etmiştir. Stephan Hawkins’in konuya ilişkin değerlendirmesin yapay zekanın gelecekte insanoğlu için ne tür bir fayda sağlayacağı ya da zarar verebileceği yönünde görüş belirtebilecek en yetkin kişilerden biri olarak dikkate aldığımız vakit haberin görüldüğü internet yazısında konuya ilişkin şu değerlendirmelerine bakabiliriz:

“Ünlü bilim insanı Stephen Hawking, Reddit’in ünlü Ask Me Anything (bana her şeyi sor) etkinliğine katılarak dünyanın her yerinden gelen sorulara cevap verdi. Etkinlikteki en yoğun tartışma yapay zekâ sorularında yaşandı. Yapay zekâ çalışmalarının çok sıkı denetlemeler altında tutulması hatta yasaklanması için dünya çapında 1000 bilim insanı ve aydın tarafından imzalanan bildirgede de imzası bulunan Hawking, Yapay zekanın insanlığın sonunu getirecek en büyük tehlike olduğunu savunuyor. Ekinlikte sorulan sorulara cevap veren Hawking, yapay zekanın insanoğlu için yaratacağı tehlikeyi ise şöyle açıkladı. “Yapay zekâ konusunda problem kötülük/şeytanlık değil, yeterlilik olacaktır.” Hawking’in detaylarına girmeye çalıştığı konuya göre, bilim insanlarının yaratacağı çok gelişmiş bir yapay zekâ, ilk başlarda mutlaka çok yararlı işler yaparak insanların zorlandığı konularda insanların üzerindeki yükü alacaktır. Ancak yapay zekalar geliştikçe, insanlar tüm işleri, tüm kontrolleri yapay zekalara bırakacaktır ve kısa sürede insanlardan çok daha gelişmiş bir zekaya sahip olacak yapay zekâ, var olma bilincine de ulaştıktan sonra, insanları yetersiz görmeye başlayacak, insanların gereksiz olduğunu düşünmeye başlayacaktır. Böyle bir yapay zekanın, şeytansı, kötülük yaratma amaçlı bir yapısı olmayacaktır aksine rasyonel düşünce biçimiyle, dünyayı kirleten, suç işleyen, katliamlar yapan, kaynakları tüketen ancak üretim yapmayan insanların gereksiz olduğuna karar vererek, bir gün tüm insanları yok etmeye karar verebilecektir. Elbette gelecek yüzyıllarda, savaşlarda, cephede kullanılmak üzere kendi kendine karar verebilen, kendi kendine yaşayan,

cephe sahasında saklanan, savaşı, yaralarını saran, çözümler üreten yapay zekalı robot askerlerin, silahların, yok edici yapay zekaların üretilmesi de yapay zekanın insanları yok etme kapasitesine ulaşmasına yardımcı olacaktır.

Stephen Hawking, yapay zekâ çalışmalarının bu aşamaya gelmemesi için hükümetlerin önlem alması gerektiğini ve aynı nükleer silahların kontrol altında tutulması ve savaş alanlarında kullanılmamasına dair anlaşmalar gibi, ülkelerin yapay zekâ çalışmaları hakkında da çok sıkı kurallar getirmesini ve bu çalışmaların belli bir seviyenin ötesine geçmesini engellemekle yükümlü olduğunu savunmaktadır (Kaynak: Süleyman Sertkaya.10 Ekim 2015 tarihli Doğanın Günlüğü sayfası internet yazısı')

Düşünerek tasarladıklarımızı yapay zekâ ile tasarlamak sizce sanat mıdır? sorusuna Dursun'un yanıtı:

''Düşünerek tasarlanan ''tasarlanan 'her şey sanat nesnesi değildir. Birtakım kriterler varsa sanat nesnesi olarak algılayabiliriz. Biz düşünerek tasarladıklarımızı birtakım teknikler kullanarak yaparız ve bu sanat eseri olarak ortaya çıkar. Örnek olarak kolaj yaparken parçaları bir araya getirerek, bizim saf yeteneğimizle yapmadığımız, dışardan aldığımız birtakım nesnelerle üretebiliyoruz ve sanat eseri diyoruz. Yapay zekayı da böyle değerlendirebiliriz. Yapay zekayı düşünerek tasarladıklarımızı üretmek için kullanabiliriz. Neden bir sanat nesnesine dönüşmesin? Tabi bunu kabul etmek biraz sıkıntılı olabilir, çünkü etik değerler toplum teknolojiyle birlikte geliştikçe kendisini yenileyerek var eder. Böyle kabul ettirmek zorundadır da. Örneği internetten başkasına ait bir görseli kullanmak kabul edilmezken bugün kabul ediliyor.1980'ler öncesi bu infial olarak görülürdü. Yani yapay zekanın da kendi etik değerlerini zamanla oluşturabileceğini söyleyebiliriz. Fakat bizim yaptıklarımızın da kabul görmesi gerekir. Biz bir sanat eseri oluştururken yağlı boyayı, sulu boyayı vs. fırça darbelerini kendimize has, sanat nesnesinin üretim biçimi anlamında olur. Eğer biz yapay zekayı bu şekilde biricik hale getirmek mümkün olabilirse, yani denetimimize alarak sanat nesnesi üretebilirsek elbette ki sanat nesnesi olacaktır. Tek koşul biricik olma halidir. Sanat nesnesini yapay zekâ ile yapmak mümkündür ama gerçekten bizim kişisel olarak yaptığımız başkasının yapamayacağı, bize özel yapacaksa sanat nesnesi olarak nitelendirilebilir. 'Konuya bireyin özgünlüğü, tekniğin size has olması durumu ve etik olma gibi kavramlar girdiğin takdirde bu durumun son

derece hassas bir incelikle irdelenerek, birtakım yasal zeminlerin de oluşturulması mümkün olduğu takdirde sanat eseri denilebileceği aşıkardır. Ayrıca her şeyde olduğu gibi yapay zekanın bir dergi kapağı tasarımı ya da herhangi bir grafik ürünü ortaya koyarken hazır verileri özgün olma şekliyle uyarlaması için zamana ihtiyaç olduğu ortadadır.

Ayrıca yapay zekâ ile üretilen her şeyin yasaklanması yönünde birtakım eylemler de söz konusu. Yakın zamanda New York Times'ın Microsoft'a ve Open AI 'a tarihin en büyük tazminat davasını açtığını ve sadece tazminat değil tüm yapay zekâ uygulamalarını yasaklamasını talep ettikleri yönündeki haber de kesin bir yargıya varabilmenin her açıdan zor olduğunu da gösteriyor.

Haber Anadolu Ajansı şöyle görmüştür:

“The New York Times ‘tan Open AI ve Microsoft'a telif hakkı davası

The New York Times, yapay zekâ teknolojilerinin eğitilmesi amacıyla çalışmalarının izinsiz kullanıldığı ve telif hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Open AI ve Microsoft'a dava açtı.

New York Güney Mahkemesinde açılan davada, The New York Times tarafından yayımlanan milyonlarca makalenin, artık güvenilir bilgi kaynağı olan haber kuruluşlarıyla rekabet eden sohbet robotlarını eğitmek için kullanıldığı iddia edildi. Böylece, The New York Times, yazılı eserleriyle ilgili telif hakkı sorunları nedeniyle ChatGPT ve diğer popüler platformlarının geliştiricisi olan şirketlere dava açan ilk büyük medya kuruluşu oldu. The New York Times tarafından yapılan şikâyetle, sanıkların gazetenin eserlerini "yasa dışı şekilde kopyalanması ve kullanılmasıyla" ilgili "milyarlarca dolarlık yasal ve fiili zarardan" sorumlu tutulması gerektiği belirtilirken, şirketlere gazetenin telif hakkıyla korunan çalışmalarını kullanan tüm sohbet robotu modellerini ve eğitim verilerini kaldırma çağrısı yapıldı. Open AI ve Microsoft'un The New York Times'ın içeriğini ücretsiz olarak kullanarak gazetenin yerini alacak ürünler yaratmakla suçlandığı şikâyetle, "Sanıklar The Times'ın gazeteciliğine yaptığı devasa yatırımdan bedava yararlanmaya çalışıyor." ifadeleri kullanıldı. Gazetenin şikayetinde, "The Times ve diğer haber kuruluşları bağımsız gazeteciliklerini üretmez ve koruyamazsa, hiçbir bilgisayarın veya yapay zekanın

dolduramayacağı bir boşluk oluşacaktır." değerlendirmesinde bulunuldu (Kaynak: Anadolu Ajansı 28.12.2023 tarihli yazısı)

2.9 Yapay Zekâ Sanatçı mı, Araç mı?

Yapay zekanın sanat mıdır, sanat için de nasıl bir yeri olur, günümüzde sıkça tartışılan ve farklı açılardan ele alınan bir konudur. "Yapay zekâ sanatçı mı, yoksa sanatçının bir aracımı?" sorusu, bu tartışmanın temel sorusu olarak akıllara gelmektedir. Yapay Zekanın hiç kuşkusuz araç olarak görülmesinin en büyük nedeni verilere dayalı olarak Yapay zekâ sistemleri, eğitim verileri üzerinde öğrenir ve bu verilerdeki kalıpları kullanarak ortaya yeni ürünler çıkarıyor olmasıdır. Yani bir makinanın hafızasına aldığı verilerden derleme yapması diyebiliriz. Yani, aslında var olan sanat eserlerinin ve stillerin bir birleşimiyle ortaya yeni ürünler koyar. Yapay zekâ sistemlerini geliştiren ve eğitenler onları meydana getiren yegâne varlıklar insanlardır. Sistemlere verilen komutlar, belirlenen kriterler ve kullanılan kılavuzlar, veriler, insanın yaratıcılığının sonucudur. Yapay zekayı sanatçıların eser üretmek için kullandıkları başka bir biçim yöntem kullanarak özgün de denilebilecek yeni bir esere ulaşmasını sağlayan bir araç olarak görülebilir (Dilmaç, 2024; Yüksel, 2024).

Yapay zekâ, orijinal eser üretebilir mi, verilen girdilere dayanarak tamamen yeni ve benzersiz eserler ortaya koyabilir mi, bu eserler, sanatçıların üretebileceği eserlerle kıyaslandığında sonuç kıyaslamaya gidildiğinde nasıl olur? Tüm bu sorulara net bir yanıt vermek güç olacağı gibi bazı yorumlar yeni bir tartışma ve yeni bir gündem oluşturabilir. Bazı yapay zekâ sistemleri çeşitli sanat stillerini taklit etme, farklı sanat türlerini birleştirme gibi yetenekler sergileyebilir. Bu da yapay zekanın, belli bir düzeyde sanatsal ürün verebildiğini göstermektedir. Yapay zekâ, sanatın tanımını genişleterek yeni bir sanat anlayışının ortaya çıkmasına katkı sağlayabilir. Fakat İnsan eliyle yapılmayan tamamen algoritmalarla üretilen eserler, sanat dünyasında yeni bir tartışma başlatmıştır. Sonuç olarak, yapay zekanın sanatçı mı yoksa araç mı olduğu sorusunun kesin bir cevabını verememekteyiz. Bu soru kime sorulursa sorulsun, hatta yapay zekaya dahil sorulduğunda net bir yanıt alamayız, sadece birtakım yordamlarla öngörülerle ifade edilebiliyor ki, yapay zekâ eldeki algoritmalarından insan; ise beyin, sezgi, mantık gibi argümanlarını kullanmaktadır.

Fakat yapay zekâ kendindeki yüzbinlerce veriyi kullanırken insan, sadece kişisel kapasitesiyle fikir yürütebilir ki büyük ölçüde kişisel görüşlere ve sanatın tanımına bağlı olarak görüş bildirecektir. Ancak, şu anki teknolojik gelişmeler göz önüne alındığında, yapay zekanın sanat alanında giderek daha önemli bir rol oynayacağı ve sanatçılarla birlikte yeni bir sanat anlayışı oluşturacağını söylenebiliriz.

Yapay zekanın sanat alanındaki yükselişiyle ve hızla yayılmasıyla birlikte, başka sorular da sormak kaçınılmaz oldu. Yapay zekâ, ürettiği eserlerle sanatın sınırlarını zorlarken, aynı zamanda sanatın özünü ve yaratıcılığın aslında nasıl ifade edileceği gibi temel soruları da gündeme getiriyor.

Tüm bu tartışmanın özünde, sanatın ne olduğu ve yaratıcılığın nereden kaynaklandığı gibi temel sorular mutlaka yer alacaktır. Sanatı, özgün bir ifade biçimidir olarak tanımlarsak, o zaman yapay zekâ da belirli koşullar altında bir sanatçı olarak değerlendirilebilir. Ancak, sanatı sadece insan deneyiminin bir ürünü olarak görürsek, yapay zekâ sadece bir araç olarak tanımlanacaktır.

- Yapay zekâ tarafından üretilen eserlerin telif hakları kimin olur?
- Yapay zekâ, sanatçının yerini alabilir sanatçının geleceği için bir tehlike arz eder mi?
- Yapay zekâ, sanatın ve sanatçının geleceğini nasıl şekillendirecek?

Bu ve benzeri soruları sanatçılar, hukukçular, fikir adamları, sanat eleştirmenleri ve teknoloji uzmanları tarafından uzun süredir tartışılmaktadır ve gelecekte de tartışılmaya devam edecek gibi gözükmektedir. Özellikle kanun değişiklikleri ya da yeni maddeler şart görünüyor.

Yapay zekâ ile üretilen sanat eserlerinin ticari amaçlarla kullanılması, sanatın ticarileşmesi olarak değerlendiriliyor. Yapay Zeka ve sanat kuşkusuz her boyutuyla ele alınarak çok konuşulacak ve değerlendirilmesi de kolay olmayacaktır.

2.10 Yapay Zekâ ve Sanatla İlgili Olarak Gelecekte Neler Görebiliriz?

Yapay Zekâ ve sanatla ilgili ileriye dönük neyi öngörebileceğimiz yönünde şimdiki gelişmelere bakınca, şimdiden bazı şeylerin öngörülmesi oldukça doğal

olmakla birlikte, bazı noktalarda bir yargıya varmak oldukça güç ve zaman istemektedir.

“Yapay zekâ ve sanatın birlikteliği, bir kesim için bugün olduğu gibi gelecekte de önemli gelişmelere yol açacak. Hatta sanatçılar ve profesyoneller için yeni fırsatlar sunması bir yana daha önce hiç düşünülmemiş sanat eserlerinin ortaya çıkmasına da olanak sağlayacak. Fakat bu birliktelik için çizilen olumlu senaryoya rağmen sanatın temelinde insan duyguları ve üreticiliğinin bulunduğu gerçeğinin yer aldığı unutulmamalı. Yapay zekânın, belli şartlar altında birtakım sanatsal eserlerin ortaya çıkmasına yardımcı olması duygu ve üreticilik gibi insanî özellikleri, ürettiği eserlere yansıtacağı anlamına gelmiyor. Belki de sanatsal üretimde yapay zekâ kullanımının artması, yakın gelecekte sanatçıların yerine geçecek ve onların maddi manevi kazanımlarını azaltacak bir etki yapacak. Henüz cevabından emin olamadığımız bu soruların varlığı ve bizi sevk ettiği şüpheli gelecek nedeniyle yapay zekâ ve sanat arasındaki ilişkiyi sadece pozitif bir gelişme olarak okumaktan ziyade meseleye biraz daha eleştirel bir gözle bakmak daha faydalı olsa gerek.” (Kaynak: EdebiFikir.com Davut Bayraklı’26/06/2023’).

Tarihli internet yazısında bu başlıkla ilgili bu görüşler yer almış ve bu tür bir yaklaşım genel olarak birçok yerde karşımıza çıkmaktadır. Sanat ve teknolojinin bütünleşmesi ile Yapay zekâ, sanatçılar için yeni bir araç haline gelecek ve insan yaratıcılığını çeşitlendirecek. Yapay zekâ, tamamen yeni ve özgün sanat akımlarının doğmasına öncülük edecek. Yapay zekâ tarafından üretilen eserlerin telif hakları, sanat piyasası ve yasal düzenlemeler üzerinde önemli etkiler yaratacak. Yapay zekanın sanat alanında eserlerin ve işlevinin, emeğinin, verilen zamanın değeri bakımından sanatın etik boyutunu da gündeme getirecek. Yapay zekanın sanat alanındaki yeri ve rolü, sanatın doğası, yaratıcılık ve teknolojinin etkileşimi gibi konuları beraberinde getiriyor. Yapay zekâ, sanatın sınırlarını zorlayarak yeni sorular ortaya çıkarırken, aynı zamanda sanatın geleceği için ucu bucağı görünmeyen çeşitli fırsatlar sunuyor gibi fikirler yürütebiliriz. Sanat, artık sadece insanın bir ürünü olmayacak. Hiç kuşkusuz ilerde bu durum daha da derinleşecek ve insan ve makine birlikte çalışarak, yeni sanat formları ortaya çıkaracaktır. Yapay zekâ sayesinde, sanat daha geniş kitlelere ulaşacak ve sanat toplumun her kesimine yapay zekâ araçları kullandığı sürece yayılabilecek, sanat dünyasında köklü değişimlere yol açacaktır. Bu değişimler hem sanatçılar hem

de sanatseverler için heyecan verici fırsatlar sunarken, aynı zamanda yeni zorlukları da beraberinde getirecektir. Yapay zekâ ve sanat, gelecekte birbirleriyle iç içe geçen ve birbirini besleyen iki önemli alan olacak. Bu alanda yaşanabilecek potansiyel gelişmeler oldukça heyecan verici ve düşündürücüdür. Gelecekte yapay zekâ ve sanatın bir araya gelmesiyle ortaya çıkabilecek bazı senaryolar:

Yapay zekâ, yeni ve benzersiz sanat akımları yaratabilir. İnsanların hayal gücünün ötesinde, karmaşık ve soyut eserler yarabilir. Yapay zekâ, herkesin zevkine ve tercihinine göre özel sanat eserleri üretebilir. Bu sayede sanat, daha kişisel ve anlamlı bir deneyim haline gelebilir.

Yapay zekâ sayesinde herkes bir sanatçı olabilir. Karmaşık yazılım bilgisi gerektirmeden, herkes kendi sanat eserlerini oluşturabilir ve paylaşabilir.

Yapay zekâ tarafından üretilen eserlerin sanat eseri olarak kabul edilip edilmeyeceği uzun süre tartışılacak bir konu olacak. Gelecekte sanatçılar, yapay zekâyı bir araç olarak kullanarak kendi yaratıcılıklarını daha da ileriye taşıyabilirler. Yapay zekâ, sanat piyasasını kökten değiştirebilir. Yeni tür sanat eserleri, yeni değerlendirme yöntemleri ve yeni pazarlama stratejileri ortaya çıkabilir. Yapay zekânın telif hakkı, sanatçının rolü ve özgünlük gibi konularda yeni etik sorunlar ortaya çıkabilir. Yapay zekâ, sanat sektöründe yeni iş olanakları yaratabilir. Yapay zekâ sanatçısı, yapay zekâ küratörü gibi yeni meslekler ortaya çıkabilir. Toplumsal yaşamda daha büyük bir rol oynamaya başlayabilir. Özetle, yapay zekâ ve sanatın geleceği oldukça parlak olmakla birlikte oldukça da belirsiz. Bu iki alanın bir araya gelmesiyle ortaya çıkacak yeni olanaklar, sanat dünyasını ve toplumumuzu derinden etkileyecektir. Bu gelişmeleri yakından takip etmek ve bu alandaki yenilikleri izlemek gerekli olup, böylece geleceğin sanatını şekillendirmek gerekmektedir.

2.11 Yapay Zekâ ve Dışavurumculuk Arasındaki Uyum ve Farklılıklar

Yapay zekâ, sanat dünyasında çığır açan gelişmelerle birlikte dışavurumcu resim gibi köklü bir akımı da etkilemeye başladı. Bu etkileşim hem benzerlikler hem de önemli farklılıklar ortaya çıkarmaktadır. Hem dışavurumculuk hem de yapay zekâ, duygusal ifadeyi ön plana çıkarabilir. Yapay zekâ, büyük veri setleri üzerinde

eğitilerek, insan duygularını taklit edebilen ve yoğun duygusal durumları yansıtan eserler üretebilir.

Dışavurumculukta olduğu gibi, yapay zekâ da gerçekçi tasvirlerden ziyade, duygusal ve psikolojik içerikleri soyut bir şekilde ifade edebilir.

Her iki durumda da ortaya çıkan eserler, bir bakıma sanatçının iç dünyasının bir yansımasıdır. Yapay zekâ da eğitildiği verilere ve algoritmalarına göre özgün bir "sanatsal duruş" geliştirebilir.

Dışavurumcu ressam, kendi yaşam deneyimleri, duygusal iniş çıkışları ve iç dünyalarıyla şekillenen bir sanat üretirler. Yapay zekâ ise, bu tür bir kişisel deneyime sahip değildir ve verilerdeki kalıpları taklit ederek eser üretir.

Dışavurumculukta sanatçı, fırçasını ve boyasını kullanarak eserini tamamen kontrollü bir şekilde resmeder. Yapay zekada ise sanatçı, algoritmaları ve parametreleri ayarlayarak bir nevi "yönlendirme" rolündedir, ancak son sonuç yapay zekanın kontrolünde olur.

Dışavurumcu sanatçı, eserleriyle kendine özgü bir dil oluşturur. Yapay zekâ ise, eğitildiği verilerdeki özelliklerden yola çıkarak yeni kombinasyonlar üretir, tamamen özgün bir stil yaratması zordur.

Yapay zekâ, dışavurumculuğun bazı prensiplerini benimseyerek yeni bir sanat anlayışı sunabilir. Ancak, insan deneyimi, bilinç ve özgünlük gibi faktörler, yapay zekanın asla tam olarak taklit edemeyeceği unsurlardır. Bu nedenle, yapay zekâ ve dışavurumculuk arasındaki ilişki, bir rekabetten ziyade daha çok bir tamamlayıcılık olarak değerlendirilebilir.

Yapay zekâ, dışavurumcu sanatçılar için yeni bir araç olabilir ve onlara farklı perspektifler sunabilir. Ancak, insan olan sanatçının hayat deneyimi, yaratıcılığı, duygusal derinliği ve özgünlüğü, kültürel birikimi her zaman sanatın temel dinamiği olarak kalacaktır şeklinde yorumlayabiliriz.

Özetle yapay zekâ, dışavurumcu resmin bazı özelliklerini taklit edebilir ancak insanın iç dünyasını ve deneyimlerini tam olarak yansıtmaması mümkün değildir.

Bu durum, sanatın geleceği hakkında önemli soruları gündeme getirmektedir: Sanat, tamamen insan yapımı olmak zorunda mıdır? Yapay zekâ ile üretilen eserler, sanat olarak kabul edilebilir mi? Bu sorular, sanat dünyasında uzun süre tartışılmaya devam edecektir.

2.12 Yapay Zekâ ve Sanat İlişkisi

Sanat nedir sorusuna sanatı icra eden kimseler için yanıt bulması oldukça zor bir sorudur. Yüzyıllarca bu soruya farklı yanıtlar verilmiştir. Günümüz çağdaş tanımı “Sanat, estetik bilincin artık bir refakatçi öge olmayıp temel amaç olduğu profesyonel bir faaliyet alanıdır.” (Felsefenin Temelleri, 423)

Yapay zekâ ve sanat, ilk bakışta birbirinden oldukça uzak gibi görünen iki kavram olsa da günümüzde bu ikisi arasında giderek güçlenen bir bağ kurulmakta. Peki, bu iki farklı alanı nasıl bir araya getirebiliriz? Yapay zekâ ve sanat akımlarının ilişkisi üzerinden bir yorum getirecek olursak; Yapay zekâ, sanat dünyasına birçok farklı şekilde etki ediyor:

Yapay zekâ algoritmaları, tamamen yeni ve benzersiz sanat eserleri üretebiliyor. Bu durum, sanat dünyasında yepyeni boyutların doğmasına neden oluyor. Yapay zekâ, mevcut sanat akımlarını da dönüştürüyor. Örneğin, bir ressamın tarzını taklit ederek yeni eserler üretebiliyor veya bir müzisyenin tarzını kullanarak yeni besteler oluşturabiliyor. Yapay zeka, sanatçılara yeni fikirler ve ilham kaynakları sunuyor. Sanatçılar, yapay zeka tarafından üretilen eserleri inceleyerek kendi çalışmalarına yeni bir bakış açısı getirebiliyorlar. Yapay zeka, sanat eserlerinin üretim süreçlerini hızlandırarak sanatçıların daha verimli çalışmasını sağlamaya yardımcı olabiliyor. Yapay zeka sayesinde, sanat eserleri daha geniş kitlelere ulaşabiliyor. Örneğin, yapay zeka algoritmaları, sanat eserlerini farklı stillerde yeniden üretebilir veya farklı boyutlarda ölçeklendirebilir. Bu durumda yapay zeka ve sanat ilişkisinin birbirini tamamlayan iki önemli özne olduğu günümüzün yeni gerçeği olarak önümüzde durmaktadır. Yapay zeka ve sanatın bağdaşması bu şekilde bakılınca aslında çok da şaşırtıcı değil. Çünkü her ikisi de yaratıcılığı ve ifadeyi temel alıyor. Yapay zeka, verileri analiz ederek yeni ve özgün çıktılar üretirken, sanatçılar da duygu

ve düşüncelerini ifade etmek için farklı araçlar kullanıyor. Bu iki farklı yaklaşım, bir araya geldiğinde birbirini tamamlayan iki önemli unsur haline dönüşüyor

Yapay zeka, yeni müzik türleri ve melodiler üretebiliyor, farklı sanatçıların stillerini bir araya getirerek yeni eserler oluşturabiliyor, belirli temalara uygun şiirler yazabiliyor.

Yapay zeka ve sanatın bir araya gelmesi, bazı tartışmalara da neden oluyor. Bazı insanlar, yapay zeka tarafından üretilen eserlerin gerçek sanat eserleri olup olmadığı konusunda şüphe duyuyor. Diğerleri ise, yapay zekanın sanatçıların yerini alacağı endişesi taşıyor. Yapay zeka ve sanat, birbirini tamamlayan iki kavram. Yapay zeka, sanat dünyasına yeni bir boyut kazandırırken, sanat da yapay zekanın daha insani bir hale gelmesine yardımcı oluyor. Bu iki alan arasındaki ilişki, gelecekte daha da güçlenecek ve yeni ve heyecan verici gelişmelere yol açacaktır. Nitekim günümüzdeki son gelişmeler bile fazlasıyla şaşırtan hızlı ve de bazen endişe uyandıracak derecede de hayret vericidir.

2.13 Yapay Zekâ ile Yapılmış Sanat Eserleri

Yapay zekâ (YZ), resim sanatı da dahil olmak üzere birçok farklı alanda yeniliklerle karşımıza çıkıyor. YZ sistemleri, yeni sanat eserleri üretmek, mevcut sanat eserlerini analiz etmek ve sanatçıların yeni araçlar ve teknikler keşfetmelerine yardımcı olmak gibi birçok farklı biçimde kullanılıyor.

YZ ile yapılmış bazı önemli sanat eserleri şunlardır

Yapay zeka, sanat dünyasında çığır açan gelişmelere yol açtı ve birçok önemli eserin ortaya çıkmasına neden oldu. YZ ile yaratılmış bazı dikkat çekici sanat eserlerine dair kısa örnekleri inceleyelim.

2.13.1 Edmond de Belamy Portresi

Christie's müzayedesinde satılan ilk YZ sanat eseri olarak tarihe geçti. Bu portre, bir GAN (Generative Adversarial Network) algoritması tarafından üretildi. Bulanık bir yüzü olan portre, geleneksel portre anlayışına meydan okudu ve YZ sanatının dikkat çekici bir örneği oldu.

2.13.2 Refik Anadol'un İmgesel Peyzajlar

Türk sanatçı Refik Anadol, büyük veri kümelerini kullanarak etkileyici, etkileşimli ve derinlemesine deneyimler yarattı. Anadol'un eserleri, mimari yapılar üzerinde projeksiyonlarla canlandırılan, sürekli değişen, veriye dayalı görsel şölenlerdir.

2.13.3 Mario Klingemann'ın Üretken Sanatı

Klingemann, YZ'yi kullanarak sürreal ve tuhaf görsel dünyalar yarattı. Eserlerinde, yüzler, figürler ve manzaralar gibi farklı öğeleri bir araya getirerek benzersiz kompozisyonlar oluşturdu.

2.13.4 DeepDream

Google tarafından geliştirilen DeepDream, görüntüleri halüsinasyon benzeri şekillerle dönüştürerek sanatsal bir etki yaratan bir algoritma. DeepDream, birçok sanatçı tarafından ilham kaynağı oldu ve farklı türde sanatsal uygulamalarda kullanıldı.

2.13.5 Midjourney

Metin açıklamalarından detaylı görüntüler üreten bir yapay zeka programı. Sanatçılar ve tasarımcılar, Midjourney ile hayal güçlerinin sınırlarını zorlayarak benzersiz ve etkileyici görseller yaratabiliyorlar.

YZ ile yaratılan sanat eserlerinin bazı ortak özellikleri olarak; eserler, büyük miktarda veriyi analiz ederek oluşturuluyor. YZ algoritmaları sürekli olarak geliştiği için, bu eserler de zamanla değişiyor. Farklı sanat stillerini ve tekniklerini bir araya getirerek çok değişik eserler üretebiliyor.

2.14 Yapay Zeka Sanatının Geleceği

Yapay zeka ile sanatın bir geleceği var mı? Sorusu şüphesiz hep akla gelen ve sanat mecralarında artık sıklıkla tartışılan ve her boyutuyla ele alınan bu gelişmelerin ilk örneğinden bahsedersek artık şüpheyi yer kalmayacağı hususunda öngörüler oluşmuştur. Ancak yapay zeka ve sanat nereye kadar birbirini tamamlayacak yada

bambaşka bir noktaya varılacak soruları konusunda şu an için herhangi bir kazanılmamıştır. Görünen bir gerçek var ki artık yapay zeka ile sanat eserleri üretilmeye başlanmıştır. Örneğin, 2018 yılı içerisinde, Gauthier Vernier, Hugo Caselles-Dupré, ve Pierre Fautrel'den oluşan Paris merkezli bir kolektif sanat topluluğu, Yapay Zeka çalışma prensibiyle, GAN (üretken karşı ağ)'ın, veri tabanına 14. ve 20. yüzyıllar arasında üretilmiş, yaklaşık on beş bin “portre resmi” yükleyerek; “Edmond Belamy'nin Portresi” (Görsel) adlı resmi üretmişlerdir. “Edmond Belamy'nin Portresi” adlı yapay zeka eseri sanat alanında tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Söz konusu resimden ayrı olarak, birçok resim, yine benzer algoritmalarla üretilmiş olmasına rağmen, New York'taki “Christie” müzayede evi tarafından 2018'in Ekim ayında, dünya çapında bir açık artırma ile satılan, ilk yapay zeka ürünü eser olarak tarihte yerini almıştır.

Arthur C. Danto'nun konu bağlamındaki düşünceleri şöyledir: “Modernizmle beraber sanat, ayna yansıması resim anlayışından uzaklaşmıştır; hatta uygunluğun ölçütünü fotoğraf belirlemeye başlamıştır. Fotoğraf, imgeleri zapt edebildiği için ayna-yansıması resimlere nazaran avantajlıdır, fotoğraf imgeleri de olsa solmaya eğilimlidir elbette” (Danto, 2017, s. 14- 15).

Burada Danto'nun bahsettiği, bir yansıma ya da nesnelerin dış görünümünün sonsuza değin, zamandan koparıldığı fotoğrafların, geleneksel veya yerleşik anlamda resim kotarma anlayışıyla örtüşmemesi, reddetmesi veya “görüntü odaklı resim” anlayışının terkedilmesi bağlamında algılanmalıdır. Kentridge, 2003 yılında bir röportajında, resim yapma eylemine ilişkin şunları söylemiştir:

Yapay zekâ ise sonuç itibarıyla var olan binlerce görüntüyü, karşıt ağ sistemiyle niteliksel ve niceliksel bir kıyasla işlem yapıyor olması, ortaya çıkacak olan ürünü, bir sanat ürünü kategorisine dönüştürmede yeterli olabilir mi? Nitekim daha en baştan bir kurgu ve yönlendirme söz konusu, dolayısıyla ortaya çıkacak muhtemel sonuç, manipüle edilmiş, bir görüntüden başka bizlere özgün olarak ne sunabilir? Veri tabanına aktarılan imajlar üzerinden çalışan bu algoritma, en temel anlamda görüntüden görüntü üreten bir sistemdir denebilir. Bu bağlamda Gasset, portre resmi üzerinden giderek şunları söylemiştir:

“Portre yapan bir geleneksel ressam, gerçek kişiyi bütünleyen sayısız niteliklerden, gerçekte kendi zihninde, keyfince, kabataslak seçtiklerini tuvale aktardığında o kişinin gerçeğini yakalamış olduğu iddiasındadır. Peki, acaba ressam o kişiyi resmetmek yerine, kendi fikrini, o kişi üstüne oluşturduğu şemayı resmetmeye karar verse ne olurdu? İşte o zaman tablo gerçeğin ta kendisi olurdu ve kaçınılmaz başarısızlık önlenirdi. Tablo gerçeğe öykünmeyi bırakarak, aslına dönuşürdü: bir tabloya-gerçekdışı bir şeye. (...) Nesneleri resmetmeyi bırakıp fikirleri resmetmeye geçmişlerdi: Sanatçı dış dünyaya karşı körleşen gözlerini içsel, öznel görünümlere çevirmişti (Gasset, 1992, s. 171-172). “

Modernist sanatın, kuramsal altyapısını borçlu olduğumuz sanatçılardan biri olan Cezanne, nesnelerin dış görünümlerini esas alan bir bakışa sahip değildir ve resimlerinde imgeyi nesnenin bir parodisine de dönüştürmemiştir. Tersine, nesnelerin gerçekliğine ilişkin sorunsalı, kendi zihinsel gerçekliğinde yeniden yaratmış ve gerçeğin yerini tutabilen imgeler yaratmıştır. Nitekim Cézanne’ın sanatın gücü, buradan kaynaklanmaktadır bir bakıma. Zeynep Sayın, Cézanne’ın resimlerindeki imge-nesne arasındaki ilişkiyi şöyle yorumlamaktadır: “İmgelerin dünyada göndergesel bir karşılığı yoktur: göndergeseldik tuvaldedir. Cézanne’ın öz göndergeselliği, kendi içinde soluk alan, kendini içeriden oyan bir mekân yaratır. Simgesel görme düzenini dışarıdan değil, içeriden yaran bir oyuktur bu: nesneler ile göz arasındaki ilişki, benzeşim uğruna benzeşim ötesi bir yasallık olarak yeniden tanımlanmıştır” (Sayın, 2009, s. 148).

Dolayısıyla bir noktayı gözden kaçırmamak gerekiyor; sanatın bütün bileşenleri düşünüldüğünde, bir imajın, insandan bağımsız olarak oluşturulup oluşturulamayacağı temel anlamda bir sorunsal ise bu bir ölçüde başarılı görünmektedir. Ancak, sanat yalnızca sonuç odaklı bir süreç midir? Yoksa düşünüş, duygu, deneyim, özgünlük, başarı ve başarısızlıklar gibi yalnızca sonuca odaklı (görüntü oluşturma bağlamında) olmayan, süreçler toplamı mıdır? Burada; “Sanatım için hayatımı ortaya koyuyorum” diyen Van Gogh’un yapıtlarını hatırlamak gerekiyor, çünkü Van Gogh’un sanat yaşantısı, tek tek her

Her şeyden önce imgeye ulaşmak bir süreçtir, donmuş bir an değildir. (...) Ne çizeceğinize dair hisleriniz belirsiz olabilir, ama şeyler bir süreç sonunda meydana gelir ve bu süreç boyunca bildiğiniz şeyleri değiştirebilir, pekiştirebilir ya da tamamen

dağıtabilirsiniz. Resim fikirlerin test edildiği bir zemindir, düşüncenin ağır çekime alınmış halidir. Bir fotoğraf gibi anında ortaya çıkmaz. Bir resmi kesin olmayan ve belirsiz bir biçimde inşa etmenin yolu, biraz da anlamı inşa etmektir. Bir şeyin açık seçik bir biçimde sonuçlanması, bu şekilde başladığı anlamına gelmez . (Kentrige, 2003, s. 8).

YZ sanatı, sanat dünyasında önemli bir yer edinmeye devam edecek. Sanatçılar ve YZ birlikte çalışarak, daha önce hiç görülmemiş türde eserler yaratacaklar. Ancak, YZ sanatının etik boyutları ve insan yaratıcılığına olan etkileri gibi konular üzerinde daha fazla düşünülmesi gerekir. Edmond de Belamy'nin Portresi: Bu portre, 2018 yılında Christie's müzayede evinde 435.000 dolara satılan YZ tarafından oluşturulmuş en pahalı sanat eseri olma özelliğini taşıyor olması da işin ayrı bir boyutu. Eser, Yapay zekanın ürettiği ilk ünlü tablo, "Portrait of Edmond de Belamy", 2018'de Fransa merkezli Obvious adlı bir grup tarafından oluşturuldu. Bu eser, bir yapay zeka algoritması olan GAN (Generative Adversarial Network) kullanılarak üretildi. Tablo, tarihi portre sanatına benzer bir stilde yapılmış, bulanık ve soyut bir insan figürünü tasvir ediyor. Alt kısmında algoritmanın imzası olan matematiksel bir formül yer alıyor. Bu eser, Christie's müzayedesinde 432.500 dolara satılarak büyük ilgi topladı. Orijinal "Portrait of Edmond de Belamy" tablosu, yapay zeka tarafından üretilmiş ve 2018'de müzayedede satılmış bir eserdir.

İnsan figürü bulanık, soyut ve geleneksel bir portre stilinde. Renk paleti soluk bej, gri ve siyah tonlarında. Eserin alt kısmında bir yapay zekâ algoritmasının matematiksel formülü imza olarak yer alıyor (**şekil-35**).

Şekil 2.37 Yapay Zeka Ürünü, Edmond Belamy'nin Portresi, 70 x 70 cm, 2018

(Kaynak: <http://anamed.ku.edu.tr> Erişim Tarihi 25 mart 2025,15:14)

Dreamscape: Bu eser, Google AI tarafından geliştirilen bir YZ modeli tarafından oluşturulmuştur. Eser, rüya görmenin nasıl olabileceğini tasvir eden soyut bir görüntüdür.

Deep Dream: Bu eser, Google AI tarafından geliştirilen bir YZ modeli tarafından oluşturulmuştur. Eser, insan beyninin rüya görme şeklini taklit eden halüsinasyon gibi görüntüler içerir.

Neural Nude: Bu eser, Robbie Barrat adlı sanatçı tarafından oluşturulmuştur. Eser, YZ modeli tarafından oluşturulmuş çıplak bir insan figürünü tasvir etmektedir.

The Next Rembrandt: Bu eser, Rembrandt tarzında bir portre oluşturmak için YZ kullanan bir proje idi. Eser, Rembrandt'ın eserlerinin analizine dayalı olarak YZ modeli tarafından oluşturulmuştur. Adı “Edmond Belamy’nin Portresi” olan bu resim, Paris’te bir sanat kolektifi olan Obvious adlı bir ekip tarafından yaratıldı. Hugo Caselles-Dupré, Pierre Fautrel ve Gauthier Vernier’den oluşan ekip, portreyi Üretken Çekişmeli Ağlar (GAN-Generative Adversarial Network) metodu ile üretti. Yapay zekanın her türlü yönünün tartışıldığı bu günlerde sanat dünyasını bir hayli heyecanlandırdı. Bun ve bundan sonraki süreçte yapay zekanın ürettiği ve gelecekte üreteceği eserler için “Edmond Belamy’nin Portresi”ni referans alarak ileride ne gibi sanat eserleri, kuramları, soruları ve sorunları çıkar diye merak uyandıracak gibi duruyor. Sanat tarihinde metod ve kuramlar tarihine bakıldığında bir sanat eserini incelemek için genel olarak birkaç konunun özellikle incelemek gereklidir. Bunların başında sanatçının kimliği, kim olduğu, kullandığı teknik, sosyal ve ekonomik gelişmeler ve tarz gibi konular gelir. Sanat eserinin değerlendirilmesi belli bir yönde yapılır. Özellikle 19. yüzyıldan günümüze kadar da sanatçının kimliği ve sanatsal, kuramsal eğitimin şekline göre değerlendirmiştir. Değişik sosyal ve kültürel coğrafyalarda da sanat eserleri genel olarak belli şekilde değerlendirilir. „Edmond Belamy’nin Portresi sanatsal yönden incelemek için bildiğimiz geleneksel sanat tarihi metodu sorularını sormak, Yapay Zeka ile üretilen bir sanat eserini geleneksel sanattaki soruları sorarak aşağıda değerlendirecek olursak:

“Edmond Belamy’nin Portresi”nin sanatçısı kimdir? Yapay zeka mı, yoksa onu geliştiren ekip Obvious mu? Edmond Belamy kimdir? Eserin sol alt yanında bilimsel bir formül gibi bir “imza” ya da elektronik imza yerine geçen bazı denklemler yer alıyor. Bu imza tam olarak ne ifade ediyor, yapay zekanın kimliğine uygun bir imza olarak düşünülebilir. Bu aynı zamanda birkaç konuyu daha beraberinde getiriyor. Yapay zekanın üretimi olan sanat eserlerini değerlendirmek isteyen biri bu teknolojinin dilinin sanat dilini iyi kullanabilmeli ve belli bir bilgiye sahip olmalıdır. Bu eser, aynı zamanda sanat nedir, ne içindir, gibi tartışmalı sorulara da beraberinde getirdi. Şimdi akla gelen yeni durumlar ise gerçek sanatçı ya da sanatçı kavramları üzerinden yeni tartışmalar gündeme gelmeye başlayacaktır. Öncelikle sanatın ne olduğu tanımının da farklılaşması ve genişlemesi de gerekir. Bu tablonun stilini geleneksel olarak kısaca değerlendirmeye çalışalım. Öncelikle bir portre olmasına rağmen, Edmond Belamy’nin yüzünü belirsiz ve bulanık görünmesinden ötürü tam

seçemiyoruz. Yüz hatları belli belirsiz olan Edmond, Barok ile, Empresyonist ve yer yer Kübist esintili bir stilde yapılmış görünüyor. Bildiğim kadarıyla “sanatçımıza” birçok portre önceden “yüklenmiş” ve kendisinden kendisine göre bir portre üretmesi beklenmiş. Sonuç olarak geleneksel portre biçimlerine sadece figürün portre görünümü dışında, özgün yorumlanmış ve belirsiz görünümüyle yeni bir yorumlamayla sıra dışı olmuştur. Edmond Belamy’nin Portresi” ise estetik yönden genel kabul görmüş olguların dışında olduğu için, eserin estetik ve hoş görünmesinden ziyade, yapay zeka teknolojik oluşumunun bir sanat eseri üretmesinin üzerinde durulabilir. Fakat ilerleyen süreçte yapay zeka sanatçıları diye bir olgu ve genel geçer durumlar oluştuğunda mutlaka estetik olma çabası da güdülecek ve beklenecektir.

Etik olarak bir sanat eserinin izinsiz çoğaltılması, kullanılması uygunsuz ve sanatçının fikir haklarının korunması yasal olarak zorunlu olsa da yapay zekanın ürettiği bir eserin fikir mülkiyet hakları yasal olarak ne doğuracak? Düzenlenen yasalarla yasal yollara başvurulduğunda, ne gibi yaptırımlar olacak? Hukuk sistemleri içinde bu türlü sorunlar için ne gibi yeni yasalar geliştirilmesi gerekir? Her yapay zekanın yaptığı eser sanat eseri sayılacak mı? Ortaya konan ürünün sanatçısının yaşayacağı telif sorunları olacak mı, sanat değeri ne olacak gibi karmaşık sorular ve konular gündeme gelecektir. Edmond Belamy’nin eseri, bir ilk olması bakımından eşsiz olup, biriciklik de bir sanat eseridir. Tarihsel anlamda olağanüstü bir devrim olup insanlık tarihinin gelmiş olduğu bu aşamada henüz öngörülemeyen bir sanatsal sürecin başlangıcıdır. Teknoloji ve sanat her zaman birbirini başlarda endişe yaratsa da sonradan destekleyen önemli unsurlardır. Yapay zeka ile resim yapma, beste yapma gibi Edmond Belamy’nin Portresini de geçmişten bugüne süregelen bu ilişkinin bir sonucu olarak kabul edebiliriz. Geçmişte fotoğraf makinesinin icadı gibi bilimsel ve teknolojik gelişmeler sanatçıları her zaman etkilemiş, sanatçının üretiminin sonu mu gelecek gibi bir tedirginlik yaratmıştır. Ancak bu gelişmeler sanatı besleyip yeni sanat akımlarının doğmasına vesile olmuştur. Yapay zeka sanatı daha ileriye taşıyabilir ve sanat akımlarının doğması ile sanatçılara öncülük edeceği tahmin edilebilir.

Şekil 2.38 Rembrandt Tarzında Yapay Zeka İle Yapılmış Portre Resim

(Kaynak: www.sanatatak.com Erişim Tarihi 25 Mart 2025, 15:19)

Yapay zekanın avantaj ve dezavantajlarından bahsederek;

YZ sistemleri, insan sanatçıların üretemeyeceği yeni ve özgün ve orijinal sanat eserleri üretebilir. YZ, sanatçıların yeni fikirler keşfetmelerine ve yaratıcı süreçlerini geliştirmelerine yardımcı olabilir, geleneksel sanat eserlerine kıyasla daha kolay erişilebilir olabilir. YZ tarafından oluşturulan sanat eserleri, orijinallik eksikliği olarak görülebilir. Sanat eserleri oluştururken sanatçının yaratıcı kontrolü sınırlı olabilir YZ sanat eserleri, telif hakkı ihlali ve sanat eseri olup olmama noktasında etik sorunları gündeme getirebilir. Sonuç olarak, YZ resim sanatında yeni ve heyecan uyandıran YZ sistemleri, yeni sanat eserleri üretmek, mevcut sanat eserlerini analiz etmek ve sanatçıların yeni araçlar ve teknikler keşfetmelerine yardımcı olmak için kullanılıyor. YZ'nin resim sanatının geleceğini nasıl şekillendireceği ise cevabı tam olarak verilemeyecek bir merak konusu.

2.14.1 Yapay Zekâ ve Yapılmış Dışavurumcu Sanat Eserleri

Yapay zekâ, sanat dünyasında yepyeni bir çığır açarken, özellikle dışavurumcu sanat alanında da oldukça dikkat çekici çalışmalar ortaya çıkarmaktadır. Dışavurumculuğun yoğun duygusal ifadesi ve subjektif bakış açısı, yapay zekânın öğrenme yetenekleriyle birleşince ortaya oldukça ilginç ve etkileyici eserler çıkmaktadır.

Yapay zeka, büyük veri setleri üzerinde çalışarak, insan duygularını taklit edebilen ve yoğun duygusal ifadeler içeren eserler üretebilir. Örneğin, mutluluk, üzüntü, öfke gibi temel duyguların yanı sıra daha karmaşık duygusal durumları da yansıtan eserler ortaya çıkabilir.

Dışavurumcu sanatın temel özelliklerinden biri olan soyutluk, yapay zeka tarafından da kolaylıkla yakalanabilir. Yapay zeka, belirli bir nesne veya figürü temsil etmek yerine, duygusal bir durumu veya kavramı soyut bir şekilde ifade edebilir. Her yapay zeka modeli, farklı bir veri seti üzerinde eğitilir ve bu nedenle her birinin ürettiği eserler birbirinden farklı olacaktır. Bu da, yapay zeka sanatında bireysel bir tarzın oluşmasına olanak tanır.

Yapay zeka, insan yüzlerini çarpıtarak, duygusal durumlarını abartarak veya tamamen soyutlaştırarak, dışavurumcu portreler üretebilir, doğal manzaraları kasvetli veya coşkulu bir şekilde betimleyerek, izleyicide farklı duygular uyandırabilir. Tamamen soyut, biçimsiz ve renklerle dolu kompozisyonlar oluşturarak, duygusal bir kompozisyon yaratabilir.

Yapay zeka, dışavurumcu sanatın temel ilkelerini yeni bir boyutla zenginleştirir. İnsan duygularını taklit etme yeteneği sayesinde, yapay zeka, sanatçının iç dünyasını daha derinlemesine keşfetmesine ve ifade etmesine olanak tanır. Ayrıca, yapay zeka, sanatçının yaratıcılığını sınırlamadan, yeni ve özgün ifade biçimleri ortaya çıkarmasına yardımcı olabilir.

Yapay zeka ile üretilen dışavurumcu sanat eserleri, hala gelişmekte olan bir alan olduğu için, bu konuda net bir tanımlama yapmak zordur. Her yeni çalışma, bu alana yeni bir bakış açısı getirebilir. Yapay zeka, sanat dünyasında önemli bir dönüşüme yol açarken, dışavurumcu sanat alanında da oldukça ilginç ve etkileyici

eserler ortaya çıkarmaktadır. Yapay zeka, sanatçının duygusal dünyasını daha derinlemesine keşfetmesine ve ifade etmesine yardımcı olurken, aynı zamanda sanatın sınırlarını zorlayarak yeni ve özgün ifade biçimleri ortaya çıkarmaktadır.

Yapay zeka ve dışavurumcu sanat akımı, ilk bakışta zıt gibi görünebilir, çünkü yapay zeka hazır veri ve algoritmaları yönlendirme ile bir esere dönüştürebilir. Fakat, birçok açıdan birbirleriyle bağlantılıdır. Bu bağlantı, YZ'nin sanat üretme ve yorumlama yeteneğini, dışavurumcu sanatçıların duyguları ve fikirleri ifade etme arzusuyla buluşturabilir. Örneğin içsel duygusunu çok iyi tarif eden bir sanatçı yapay zekanın elindeki verilerle birleştirip çok daha benzersiz ve derin temalar oluşturabilir. Yapay zeka insan beyni ile kıyaslanırsa, normal bir zihinden çok daha fazla bilgi ve algoritmaya sahiptir. Düşünülmeeyeni ortaya koyma, sıra dışı olabilen temalar, görseller üretebilme şekilde becerisine ve yeteneğine sahiptir. Dışavurumcu sanat akımı, sanatçının duygularını ve fikirlerini doğrudan ve samimi bir şekilde ifade etmesine odaklanır. Çok detaylı ve doğru şekilde yönlendirildiği takdirde çok ilginç sonuçlar verebilir. YZ sistemleri de duyguları ve fikirleri ifade etmek için kullanılabilir. Örneğin, YZ modelleri, metinler oluşturmak, resimler çizmek ve müzik bestelemek için kullanılabilir. Bu eserler sanatçının duygularını ve fikirlerini yansıtabilir. Hatta bu alanda yapılmış pek çok eser insan emeğiyle elde edilenden fark olarak ayırt etmekte güçlük çekilecek kadar başarılı bile olabiliyor. Sanatçı içsel dünyasını iyi tarif ederek yapay zekadan yararlandığı takdirde bu güçlü benzerliği keşfedebilir.

Dışavurumcu sanatçılar, geleneksel sanat formlarını ve tekniklerini reddederek yeni ve özgün sanat eserleri yaratmaya çalışırlar. YZ sistemleri de yeni ve özgün sanat eserleri üretmek için kullanılabilir. Örneğin, YZ modelleri, rastgele sanat eserleri oluşturmak, sanat eserlerini yeni şekillerde yorumlamak ve sanatçıların yeni araçlar ve teknikler keşfetmelerine yardımcı olmak için kullanılabilir. Sanatçıların öznel algılarını yapay zeka ile birleştirmeleri dışavurumcu vurgusunu güçlendirerek sıra dışı sonuçlar elde edebilir. Dışavurumcu sanat, öznedir ve sanatçının kişisel deneyimlerine ve yorumlarına dayanır. YZ sanat eserleri de öznel olabilir ve sanatçının veya YZ modelinin programlanma şeklini ortaya koyacağı esere yansıtabilir. Bu sonuç, izleyicilerin YZ sanat eserleriyle kendi kişisel deneyimleri ve algılamaları arasında bağlantı kurmalarını sağlayarak, dışavurumcu sanatın etkisini artırır.

Sonuç olarak, YZ ve dışavurumcu sanat akımı, duyguları ve fikirleri ifade etme, yaratıcılık ve yenilik, öznellik ve kişisellik ve ifadecilik ile teknolojinin sanata aktarımı gibi birbirini tamamlayan benzer özelliklere sahiptir. YZ'nin gelişmesiyle birlikte, bu iki alan arasındaki bağlantı daha da güçlenecek ve sanatın geleceği için yeni ve heyecan verici deneyimler oluşturacaktır.

2.15 Resim Sanatında Yeni Boyutlar

Resim sanatı, yüzyıllardır insanlığın var olduğu tarihlerden beri süregelen ve sürekli gelişen, yenilenen bir sanattır. Son yıllarda yapay zeka (YZ) gibi yeni teknolojilerin gelişmesiyle birlikte resim sanatında da yeni boyutlar ortaya çıkmaktadır. Bu yeni boyutlardan bazıları şunlardır:

1. Dijital Sanat: Dijital sanat, bilgisayarlarda oluşturulan ve görüntülenen sanat eserleridir. Resim, heykel, video ve enstalasyon gibi çeşitli dijital sanat biçimleri vardır. Dijital sanat, geleneksel sanatın sınırlarını aşarak sanatçıların yeni fikirler ve estetikler keşfetmesine olanak tanır.

2. Etkileşimli Sanat: Etkileşimli sanat, izleyicinin katılımını gerektiren sanat eserleridir. Bu eserler, sensörler, projeksiyonlar veya sanal gerçeklik gibi teknolojileri kullanarak izleyicinin deneyimini kişiselleştirebilir ve değiştirebilir. Etkileşimli sanat, sanat ve izleyici arasındaki ilişkiyi yeniden tanımlar ve sanatsal deneyimi daha sürükleyici hale getirir.

3. Hareketli Resim: Hareketli resim, resim ve videoyu birleştiren bir sanat biçimidir. GIF'ler, animasyonlar ve video sanatı gibi çeşitli hareketli resim türleri vardır. Hareketli resim, sanatçılara zaman ve hareketin gücünü kullanarak hikayeler anlatma ve duygular uyandırma imkânı verir.

4. Işık Sanatı: Işık sanatı, ışık ve aydınlatmayı kullanarak sanatsal eserler yaratan bir sanat biçimidir. Enstalasyonlar, heykeller ve performanslar gibi çeşitli ışık sanatı türleri vardır. Işık sanatı, mekânı dönüştürerek ve izleyicinin algısını değiştirerek atmosferik ve duygusal deneyimler yaratabilir.

5. Biyo Sanat: Biyo sanat, canlı organizmaları veya biyolojik materyalleri sanatsal amaçlarla kullanan bir sanat biçimidir. Enstalasyonlar, heykeller ve

performanslar gibi çeşitli biyo sanat türleri vardır. Biyo sanat, yaşamın doğasını ve sanatla olan ilişkisini sorgulamak için kullanılabilir.

6. Yapay Zeka Sanatı: Yapay zeka sanatı, yapay zeka sistemleri tarafından üretilen veya yapay zekadan ilham alan sanat eserleridir. Resim, heykel, müzik ve edebiyat gibi çeşitli yapay zeka sanatı türleri vardır. Yapay zeka sanatı, insan yaratıcılığının sınırlarını zorlayarak yeni estetikler ve fikirler keşfetmemize yardımcı olabilir.

Bu saydıklarımız sadece birkaç örnektir. Resim sanatında her geçen gün yeni boyutlar keşfedilmekte ve sanatçıların ifade biçimleri genişlemektedir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte resim sanatının geleceği daha da heyecan verici ve sınır tanımaz hale gelecektir.

Resim sanatında yeni boyutlar, sanatçıların ve izleyicilerin deneyimini zenginleştirerek sanat dünyasını dönüştürmektedir. Bu alandaki gelişmeleri takip etmek ve resim sanatının geleceğini nasıl şekillendirdiğini görmek önemlidir.

2.16 Dışavurumcu Sanat Akımı (Ekspresyonizm)

Dışavurumculuk, 20. yüzyılın başlarında, özellikle Almanya'da ortaya çıkan ve sanatçının duygularını, iç dünyasını ve deneyimlerini ön plana çıkaran bir sanat akımıdır. Bu akım, nesnel gerçekliğin yerine sanatçının subjektif deneyimlerini ve duygularını vurgulamak üzerine kuruludur.

Dışavurumculuğun Temel Özellikleri

- **Duygusal İfade:** Dışavurumcu sanatçılar, duygularını yoğun bir şekilde ifade etmek için renkleri, çizgileri ve formları abartılı bir şekilde kullanırlar. Keder, sevinç, korku gibi duygular eserlerde belirgin bir şekilde hissedilir.
- **Deformasyon:** Gerçekçi betimlemeler yerine, sanatçılar nesneleri ve figürleri duygusal etkiyi güçlendirmek için çarpıtırlar. Bu deformasyon, sanatçının iç dünyasının dışavurumunun bir yansımasıdır.
- **Renklerin Psikolojik Etkisi:** Dışavurumcularda renkler, sadece nesneleri tanımlamak için değil, aynı zamanda duygusal bir etki yaratmak için

kullanılır. Örneğin, kırmızı renk genellikle öfke veya tutkuyu, mavi renk ise melankoliyi ifade eder.

- **Çarpıcı Kontrastlar:** Işık-gölge, sıcak-soğuk renkler gibi kontrastlar, duygusal yoğunluğu artırmak için kullanılır.
- **Kaba Fırça Darbeleri:** Dışavurumcu sanatçılar, duygularını daha doğrudan ifade etmek için genellikle kaba ve hızlı fırça darbeleri kullanırlar.
- **Konu Seçimi:** Genellikle sosyal adaletsizlik, savaş, ölüm gibi temalar tercih edilir. Sanatçılar, bu konuları ele alarak toplumdaki sorunlara dikkat çekmek isterler.

Dışavurumculuğun Ortaya Çıkışı ve Etkileri

Dışavurumculuk, 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan Sembolizm ve Post-Empresyonizm akımlarından etkilenmiştir. Özellikle Vincent van Gogh gibi sanatçıların eserleri, dışavurumculuk için önemli bir ilham kaynağı olmuştur.

Bu akım, daha sonraki sanat hareketleri olan Sürrealizm, Ekspresyonist Mimarlık ve Ekspresyonist Sinema gibi alanlara da ilham vermiştir.

Önemli Dışavurumcu Sanatçılar

- **Vincent van Gogh:** Post-Empresyonist olmasına rağmen, yoğun duygusal ifadesiyle dışavurumculuğun öncülerinden biri olarak kabul edilir.
- **Edvard Munch:** "Çılgılık" gibi eserleriyle tanınan Norveçli sanatçı, dışavurumculuğun en önemli temsilcilerindendir.
- **Ernst Ludwig Kirchner:** "Die Brücke" grubunun kurucularından biridir ve Alman dışavurumculuğunun öncülerindendir.
- **Wassily Kandinsky:** Soyut sanatın öncülerinden biri olmasına rağmen, erken dönem eserlerinde dışavurumcu etkiler görülür.

Sonuç olarak, dışavurumculuk, sanatçının iç dünyasını ve duygularını ön plana çıkaran, yoğun ve çarpıcı bir sanat akımıdır. Bu akım, sanatçılara kendi duygularını özgürce ifade etme imkânı sunmuş ve sanat dünyasında önemli bir dönüm noktası olmuştur.

Yapay Zeka Dışavurumcu Sanatçıların Duygularını ve Fikirlerini İfade Etmesine Yardımcı Olabilir Mi?

Yapay zeka ve dışavurumcu sanatın kesişim noktaları, her ikisinin de duyguların ve içsel deneyimlerin ifadesine odaklanmasından kaynaklanır. Dışavurumculuk, sanatçının iç dünyasını, duygusal tepkilerini ve bireysel deneyimlerini yoğun bir şekilde ele alırken benzer şekilde, yapay zeka algoritmaları, insan duygularını ve ifadelerini analiz ederek veya taklit ederek sanatsal eserler üretebilir şekilde tasarlanmıştır.

Örneğin, AICAN adlı yapay zeka modeli, Barok, Rokoko, Empresyonizm, Sürrealizm ve Soyut Dışavurumculuk gibi çeşitli sanat tarzları üzerine eğitilmiş ve bunlarla ilgili bir eser istendiğinde ustalıklı bilgi ve eser verme yeteneğine sahiptir. Öğrendiği stilleri sentezleyerek yeni ve özgün eserler yaratır. Bu durum, yapay zekanın dışavurumcu sanatın temel özelliklerini benimseyerek yeni sanatsal ifadeler ortaya koyabileceğini de gösterirken, Yapay Zeka en temelde dışavurumcu sanat akımına benzer bir mantık çerçevesinde tasarladığı eserleri de “dışavurumcu bir tutumdur” şeklinde yorumlayabiliriz. Hatta var olan tüm akımlar içinde Yapay Zeka öğrenme ve üretme çabasında en çok ta Dışavurumcu Sanat Akımına benzemektedir bile denilebilir. Her ikisi de insandaki duygular ve içsel ifadelere odaklıdır. Bu bağlamda, yapay zeka ve dışavurumcu sanatın örtüştüğü noktalar, her ikisinin de duygusal ifadeye, içsel deneyimlerin yansıtılmasına ve sanatsal yaratıcılığın sınırlarının genişletilmesine olan ortak ilgisinde bulunabilir (Aslan, 2019)

2.17 Yapay Zeka ve Dışavurumcu Sanatçılar

Dışavurumcu sanat, sanatçının iç dünyasını, duygularını ve deneyimlerini yoğun bir şekilde ifade ettiği bir akımdır ve bu yönüyle de dışavurumcu akım Yapay Zekaya benzer. YZ bu süreçte dışavurumcu akım ve sanatçılarına da katkı sunabilir. YZ'nin Dışavurumcu sanatçılara sağlayabileceği katkıları düşünürsek:

Fikir Üretimi: Yeni ve orijinal fikirler üretebilir ya da fikir verebilir.

Kelime Bulutları: Sanatçının zihnindeki kavramları görselleştirerek yeni fikirler üretmesine yardımcı olabilir.

Öneri Sistemleri: Sanatçının çalıştığı konulara benzer sanat eserleri veya tarihi olayları önererek ilham verebilir.

Hikâye Oluşturma: Sanatçının bir tema üzerine farklı senaryolar oluşturmaya yardımcı olabilir.

Renk Paleti Oluşturma: Sanatçının duygusunu en iyi ifade edecek renk paletlerini önerebilir.

Kompozisyon Önerileri: Farklı kompozisyon tekniklerini deneyerek sanatçının eserini güçlendirmesine yardımcı olabilir.

Sanal Gerçeklik Ortamları: Sanatçıya sanal bir stüdyo sunarak eserini farklı açılardan görme imkânı tanıyabilir.

Sanal Galeriler: Sanatçının eserlerini online olarak sergileyebileceği platformlar sunabilir.

Sosyal Medya Pazarlaması: Sanatçının eserlerini daha geniş kitlelere ulaştırmasına yardımcı olabilir.

Sanat Piyasası Analizi: Sanatçının eserlerinin potansiyel değerini ve hedef kitlesini belirlemesine yardımcı olabilir.

2.18 Yapay Zeka, Sanatın Özgünlüğünü Tehdit Eder

Yapay zeka, sanatın özgünlüğünü tehdit edip etmediği, sanat dünyasında önemli bir tartışma konusudur. Bu konuyu farklı açılardan ele almak gerekir. Bazı önemli noktalar:

YZ algoritmaları, büyük miktarda mevcut sanat eseri verisiyle eğitilebilir. Bu verilerden desenleri, stilleri ve teknikleri öğrenerek yeni sanat eserleri üretebilirler. Bu, bazılarının göre, YZ'nin "özgün" bir şey yaratmadığı, sadece mevcut stilleri yeniden ürettiği anlamına gelir.

YZ, bazen insan sanatçılar tarafından kolayca tahmin edilemeyen veya yaratılamayan beklenmedik ve yenilikçi görüntüler, müzikler veya metinler üretebilir. Bu, YZ'nin yaratıcılığının bir işareti olarak görülebilir.

YZ, bir araç olarak kullanılarak insan sanatçılarla işbirliği içinde de çalışabilir. Bu durumda, YZ, sanatçının vizyonunu gerçekleştirmesine yardımcı olan bir araç görevi görür.

Geleneksel olarak, özgünlük, insan deneyiminin, duygularının ve düşüncelerinin benzersiz bir ifadesi olarak görülür. YZ'nin bilinçli deneyimi veya duyguları olmadığı için, bazıları YZ tarafından üretilen sanatın özgün olamayacağını savunur.

Diğerleri, YZ'nin sanata yeni bir özgünlük biçimi getirdiğini iddia eder. Onlara göre, YZ'nin ürettiği beklenmedik ve yenilikçi çıktılar, yeni bir tür estetik deneyim sunar ve bu da bir özgünlük biçimi olarak kabul edilebilir.

Bir sanat eserinin özgünlüğünü belirleyen faktörlerden biri de sanatçının niyetidir. YZ durumunda, "sanatçı" kimdir sorusu ortaya çıkar: algoritmayı tasarlayan kişi mi, algoritmanın kendisi mi, yoksa YZ ile etkileşimde bulunan kişi mi?

Tehditler ve avantajlı durumların son değerlendirmesi şu şekilde yapılabilir:

YZ tarafından üretilen sanatın yaygınlaşması, sanat piyasasını etkileyebilir ve sanat eserlerinin değerini nasıl belirlediğimizi yeni özellikler. Ve standartlar geliştirmek zorunluluğuyla beraber, sanat yaratma araçlarına erişimi olmayan kişilerin bile sanat eseri üretmesine olanak tanıyarak yaratıcılığı her kesime yayabileceği gibi YZ, sanatçılara yeni ifade biçimleri sunarak sanatın sınırlarını zorlamasına yardımcı olur. Fakat aynı zamanda biraz da hayal gücünü bu kusursuz yardımcıya bırakmak bazı kimselerde kendini zihinsel ve yaratımsal alanda tebellüştirebilir. .

YZ'nin sanatın özgünlüğünü tehdit edip etmediği sorusunun kesin bir cevap veremeyiz. Bu, özgünlüğü nasıl tanımladığımıza ve YZ'nin sanattaki rolünü doğru kullanmamıza bağlıdır. Önemli olan, bu tartışmayı detaylı bir şekilde ele almak ve YZ'nin sanat dünyasına getirdiği potansiyel faydaları ve sınırlılıkları anlamaktır.

Bu konuyla ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Özellikle Adorno ve Horkheimer'in sanatın kitleselleşmesi ve "özgünlük" kaybı üzerine düşünceleri, YZ'nin sanata etkisi bağlamında yeniden değerlendirilebilir. Ayrıca, Türkiye'deki çağdaş sanatın durumu ve özgünlük kavramları üzerine yapılan yorumlar da YZ'nin sanata etkisini anlamak için bir bakış açısı sunmaktadır.

Özgünlük genellikle insan deneyiminin, duygularının ve düşüncelerinin benzersiz bir şekilde kendine has bir şekilde ifade edilmesidir. Ancak YZ'nin bilinçli deneyimi veya duyguları olmadığı için, bazıları YZ tarafından üretilen sanatın özgün olamayacağını savunur. Bu görüşe göre, YZ sadece mevcut verilerden desenleri ve stilleri kopyalar veya yeniden üretir.

Adorno ve Horkheimer'in Kültür Endüstrisi Eleştirisi: Frankfurt Okulu'nun önemli temsilcileri Theodor W. Adorno ve Max Horkheimer, "Kültür Endüstrisi: Kitle Aldatmacası Olarak Aydınlanma" adlı eserlerinde (Dialektik der Aufklärung, 1947), kitlesel üretimin sanatın özgünlüğünü ve eleştirel potansiyelini nasıl yok ettiğini eleştirirler. Bu eleştiri, YZ tarafından üretilen sanatın da benzer bir şekilde standartlaştırılmış ve özgün olmayan bir ürün olabileceği fikrini destekler. Onlara göre, kültür endüstrisi "tüm kitle kültürünü aynı şekilde biçimlendirir" ve "sahte bireysellik" yaratır (Adorno & Horkheimer, 2002). Bu durum, YZ'nin ürettiği sanatın da algoritmalar tarafından belirlenen sınırlar içinde "sahte bir özgünlük" sunduğu anlamına gelir. Diğerleri ise YZ'nin sanata yeni bir özgünlük biçimi getirdiğini iddia eder. Onlara göre, YZ'nin ürettiği beklenmedik ve yenilikçi sonuçlar, yeni bir tür estetik deneyim olur. Bu da bir özgünlüktür.

Margaret Boden'in Yaratıcılık Türleri: Bilişsel bilimci Margaret Boden, "The Creative Mind: Myths and Mechanisms" (1990) adlı kitabında, yaratıcılığın farklı türlerini tanımlar. Bunlardan biri olan "keşifsel yaratıcılık" (exploratory creativity), kavramsal bir alanı keşfetmeyi ve bu alanda yeni olasılıklar bulmayı içerir. YZ'nin, büyük veri kümelerini analiz ederek ve yeni kombinasyonlar üreterek bu tür bir yaratıcılık sergileyebileceği düşünülür. Bu, YZ'nin "özgün" olmasa bile "yeni" bir şeyler yaratabileceği anlamına gelir.

"Yapay zekâ ile yapılan sanat eserlerinin sanatın demokratikleşmesine ve erişilebilirliğine katkıda bulunabileceği de göz ardı edilmemelidir." (Bizim Çağ

Edebiyat, Yapay Zekâ - - Bizim Çağ Edebiyat). Bu ifade, YZ'nin sanatı daha geniş kitlelere ulaştırma potansiyeline vurgu yaparken, aynı zamanda insan yaratıcılığının önemini de koruduğunu anlatır.

YZ'nin sanatın özgünlüğünü tehdit edip etmediği sorusu, özgünlüğün nasıl tanımlandığına ve YZ'nin sanattaki rolünün nasıl algılandığına bağlıdır. Adorno ve Horkheimer'in eleştirileri, YZ'nin kitle kültürü bağlamında standartlaşmış ürünler üretebileceği endişesini dile getirirken, Boden'in yaratıcılık türleri ve insan-YZ işbirliği, YZ'nin yeni ifade biçimleri ve estetik deneyimler sunabileceğini gösterir. Önemli olan, bu tartışmayı sürdürmek ve YZ'nin yarar ve zararlarını tartışarak doğru yönden değerlendirebilmektir.

2.19 Yapay Zekâ Sanatın Özgünlüğünü Tehdit Eder.

"Yapay zekâ, sanatın özgünlüğünü tehdit eder mi?" sorusu, günümüzde sanat dünyasının en çok tartışılan konularından biri haline geldi. Yapay zekanın gelişimiyle birlikte, makinelerin ürettiği sanatsal eserler, insan yaratıcılığının sınırlarını zorluyor ve özgünlük kavramını yeniden sorguluyor.

Bu soruyu cevaplamak için öncelikle "özgünlük" ve "yapay zekâ" kavramlarını daha yakından incelemek gerekmektedir. Sanatta özgünlük, genellikle bir sanatçının kişisel deneyimlerini, duygularını ve bakış açısını yansıtan, benzersiz bir eser yaratma yeteneği olarak tanımlanır. Yapay zekâ ise büyük veri kümeleri üzerinde eğitilerek, yeni veriler üretebilen ve karmaşık problemleri çözeabilen bir sistemdir. Bu konuda farklı disiplinlerden birçok uzman, farklı görüşler sunmaktadır. Bazı felsefeciler, yapay zekanın ürettiği eserlerin özgün olamayacağını savunmaktadır. Çünkü bu eserler, önceden var olan verilerin bir kombinasyonu olduğundan, yeni bir fikir veya yeni bir bakış açısı sunmaz. Yapay zekanın sanatın tanımını genişlettiğini ve özgünlüğün yeni bir boyut kazandığını düşünmektedir. Bilgisayar bilimcileri, yapay zekanın yaratıcılık sürecinde önemli bir araç olabileceğini savunurlar. Yapay zekâ, sanatçılara yeni fikirler üretme ve farklı teknikler deneme konusunda yardımcı olabilir. Ancak, yapay zekanın kendi başına bir sanatçı olarak kabul edilemeyeceğini belirtirler.

Sanatçılar arasında da bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı sanatçılar, yapay zekanın sanat dünyasına yeni bir soluk getirdiğini ve kendi çalışmalarında yapay zekayı aktif olarak kullandıklarını ifade etmektedirler. Diğerleri ise, yapay zekanın sanatın ticarileşmesine ve özgünlüğün kaybolmasına neden olacağından endişe duymaktadırlar. Yapay zekâ, sanatın özgünlük kavramını yeniden düşünmemizi gerektiriyor. Artık özgünlük, sadece bir sanatçının bireysel yeteneği değil, aynı zamanda kullanılan araçlar, teknikler ve üretim süreciyle de ilgili bir kavram haline gelmektedir. Yapay zekâ, sanatçılara yeni ifade biçimleri sunarak, özgünlüğün sınırlarını genişletebilir. Ancak, yapay zekanın ürettiği eserlerin, insan sanatçıları tarafından üretilen eserlerle aynı değere sahip olup olmadığı sorusu hala tartışılmaktadır.

Yapay zekanın sanat üzerindeki etkileri henüz tam olarak anlaşılmış değil. Ancak, yapay zekâ, sanat dünyasında önemli bir dönüşüme neden olacağı kesindir. Önemli olan, yapay zekayı bir tehdit olarak değil, yeni bir fırsat olarak görerek, sanatın geleceğini şekillendirmeye katkıda bulunmaktır. **Özetle**, yapay zekâ, sanatın özgünlüğünü tehdit etmek yerine, bu kavramı yeniden tanımlayarak sanatın gelişimine katkı sağlayabilir. Ancak, yapay zekanın sanat üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulacaktır.

3 SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapay Zekanın sanat dünyası üzerindeki etkisi, son yıllarda artan bir şiddetle hissedilmektedir. Özellikle dışavurumculuk akımında YZ, sanatçılara yeni imkân ve araçlar sunarak, ifade alanlarını genişletmekte ve resimlerinde yeni yeni boyutlar yaratmalarına yardımcı olmaktadır. Bu makale, YZ'nin dışavurumculuk akımında nasıl kullanıldığını ve resim sanatına nasıl yeni boyutlar kazandırdığını inceledik. YZ, algoritmalarının, sanatçıların duygu ve düşüncelerini nasıl etkili bir şekilde ifade etmelerine yardımcı olabileceğini ve resimlere yeni bir estetik katabileceğini ,yeni akım ve katabileceğini, yeni yönünde görüşleri değerlendirdik.

Ancak YZ'nin sanat üzerindeki etkisinin sadece teknik açıdan değil, aynı zamanda felsefi ve etik açıdan da değerlendirilmesi gerektiğini belirtmek te gerekmektedir. YZ'nin sanatın özgünlüğünü ve yaratıcılığını tehdit edip etmediği, sanatçının rolünün ne olacağı ve YZ tarafından üretilen eserlerin sanat eseri olarak kabul edilip edilmeyeceği gibi sorular tartışılmaya devam etmektedir.

Sonuç olarak, YZ'nin dışavurumculuk akımında sunduğu imkanlar oldukça heyecan vericidir. YZ, sanatçıların yeni araçlar ve teknikler kullanarak resimlerinde yeni boyutlar yaratmalarına yardımcı olmaktadır. Ancak YZ'nin sanat üzerindeki etkisinin karmaşık olduğunu ve dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini unutmamak önemlidir. Ayrıca yapay zekanın resim sanatında kullanımı, sanatsal ifade ve yaratıcılık açısından heyecan verici yeni olasılıklar sunmaktadır. YZ araçları, sanatçıların yeni teknikler keşfetmesine, karmaşık kompozisyonlar oluşturmaya ve geleneksel sınırları aşmasına yardımcı olabilir. Bununla birlikte, YZ'nin resim sanatına entegrasyonu, dikkatlice ele alınması gereken bazı etik ve kabul görme noktasında özellikle bazı kesimlerde yada meslekler grupları için zorluklar beraberinde getirecektir. YZ'nin sanatın özgünlüğünü ve insan ruhunu zedeleme potansiyeli konusunda endişeler vardır. Ayrıca, YZ araçlarının erişilebilirliği ve kullanımıyla ilgili eşitsizlik sorunları da mutlaka olacaktır.

Bu zorlukların üstesinden gelmek için sanatçılar, teknoloji uzmanları ve toplum genelinde iletişim ve iş birliği içinde olmalıdır. YZ'nin resim sanatına sorumlu ve etik bir şekilde entegre edilmesini sağlamak için ortak bir çerçeve geliştirmek önemlidir.

4 KAYNAKLAR

- Abadir, A., Ali, M., Karnes, W., & Samarasena, J. (2020). Artificial intelligence in gastrointestinal endoscopy. *Clinical Endoscopy*, 53(2), 132–141. <https://doi.org/10.5946/ce.2020.038>
- Abora, E. (1996). Sürrealizm akımında nesnenin değerlendirilişi (Master's thesis, Mimar Sinan Üniversitesi).
- Adorno, T. W., & Horkheimer, M. (2002). *Dialectic of enlightenment: Philosophical fragments*. Stanford University Press.
- Ahmad, S., Rahmat, M., Mubarik, M., Alam, M., & Hyder, S. (2021). Artificial intelligence and its role in education. *Sustainability*, 13(22), 12902. <https://doi.org/10.3390/su132212902>
- Ahmetoğlu, Ü., & Denli, S. (2013). Soyut dışavurumculuğun ortaya çıkışı ve Türk resim sanatına yansımaları. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3(8).
- Akkaya, B., Özkan, A., & Özkan, H. (2021). Yapay zeka kaygı (yzk) ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Alanya Akademik Bakış*, 5(2), 1125–1146. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.833668>
- Akkuş, Y. (2011). *Dışavurumculuk ve 1980 sonrası Türk Resim Sanatındaki Yayılımı* (Doctoral dissertation, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir).
- Akman, S. (2001). *Türk resminde ekspresyonizm*.
- Aktürk, E. (2024). Telif hakkının yapay zekâ ürünleri açısından değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, (5), 192–235. <https://doi.org/10.59399/cuhad.1450690>
- Alıcılar, H., & Çöl, M. (2021). Usage of artificial intelligence in public health. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 47(1), 151–158. <https://doi.org/10.32708/uutfd.891274>
- Alici, S. (2017). 19. Yüzyılda sanatın başkenti Paris ve izlenimcilik akımı. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 6(38), 2977–2998.
- Aslan, E. (2019). Yapay Zekâ Resimleri ve Sanatın Başkalaşan Mecrası Üzerine. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*(42), 231–242. <https://doi.org/10.32547/ataunigsed.516382>
- Athanassopoulos, S., Manoli, P., Gouvi, M., Lavidas, K., & Komis, V. (2023). The use of chatgpt as a learning tool to improve foreign language writing in a multilingual and multicultural classroom. *Advances in Mobile Learning Educational Research*, 3(2).

Balaji, K., Ram, P., & Choolayil, A. (2023). Bharatanatyam and art activism in the networked digital space. *South Asia Research*, 43(3), 400–416. <https://doi.org/10.1177/02627280231190789>

Atiker, E. (2024). Güzel sanatlar ekseninde sorumlu yapay zekâ: Potansiyel riskler ve etik boyutlar. *Istanbul Bilgi University*. <https://doi.org/10.47613/reflektif.2024.149>

Audry, S. (2021). Art in the age of machine learning. <https://doi.org/10.7551/mitpress/12832.001.0001>

Ayaydin, A. (2015). Empresyonizm (İzlenimcilik) Akımının Güncel Bakış Açısıyla Bazı Yönlerden İncelenmesi. *SED-Sanat Eğitimi Dergisi*, 3(2), 83–97.

Aydın, A. (2017). Abidin Dino'nun Resimlerinde Yaşayan Edebiyat. *Tykhé Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(2), 84–102.

Aydın, C., & Yıldız, A. (2024). Görsel sanatlar öğretmenlerinin görsel sanatlar dersine ilişkin görüşleri. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*. <https://doi.org/10.26677/tr1010.2024.1364>

Bacon, F., & Trucchi, L. (1996). Francis Bacon (p. 432). Oxford: Oxford University Press.

Baranseli, E. S. (2017). Bir protesto aracı olarak sanat, yeni medya etkisi ve Banksy örneği. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7(16), 264–280.

Baranseli, E. S. Art as a Protest Medium, New Media Effect and the Banksy Case.

Beydiz, M. G. (2023). Mitostan İmgesel Logosa: Bedri Rahmi Eyuboğlu'nun Resimlerinde Alegorik Anlatım. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 13(2), 390–406.

Bingöl, K., Akan, A., Örmecioğlu, H., & Er, A. (2020). Depreme dayanıklı mimari tasarımda yapay zeka uygulamaları: Derin öğrenme ve görüntü işleme yöntemi ile düzensiz taşıyıcı sistem tespiti. *Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 35(4), 2197–2210. <https://doi.org/10.17341/gazimmfd.647981>

Bizim Çağ Edebiyat. (n.d.). Yapay Zekâ. <https://bizimcagedebiyat.com/yapay-zeka/>

Boden, M. A. (1990). The creative mind: Myths and mechanisms. Basic Books.

Boehrer, B. (2007). A cultural history of animals in the renaissance. <https://doi.org/10.5040/9781350049550>

Brieber, D., Nadal, M., Leder, H., & Rosenberg, R. (2014). Art in time and space: Context modulates the relation between art experience and viewing time. *PLOS ONE*, 9(6), e99019. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0099019>

Can, Ö., & Sezgin, M. (2024). Yapay zeka teknolojilerinin kurumsal iletişimdeki rolünün değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 103–114. <https://doi.org/10.58201/utsobilder.1497333>

Chatterjee, A. (2022). Art in an age of artificial intelligence. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1024449>

Chen, Y. (2023). Pandora's pixel box: The rise of AI art and the ethical dilemma of creativity. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 28(1), 135–143. <https://doi.org/10.54254/2753-7048/28/20231315>

Chi, J. (2024). The evolutionary impact of artificial intelligence on contemporary artistic practices. *Communications in Humanities Research*, 35(1), 52–57. <https://doi.org/10.54254/2753-7064/35/20240006>

Christie's. (2018). Edmond de Belamy Portresi 432.500 dolara satıldı. *Christie's*. <https://www.christies.com>

Correa-Herran, I., Aleem, H., & Grzywacz, N. (2020). Evolution of neuroaesthetic variables in portrait paintings throughout the renaissance. *Entropy*, 22(2), 146. <https://doi.org/10.3390/e22020146>

Coruh, E., & Azizoğlu, Z. (2023). Sekiz köşeli yıldız motifinin ekspresyonizm ve kübizm sanat akımları ile modernize edilerek tasarlanması. *Turkish Journal of Fashion Design and Management*, 5(2), 67–84.

Crawford, C., & Juricevic, I. (2024). Understanding metaphor in art: Distinguishing literal giants from metaphorical challenges. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 18(5), 762–776. <https://doi.org/10.1037/aca0000477>

Csörgő, M. (1979). Brownian motion—Wiener process. *Canadian Mathematical Bulletin*, 22(3), 257–279. <https://doi.org/10.4153/cmb-1979-033-1>

Cummings, J., Tsay-Vogel, M., Cahill, T., & Zhang, L. (2021). Effects of immersive storytelling on affective, cognitive, and associative empathy: The mediating role of presence. *New Media & Society*, 24(9), 2003–2026. <https://doi.org/10.1177/1461444820986816>

Çalık, N., Gökcan, M., Topuz, Y., & Albayrak, S. (2024). Dijital patoloji ve yapay zekâ: Gelişimi, uygulama örnekleri ve gelecek yönelimler. *Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Dergisi*, 7(3), 135–148. <https://doi.org/10.5578/tusebdergisi.20240338>

Çeken, B., & Şen, O. (2023). Grafik tasarım sektöründe yapay zekanın kullanılması (Midjourney). *International Conference on Contemporary Academic Research*, 1, 138–145. <https://doi.org/10.59287/iccar.767>

Çelikbağ, T. (2022). Barok dönemi ve ünlü ressam Rembrandt. *Journal of History School*, LXI(LXI), 3992–4010. <https://doi.org/10.29228/joh.66128>

Çelikbağ, T. (2022). Master paints of the baroque period. *Kesit Akademi*, 8(33), 303–321. <https://doi.org/10.29228/kesit.66851>

Çivilibal, S., Çevik, K., & Bozkurt, A. (2023). Derin öğrenme yardımıyla aktif termogramlar üzerinden meme lezyonlarının sınıflandırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi*, 18(2), 140–156. <https://doi.org/10.29233/sdufeffd.1141226>

Dellacherie, D., Pfeuty, M., Hasboun, D., Lefèvre, J., Hugueville, L., Schwartz, D., ... & Samson, S. (2009). The birth of musical emotion. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1169(1), 336–341. <https://doi.org/10.1111/j.1749-6632.2009.04870.x>

Dilmaç, S. (2024). Yapay zekâ'nın yaratıcılığı üzerine bir tartışma. *Art Vision*, 30(53), 240–252.

Dio, C., Ardizzi, M., Schieppati, S., Massaro, D., Gilli, G., Gallese, V., ... & Marchetti, A. (2023). Art made by artificial intelligence: The effect of authorship on aesthetic judgments. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*. <https://doi.org/10.1037/aca0000602>

Diri, F. (2024). Yapay zeka teknolojisi ve beraberinde getirdiklerinin sağlık hukuku kapsamında değerlendirilmesi. *Bilişim Hukuku Dergisi*, 6(1), 270–320. <https://doi.org/10.55009/bilisimhukukudergisi.1429569>

Dost, S. (2023). Yapay zekâ ve uluslararası hukukun geleceği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(2), 1271–1313. <https://doi.org/10.52273/sduhfd.1375673>

Drake, J., & Jose, A. (2023). Maybe your child could have painted that: Comparing abstract works by artists, abstract art child prodigies, and typical children. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*. <https://doi.org/10.1037/aca0000558>

Durán, G., & Resumen, A. (2023). Integración de la inteligencia artificial en la enseñanza de las artes plásticas. *RCS*. <https://doi.org/10.31876/rcs.v29i4.41256>

Düz, N., & Özdemir, K. (2024). Barok dönem ve Rembrandt'ın eserlerinin biçim ve ifade açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(92), 1445–1459. <https://doi.org/10.17755/esosder.1489111>

Ece, N. (2024). Yapay zeka: Denizcilik sektöründe kullanımı ve SWOT analizi. *Mersin Üniversitesi Denizcilik ve Lojistik Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 30–51. <https://doi.org/10.54410/denlojad.1491372>

Bayraklı, D. (2023, June 26). Yapay zeka ve sanatın geleceği. EdebiFikir.com. Retrieved from <https://www.edebifikir.com>

Ekellem, E. (2023). Strategic alchemy: The role of AI in transforming business decision-making. <https://doi.org/10.36227/techrxiv.24707151.v1>

Ekrem, E., & Daşikan, Z. (2021). Perinatal dönemde yapay zekâ teknolojisinin kullanımı. *Eurasian Journal of Health Technology Assessment*, 5(2), 147–162. <https://doi.org/10.52148/ehta.980568>

Ekrem, E., & Daşikan, Z. (2021). Perinatal dönemde yapay zekâ teknolojisinin kullanımı. *Eurasian Journal of Health Technology Assessment*, 5(2), 147–162. <https://doi.org/10.52148/ehta.980568>

Elçiçek, M. (2024). Öğrencilerin yapay zeka okuryazarlığı üzerine bir inceleme. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 6(1), 24–35. <https://doi.org/10.53694/bited.1460106>

Emin, T., & Tunncliffe, W. (2003). Tracey Emin. *Illuminations*.

Engin, A. (2024). Yapay zeka resimleri ve sanatın başkalaşan mecrası üzerine. *GSED*, 42. <https://doi.org/10.32547/ataunigsed.516382>

Epstein, Z., Levine, S., Rand, D., & Rahwan, I. (2020). Who gets credit for AI-generated art? *iScience*, 23(9), 101515. <https://doi.org/10.1016/j.isci.2020.101515>

Erbsmehl, H. (1920). Wir stürzten uns auf die Natur in den Mädchen: Ernst Ludwig Kirchner und die Kindermodelle der Künstlergruppe Brücke. *Georges-Bloch-Jahrbuch des Kunsthistorischen Instituts der Universität Zürich*.

Eren, F., Dülek, L., Uraz, Ö., Kuşcu, B., & Sakallı, M. (2024). Yapay zeka endeksi kapsamında ülke bazlı yapay zeka politika stratejilerinin etkinliği: Performans ve verimlilik değerlendirmesi. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 6(2), 113–148. <https://doi.org/10.53694/bited.1601239>

Erim, G. (2021). Görsel sanatlar eğitiminin uzaktan uygulamalı dersleri. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 7(2), 178–189. <https://doi.org/10.46641/medeniyetsanat.1026417>

Erişen, M., & Yılmaz, F. (2023). Sağlık yönetimi öğrencilerinin tıpta yapay zekâ ile ilgili bilgi, düşünce ve yaklaşımları. *Journal of Artificial Intelligence in Health Sciences*. <https://doi.org/10.52309/jaihs.2023.15>

Eryılmaz, E. B. (2019). Cecily Brown örneğinde resimlerarasılık süreci ve yeni dışavurumcu anlatım tarzı (Master's thesis, Dokuz Eylül Üniversitesi, Turkey).

Fan, X., & Liang, Y. (2023). The research on the characteristics of AI application in the art field and its value. In *Proceedings of the International Conference on AI and Arts* (pp. 146–160). https://doi.org/10.2991/978-2-38476-094-7_18

Fındıkçı, A., & Kavacık, M. (2024). Yapay zekâ ve gümrük işlemleri: Bir literatür incelemesi, avantaj ve dezavantajları. *Gümrük Ticaret Dergisi*, 11(36), 80–95. <https://doi.org/10.70490/gumrukticaretdergisi.1459211>

Geçen, F., & Dede, B. (2021). Maniyerizm sanat anlayışında oran-orantı ve perspektif sorunsalı ve vurgu. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (38), 374–396.

Gögebakan, Y., & Kılınç, E. (2020). Empresyonizm, Kübizm, Sürrealizm ve Ekspresyonizmde tarz olarak soyutlama. *Sanat Dergisi*, (35), 19–31.

Grassini, S. (2024). Computational power and subjective quality of AI-generated outputs: The case of aesthetic judgment and positive emotions in AI-generated art. <https://doi.org/10.31234/osf.io/f4wpe>

Grba, D. (2022). Deep else: A critical framework for AI art. *Digital*, 2(1), 1–32. <https://doi.org/10.3390/digital2010001>

Gülpınar, Ş., & Boyraz, B. (2024). Sanatın dijital çağda yeniden tanımlanması: Yapay zekâ perspektifinden bir inceleme. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 1–14.

Gümü, E., & Kasap, E. (2022). Sağlık ekosisteminde yapay zeka kaygı düzeyi: Hemşire örnekleme. *Journal of Artificial Intelligence in Health Sciences*, 2(3), 1–7. <https://doi.org/10.52309/jaihs.v2i2.43>

Gündüz, N. (1999). İzlenimcilik (Resimden Fotoğrafa İzlenimci Akım) (Master's thesis, Marmara Üniversitesi, Turkey).

Güney, E., & Yavuz, H. (2020). Yapay zekâ ile sanatsal üretim pratiğinde sanatçının rolü ve değişen sanat olgusu. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (26), 415–439.

Güngör, T. (2021). Neoklasisist sanatçı Jacques Louis David'in eserlerinde kahramanlık olgusu. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(65), 1277–1288.

Güvenç, B. K. (2024). Geçicilik ve kalıcılık arasında: Canan Tolon'un sanatına zamanın yansıması. *Lokum Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3(1), 83–100.

Güzel, M. Ş. (2008, April 18). Abidin Dino Adana'da. *Yeni Adana Gazetesi*.

Haşlakoğlu, O. (2015). Picasso ve sanatsal eylem: Kübizm'in doğuşu. *Mavi Atlas*, (4), 108–119.

Helvacı, İ., & Yılmaz, M. (2020). Görsel sanatlar eğitiminde disiplinler arası yaklaşım: STEAM. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(6), 2203–2213. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.797480>

Hemment, D., Currie, M., Bennett, S., Elwes, J., Ridler, A., Sindere, C., ... & Warner, H. (2023). AI in the public eye: Investigating public AI literacy through AI art. *Proceedings of the ACM Conference*, 931–942. <https://doi.org/10.1145/3593013.3594052>

Hiçyılmaz, Y., & Kayserili, M. (2019). Görsel sanatlar dersinde öğrencilerin etkileşimli tahtaya yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından

incelenmesi. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(2), 247–253. <https://doi.org/10.18506/anemon.464700>

Honnef, K. (2004). Pop art. Taschen.

İlgaz, R. (n.d.). Resim sanatında Ben–Day noktaları (Master's thesis, Güzel Sanatlar Enstitüsü).

Jafarzadeh, Z., & Mina, S. (2017). Analysis of the characteristics of expressive works of El Greco with a view to the initial expressionism school (1905–1920). Journal of History Culture and Art Research, 6(3), 122. <https://doi.org/10.7596/taksad.v6i3.882>

Jucker, J., Barrett, J., & Wlodarski, R. (2014). "I just don't get it": Perceived artists' intentions affect art evaluations. Empirical Studies of the Arts, 32(2), 149–182. <https://doi.org/10.2190/em.32.2.c>

Karabaş, P., & Umay, M. (2016). The contemporaries and the unique style of Amedeo Modigliani. International Refereed Journal of Design and Architecture, (30), 87. <https://doi.org/10.17365/tmd.20163019759>

Karabel, E., & Aydemir, D. (2023). Medeni usul hukukunda yargılamanın hızlandırılması ve adalete erişim hakkı bakımından çevrimiçi yargılama ve yapay zekânın kullanımı. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 29(1), 530–573. <https://doi.org/10.33433/maruhad.1263609>

Kayserili, F. (2020). Çağdaş Türk resim sanatında mizah ve eleştirinin üç ressamı. Uluslararası Sanat ve Estetik Dergisi, 4(4), 27–53. <https://doi.org/10.29228/usved.43151>

Keskin, İ. (2014). Baskı resimde Alman ekspresyonizmi (dışavurumculuk) ve litografi sanatına yansımaları. Sanat Dergisi, (25), 53–66.

Kılıçarslan, S. (2019). Legal status of artificial intelligence and debates on its legal personality. Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, (2), 363–389. <https://doi.org/10.33432/ybuhukuk.599224>

Kirschke, K., & Kirschke, P. (2022). Colour and light in Berlin and Wrocław (Breslau) department stores built between 1927 and 1930. Arts, 11(1), 12. <https://doi.org/10.3390/arts11010012>

Kuspit, D. (2006). Sanatın sonu (Y. Tezgiden, Trans.). İstanbul: Metis Yayınları.

Lascaux Mağarasındaki bir görsel. (n.d.). M.Ö. 15,000–10,000 dolayları.

Leier, A., Kapp, P., Gehrels, G., & DeCelles, P. (2007). Detrital zircon geochronology of Carboniferous–Cretaceous strata in the Lhasa Terrane, southern Tibet. Basin Research, 19(3), 361–378. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2117.2007.00330.x>

- Li, J., & Zhang, B. (2022). The application of artificial intelligence technology in art teaching taking architectural painting as an example. *Computational Intelligence and Neuroscience*, 2022, 1–10. <https://doi.org/10.1155/2022/8803957>
- Li, M. (2024). Research on cross-media art design based on artificial intelligence digital service platform. <https://doi.org/10.4108/eai.15-9-2023.2340831>
- Lyu, Y., Lin, C., Lin, P., & Lin, R. (2021). The cognition of audience to artistic style transfer. *Applied Sciences*, 11(7), 3290. <https://doi.org/10.3390/app11073290>
- Madoff, S. H. (Ed.). (1997). *Pop art: A critical history*. University of California Press.
- Marburger, M. (2024). Artistic intelligence vs. artificial intelligence. *Artnodes*, 0(34). <https://doi.org/10.7238/artnodes.v0i34.425712>
- Mattia, G., Chiarella, S., Marengi, F., Focareta, M., Cuono, S., & Torromino, G. (2023). Redefining the role of artificial intelligence in artistic production. <https://doi.org/10.31234/osf.io/g9ufz>
- Minh, P. (2014). Numerical study on flow length in injection molding process with high-speed injection molding. *International Journal of Mechanical Engineering and Applications*, 2(5), 58. <https://doi.org/10.11648/j.ijmea.20140205.11>
- Morrow, S. (2003). Thompson, ed., *The Renaissance*. *Teaching History: A Journal of Methods*, 28(1), 43–44. <https://doi.org/10.33043/th.28.1.43-44>
- Nakayama, N. (2020). Grenadiers (Teleostei: Gadiformes: Macrouridae) of Japan and adjacent waters, a taxonomic monograph. *Megataxa*, 3(1). <https://doi.org/10.11646/megataxa.3.1.1>
- Negir, E. Y., & Korkmaz, T. (2019). Bedri Rahmi Eyüboğlu and ceramic material as the surface of painting.
- Okcu, S. (2023). Reflections of symbolist poets in Turkish literature with time theme or symbol composed poems on Turkish music. *Journal of Art and Iconography*, 5(1), 23-38. <https://doi.org/10.5152/articon.2023.23011>
- Othman, A. (2023). The tendency of neo-expressionism in contemporary painting art: The example of Kırı/Erbıl (1991-2015). *Sanat Yazıları*, 49, 447-469.
- Önder, B. İ. (2022). Osmanlı dönemi dekoratif sanatlarında kullanılan geometrik motiflerin tekstil baskı teknikleri ile yeniden yorumlanması (Master's thesis, Dokuz Eylül Üniversitesi, Turkey).

Özdemir, Ç. (2022). Ekspresyonist resimde figüratif anlayışlar ve duygusal yansımaları: Edvard Munch örneği. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences (JOSHAS)*, 8(58), 1543-1551.

Özsezer, G., & Mermer, G. (2023). Halk sağlığı hemşireliğinde yapay zeka tabanlı GPT-3'ün kullanılmasına yönelik fizibilite çalışması. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 5(2), 214-227. <https://doi.org/10.54061/jphn.1263321>

Özyön, A. (2017). Absürt tiyatronun 1970 sonrası tiyatromuza yansımaları.

Paçalı, S. (2022). Frank Auerbach: Miraculous painter of Rembrandt's life on the move. *Journal of Academic Social Resources*, 7(35), 362-368. <https://doi.org/10.29228/asrjournal.58034>

Portrait of Edmond de Belamy (2018). [Visual artwork]. Erişim: anamed_info@ku.edu.tr

Pourtarki, M. (2015). Çağdaş heykel sanatında ekspresif biçim çözümlemeleri (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Reichelt, V. (2005). Painting's wrongful death: The revivalist practices of Glenn Brown and Gerhard Richter.

Rembrandt tarzında yapay zeka ile yapılmış bir portre resim. *SanatAtak X*, Nisan 7, 2016.

Reymond, C., Pelowski, M., Opwis, K., Takala, T., & Mekler, E. (2020). Aesthetic evaluation of digitally reproduced art images. *Frontiers in Psychology*, 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.615575>

Rozental, S., Dartel, M., & Rooij, A. (2024). How artists use AI as a responsive material for art creation. <https://doi.org/10.31234/osf.io/gjdnw>

Salvarli, M., & Kayışkan, D. (2022). An overview of the emerging role of artificial intelligence in marketing. *İzmir Yönetim Dergisi*, 2(2), 106-115. <https://doi.org/10.56203/iyd.1052548>

Samo, A., & Highhouse, S. (2023). Artificial intelligence and art: Identifying the aesthetic judgment factors that distinguish human- and machine-generated artwork. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*. <https://doi.org/10.1037/aca0000570>

Satır, M. E. (2021). Bir karşı hafıza alanı olarak grafiti: Banksy örneği. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 5(2), 126-140.

Saygılı, B. B. (2019). Modada sürrealizm. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 8(61), 1091-1099.

Selvi, Y., & Koca, B. (2016). Banksy'yi anlamak. *Art-e Sanat Dergisi*, 9(18), 278-306.

Sezer, C. (2009). Kübizm’de yüzeyin çizgisel düzenlemesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 289-304.

Shamir, L., Nissel, J., & Winner, E. (2016). Distinguishing between abstract art by artists vs. children and animals. *ACM Transactions on Applied Perception*, 13(3), 1-17. <https://doi.org/10.1145/2912125>

Shen, Y., & Yu, F. (2021). The influence of artificial intelligence on art design in the digital age. *Scientific Programming*, 2021, 1-10. <https://doi.org/10.1155/2021/4838957>

Shojaei, F., Shojaei, F., Torres, J., & Shih, P. (2024). When AI meets art therapy: Evaluating AI-generated art through art therapists insights (Preprint). <https://doi.org/10.2196/preprints.63038>

Silva, M. (2022). Latest advances on AI and robotics applications. *Journal of Artificial Intelligence and Technology*, 2(4), 131. <https://doi.org/10.37965/jait.2022.0139>

Soyda , H. (2021). H seyin Cahit Yalçın’ın Fransız sembolist  airleri üzerine edeb  sohbetleri. *Edeb  Ele tiri Dergisi*. <https://doi.org/10.31465/eeder.1023644>

S vari, G. (2007). Post-modernist s re  içerisinde güncel sanatta retro-romantik yakla ımlar (Master's thesis, Dokuz Eylül Üniversitesi, Turkey).

Szubielska, M., Imbir, K., Fudali-Czy , A., & Augustynowicz, P. (2020). How does knowledge about an artist’s disability change the aesthetic experience? *Advances in Cognitive Psychology*, 16(2), 150-159. <https://doi.org/10.5709/acp-0292-z>

Szubielska, M., Ratomska, M., W jtowicz, M., & Szyma ska, A. (2018). The effect of educational workshops in an art gallery on children’s evaluation and interpretation of contemporary art. *Empirical Studies of the Arts*, 38(2), 135-148. <https://doi.org/10.1177/0276237418790917>

Tao, F., Zou, X., & Ren, D. (2018). The art of human intelligence and the technology of artificial intelligence: Artificial intelligence visual art research. 146-155. https://doi.org/10.1007/978-3-030-01313-4_15

Ta  ı, G., & Durmu  elebi, M. (2020). Eğitimde yeni bir paradigma: “Yükseköğretimde yapay zekâ”. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(29), 2346-2370. <https://doi.org/10.26466/opus.747634>

Ta kesen, S. (2018). Ekspresyonizm akımının köprü ve mavi atlı gruplarına yansımalarının beden olgusu üzerinden sorgulanması. *Sanat Dergisi*, 31, 6-18.

Terhan, B.,  elik, P., İyigün, Z., Avcı, S. E., & Sarıkaya, B. (n.d.). Çok yönlü bir sanatçı: Abidin Dino.

Tschacher, W., Greenwood, S., Kirchberg, V., Wintzerith, S., Berg, K., & Tr ndle, M. (2012). Physiological correlates of aesthetic perception of

artworks in a museum. *Psychology of Aesthetics, Creativity and the Arts*, 6(1), 96-103. <https://doi.org/10.1037/a0023845>

Tufan, B. (2025). Yapay zekâ ve suç: Gelecek açısından hukuksal ve etik tehditler. *Medeniyet Kültürel Araştırmalar Belleteni*, 4(7), 1-17. <https://doi.org/10.60051/medbel.1585638>

□ Tunçkaya, Y. (2020). Bir termik enerji santralinde ana buhar sıcaklığı parametresinin YSA ve ARIMA yöntemleriyle modellenmesi ve kestirim performanslarının araştırılması. *Afyon Kocatepe University Journal of Sciences and Engineering*, 20(2), 237-249. <https://doi.org/10.35414/akufemubid.628232>

Türe, A. (2021). Picasso ve Braque'ın kübizm'e etkileri. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(9), 889-902. <https://doi.org/10.26677/tr1010.2021.805>

Türedi, H. (2023). Modernist hareketler ve Türk aydınları: Nüdzizm örneği (1931). *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 753-771. <https://doi.org/10.11616/asbi.1207641>

Tüzün, M., & Öztekin, F. (2023). Henri Matisse'in sanatında kolaj tekniğinin yeri ve önemi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 12(26), 37-44. <https://doi.org/10.16950/iujad.1194034>

Uysal, H. (2021). Van Gogh'un resimlerindeki minör renkler ve bu renkler için müzikal tema örnekleri. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 10(84), 1167-1182.

Ülker, İ., & Çamlı, A. (2023). Beslenme ve diyetetik uygulamalarında yapay zeka. *Journal of Nutrition and Dietetics*. <https://doi.org/10.33076/2023.bdd.1730>

Whiting, C. (1997). *A taste for pop: Pop art, gender, and consumer culture* (pp. xii+304).

Wikipedia. (n.d.). Yapay Zeka. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Artificial_intelligence

Xiong, G., & Wu, D. (2023). The development trend of digital art in the age of artificial intelligence. *Journal of Artificial Intelligence Practice*, 6(7). <https://doi.org/10.23977/jaip.2023.060702>

Yalcin, O. (2020). Obtaining live load distribution factors equations for simply supported bridges using neural networks. *Çukurova Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 35(3), 609-622. <https://doi.org/10.21605/cukurovaummfd.846321>

Yapay zeka resim sanatında bir devrim yaratıyor. BBC Türkçe. Retrieved from <https://telgraf.net/haber/19022221/yapay-zeka-sanata-ve-sanatciya-katki-saglar-mi>

Yapay zeka resim sanatını nasıl değiştiriyor? *Sanal Akademi*. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/679462>

Yegen, B. (2023). Vergilemede yeni bir yaklaşım: Yapay zekâ. *Politik Ekonomik Kuram*, 7(2), 140-154. <https://doi.org/10.30586/pek.1329264>

Yılmaz, F., & Yılmaz, R. (2023). Yapay zekâ okuryazarlığı ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 5(2), 172-190. <https://doi.org/10.53694/bited.1376831>

Yılmaz, Y., Yılmaz, D., Yıldırım, D., Korhan, E., & Kaya, D. (2021). Yapay zeka ve sağlıkta yapay zekanın kullanımına yönelik sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin görüşleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(3), 297-308. <https://doi.org/10.22312/sdusbed.950372>

Yusa, I., Yu, Y., & Sovhyra, T. (2022). Reflections on the use of artificial intelligence in works of art. *JADAM*, 2(2), 152-167. <https://doi.org/10.58982/jadam.v2i2.334>

Yüksel, İ., & Yuksel, O. A. (2024). Sanatta yapay zeka devrimi: Yaratıcılığın yeni boyutları. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 14(2), 261-285.

Şekil 2.1: <http://yenicegri.comcom> Erişim Tarihi 25 Mart 2025 12:43

Şekil 2.2: anvastar.com/blog Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 16:44

Şekil 2.3: www.pustoodunya.com Erişim Tarihi 22 Mart 2025, 14:22

Şekil 2.4: www.woggusto.com Erişim Tarihi 22 Mart 2025, 16:07

Şekil 2.5: <http://tr.wikipedia.org/wiki/> Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 12:00

Şekil 2.6: images.app.google.com 24 Mart 2015 Erişim Tarihi 13:30

Şekil 2.7: <http://wikipedia.org/wiki/günaydın-Bay-Courbet> Erişim Tarihi 24 Mart 2025, 16:27

Şekil 2.8: www.oggusto.com Erişim Tarihi 22 Mart 2025, 09:13

Şekil 2.9: www.google.com Erişim Tarihi 22 Mart 2025, 09:15

Şekil 2.10: sanatabasla.com Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 10:59

Şekil 2.11: sanatabasla.com Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 11:02

Şekil 2.12: resimbiterken.wordpress.com Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 11:05

Şekil 2.13: pivada.com Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 16:02

Şekil 2.14: sky.tablo.com Erişim tarihi 23 Mart 2025 16:19

Şekil 2.15: tr.m.wikipedia.org/wiki Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 14:24

Şekil 2.16. <http://bayaiyi.com> Erişim Tarihi 22 Mart 2025 11:59

Şekil 2.17. images.app.goo.gl Erişim Tarihi 22 Şubat 2025, 12:34

Şekil 2.18. www.myartbroker.com Erişim Tarihi 22 Şubat 2025 14:07

Şekil 2.19. www.sfmoma.org Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 13:10

Şekil 2.20. whitney.org Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 13:25

Şekil 2.21. <https://www.wikiart.org> Erişim Tarihi 22 mart 2025 13:09

Şekil 2.22. <https://en.m.wikipedia.org> Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 12:03

Şekil 2.23. tr.m.wikipedia.org /Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 12:13

Şekil 2.24. artam.com Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 12:15

Şekil 2.25. tr.pinterest.com Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 12:31

Şekil 2.26. images.app.goo.gl Erişim Tarihi 23 Mart 2025, 12:31

Şekil 2.27. www.google.com Erişim Tarihi 23 Mart 2025,13.02

Şekil 2.28. <https://chatgpt.com/> Erişim Tarihi 24 Aralık 2024, 23:08

Şekil 2.29. <https://ghatgpt.com> Erişim Tarihi 24 Aralık 2024, 23:08

Şekil 2.30. <https://ghatgpt.com> Erişim Tarihi 24 Aralık 2024, 23:09

Şekil 2.31. <https://ghatgpt.com> 24 Aralık 2024, 21:31

Şekil 2.32. <https://chatgpt.com> Erişim Tarihi 24 Aralık 2024, 21:31

Şekil 2.33. <http://chatgpt.com> Erişim Tarihi 24 Aralık 2024,21:32

Şekil 2.34. 24 Aralık 2024, 24 Aralık 2024, 21:32

Şekil 2.35. <https://chatgpt.com> Erişim Tarihi 24 Aralık 2024, 21:33

Şekil 2.36. <http://gemini.google.com/app?hl=tr> Erişim Tarihi 8 Aralık 2024, 20:41

Şekil 2.37. <http://en.wikipedia.org> /Erişim Tarihi 22 Mart 2025, 15.27

Şekil 2.38. <http://anamed.ku.edu.tr> Erişim Tarihi 25 Mart 2025, 15:14

Şekil 2.39. www.sanatatak.com Erişim Tarihi 25 Mart 2025, 15:19)

5 ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : BİRCAN ÜSTÜNDAŞ

ORCID Numarası : <http://orcid.org/0009-0007-2518-0158>

Öğrenim Durumu

2000 – 2004 Lisans: İstanbul İnönü Üniversitesi– Resim İş Öğretmenliği

2002 – 2006 Yüksek Lisans: İstanbul Arel Üniversitesi – Grafik Tasarımı Bölümü

